

**Shell Nederland
Pensioenfonds Stichting**

JAARVERSLAG 2016

4DE BOEKJAAR

Shell Nederland Pensioenfonds Stichting

Postbus 65

2501 CB Den Haag

Nederland

E-mail: snps@achmea.nl

Internetsite: www.snps.nl

Handelsregister Den Haag no. 57840431

BTW no. NL852759290B01

INHOUDSOPGAVE

Pagina

A	Voorwoord	4
B	Kerncijfers	6
C	Verslag van het Bestuur	11
	1) Ontwikkelingen; wet- en regelgeving en financiële markten	12
	2) Inrichting SNPS	15
	3) Risicomanagement	26
	4) Governance en compliance	32
	5) Vooruitblik 2017	35
D	Verantwoording en toezicht	36

JAARREKENING

1	Balans per 31 december 2016 en 2015	45
2	Staat van baten en lasten	46
3	Kasstroomoverzicht	48
4	Algemene toelichting	49
5	Toelichting op de balans	60
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	80

OVERIGE GEGEVENS

1	Actuariële verklaring	99
2	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	101

BIJLAGEN

1	Verloopstaat deelnemers	108
2	Bestuur, medezeggenschap, uitvoering en toezicht	110
3	Personalia en benoemingen	113
4	Nadere specificaties van de Life Cycle portefeuilles	116

A VOORWOORD

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER

Shell Nederland Pensioenfonds Stichting (hierna: het pensioenfonds of SNPS) blijft sinds zijn oprichting in 2013 een bestendige groei vertonen. Per 31 december 2016 ligt het aantal deelnemers van de bruto regeling van SNPS op 2.050 en bedraagt het aantal deelnemers in de netto pensioenregeling van SNPS 4.301. Het belegd vermogen is in 2016 toegenomen van € 56,2 miljoen aan het begin van 2016 tot € 99,7 miljoen per 31 december 2016.

Per 1 januari 2016 zijn de dekkingen van SNPS voor deelnemers die arbeidsongeschikt worden, uitgebreid. Tot 1 januari 2016 was enkel sprake van dekking voor deelnemers die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt raakten. Sinds 1 januari 2016 valt ook het risico op gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid van 35% of hoger onder deze dekking. Ook wordt per deze datum voor deelnemers die gedeeltelijk arbeidsongeschikt raken - en waarvoor de dienstbetrekking al dan niet gedeeltelijk is beëindigd - de premie voor de opbouw van het pensioenkapitaal bij SNPS doorbetaald, op basis van het arbeidsongeschiktheidspercentage.

In 2016 heeft het Bestuur de in 2015 gestarte Asset Liability Study (ALM)-studie afgerond. Een van de aanleidingen van deze ALM-studie was de impact van de langdurige lage rente op de hoogte van het door de deelnemer in te kopen pensioen op pensioendatum. Op basis van de uitkomsten van de ALM-studie heeft het Bestuur besloten om de Life cycle structuur van SNPS per 1 april 2016 aan te passen, resulterend in een beter passende verhouding tussen risico en rendement. De deelnemers van SNPS zijn hierover geïnformeerd.

Communicatie blijft een van de voornaamste aandachtspunten van het Bestuur. In dit kader heeft SNPS in 2016 voor zijn bruto pensioenregeling voor de tweede maal meegedaan met de Benchmark Onderzoekspatform Pensioenfonds (BOP). Het BOP-onderzoek is een initiatief van de pensioensector en wordt online uitgevoerd door een onafhankelijke onderzoeksinstantie via een steekproef onder actieve deelnemers. De resultaten van het BOP-onderzoek zijn positief. Actieve deelnemers geven SNPS gemiddeld een score van 6,9 uit 10 (2015: 7). Dit is iets hoger dan het landelijk gemiddelde (6,7). Het Bestuur neemt de onderzoeksresultaten serieus en probeert de communicatie met deelnemers continu te verbeteren. Zo is er begin 2017 een nieuw, modern en gebruiksvriendelijk portaal geïntroduceerd waarop deelnemers kunnen inloggen.

Tot slot heeft SNPS vanaf medio 2016, in nauw overleg met Shell Nederland, hard gewerkt aan de uitbreiding van de huidige pensioenregelingen met een extra keuzemogelijkheid voor een zogenoemde collectieve variabele pensioenuitkering (CVP). Dit naar aanleiding van de per 1 september 2016 in werking getreden Wet verbeterde premieregeling die het voor deelnemers in een premieregeling mogelijk maakt om ook na pensioendatum door te beleggen, risico's met anderen te delen en mee- en tegenvallers over langere tijd te spreiden. Dit maakt het pensioen minder afhankelijk van de actuele marktrente op de pensioendatum. Een variabele uitkering levert naar verwachting een hoger pensioenresultaat voor de deelnemer op, maar dit resultaat is wel meer onzeker dan een vaste uitkering. De Wet verbeterde premieregeling schrijft voor dat elke deelnemer in een premieregeling de keuze moet hebben tussen een variabele of een vaste uitkering. SNPS zal vanaf 1 april 2017 de mogelijkheid bieden aan deelnemers van 57 jaar of ouder om een (voorlopige) keuze te maken voor CVP. Voor deelnemers die afzien van CVP, blijft het mogelijk om zelf bij een externe pensioenuitvoerder naar keuze een vaste pensioenuitkering aan te kopen.

Garmt Louw

B KERNCIJFERS

KERNCIJFERS

BRUTO PENSIOENREGELING

Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per einde jaar

	2016		2015		2014		2013	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Deelnemers	2.050	92,6	1.736	96,4	1.229	97,9	424	99,1
Gewezen deelnemers	162	7,3	65	3,6	26	2,1	4	0,9
Pensioengerechtigden	2	0,1	-	-	-	-	-	-
	<u>2.214</u>	<u>100,0</u>	<u>1.801</u>	<u>100,0</u>	<u>1.255</u>	<u>100,0</u>	<u>428</u>	<u>100,0</u>

NETTO PENSIOENREGELING

Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per einde jaar

	2016		2015	
	Aantal	%	Aantal	%
Deelnemers	4.301	78,9	4.901	95,3
Gewezen deelnemers	1.131	20,7	235	4,5
Pensioengerechtigden	20	0,4	8	0,2
	<u>5.452</u>	<u>100,0</u>	<u>5.144</u>	<u>100,0</u>

BRUTO PENSIOENREGELING

Premiebijdragen werkgever en werknemer, Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers en pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds (x € 1.000)

	2016	2015	2014	2013
Premiebijdragen werkgever - Bruto pensioenregeling	18.470	13.918	9.287	2.637
Premiebijdragen werknemers - Bruto pensioenregeling	1.904	1.466	2.144	288
Totaal premiebijdragen	20.374	15.384	11.431	2.925
Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	2.855	8.540	9.339	-
Overdrachten aan verzekeraar of afkopen – Bruto pensioenregeling	6	-	-	-
Pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds – Bruto pensioenregeling (daarmee direct ten laste van werkgever)	1.165	922	1.175	605
- gedeeld door gemiddeld aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden (x € 1)	616,-	622,-	1.422,-	2.854,-
Kosten vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds – Bruto pensioenregeling (daarmee direct ten laste van werkgever)	86	71	56	23
Kosten vermogensbeheer t.l.v. deelnemers – Bruto pensioenregeling (in basispunten ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen)	27	24	24	25

NETTO PENSIOENREGELING

Premiebijdragen werkgever en werknemer, Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers en pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds (x € 1.000)

	2016	2015	2014	2013
Premiebijdragen van werkgever - Netto pensioenregeling	17.177	18.938	-	-
Premiebijdragen van werknemer - Netto pensioenregeling	3.189	3.121	-	-
Totaal premiebijdragen	20.366	22.059	-	-
Overdrachten aan verzekeraar of afkopen – Netto pensioenregeling	1.469	82	-	-
Pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds – Netto pensioenregeling (daarmee direct ten laste van werkgever)	1.285	800	-	-
- gedeeld door gemiddeld aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden (x € 1)	279,-	326,-	-	-
Kosten vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds – Netto pensioenregeling (daarmee direct ten laste van werkgever)	46	18	-	-
Kosten vermogensbeheer t.l.v. deelnemers – Netto pensioenregeling (in basispunten ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen)	25	22	-	-

Algemene reserve, Minimaal vereist eigen vermogen en voorziening toekomstige uitvoeringskosten(x € 1.000)

	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2013
Algemene reserve	2.399	2.015	315	250
Minimaal vereist eigen vermogen	1.968	1.623	308	250
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten	3.275	2.300	1.600	800
Feitelijke dekkingsgraad	102,1%	103,2%		
Minimaal vereiste dekkingsgraad	101,8%	102,6%		

De beleidsdekkingsgraad en de reële dekkingsgraad zijn gelijk aan de feitelijke dekkingsgraad.

De vereiste dekkingsgraad is gelijk aan de minimaal vereiste dekkingsgraad.

BRUTO PENSIOENREGELING**Beleggingen voor risico deelnemers, Liquide middelen deelnemers nog te beleggen en Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers (x € 1.000)**

	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2013
Life Cycle portefeuille Rente	7.650	10.787	5.028	237
Life Cycle portefeuille Match I	677	2.062	1.209	11
Life Cycle portefeuille Rendement	55.280	26.400	11.956	568
Life Cycle portefeuille Match II	467	-	-	-
Beleggingen voor risico deelnemers	64.074	39.249	18.193	816
Liquide middelen/Vorderingen deelnemers nog te beleggen	1.365	1.560	1.958	358
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	65.439	40.809	20.151	1.174

NETTO PENSIOENREGELING**Beleggingen voor risico deelnemers, Liquide middelen deelnemers nog te beleggen en Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers (x € 1.000)**

	2016	2015	2013	2012
Life Cycle portefeuille Rente	3.007	2.310	-	-
Life Cycle portefeuille Match I	1.699	1.173	-	-
Life Cycle portefeuille Rendement	29.753	13.430	-	-
Life Cycle portefeuille Match II	1.184	-	-	-
Beleggingen voor risico deelnemers	35.643	16.913	-	-
Vorderingen deelnemers nog te beleggen	1.236	1.466	-	-
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	36.879	18.379	-	-

BRUTO EN NETTOPENSIOENREGELING

Performance 2016 versus benchmark per Life Cycle portefeuille

Life Cycle portefeuille	Performances (BRUTO) in %	Aanvullende kosten t.l.v. bruto performance in %	Performances (na aftrek van kosten) in %	Benchmark performance in %	Under- / overperformance
	2016	2016	2016	2016	2016
Life Cycle Rente	11,0%	0,1%	10,9%	11,1%	-0,2%
Life Cycle Match I	6,8%	0,1%	6,7%	6,9%	-0,2%
Life Cycle Rendement	11,6%	0,1%	11,5%	12,6%	-1,1%
Life Cycle Match II	0,3%	0,1%	0,2%	0,3%	-0,1%

C VERSLAG VAN HET BESTUUR

1) ONTWIKKELINGEN; WET- EN REGELGEVING EN FINANCIËLE MARKTEN

a) Wet- en regelgeving

Ook in 2016 werd veel nieuwe wet- en regelgeving voor pensioenfondsen geïmplementeerd of aangekondigd. Op enkele daarvan wordt hierna ingegaan.

Van groot belang voor SNPS was het Wetsvoorstel verbeterde premieregeling dat in februari 2016 uit een samenvoeging van twee eerdere wetsvoorstellen (een kabinetsvoorstel en een initiatiefwetsvoorstel van Tweede Kamerlid Lodders) was ontstaan. Na een parlementaire behandeling in de eerste helft van 2016 is de Wet verbeterde premieregeling uiteindelijk per 1 september 2016 in werking getreden. Vanaf deze datum hebben deelnemers in een beschikbare premieregeling de keuzemogelijkheid om op pensioendatum te kiezen tussen een variabele, maar naar verwachting hogere uitkering danwel een vaste, maar naar verwachting lagere pensioenuitkering. De wet maakt het voor deelnemers in een beschikbare premieregeling mogelijk om ook na pensioendatum door te beleggen, risico's met anderen te delen en mee- en tegenvallers over langere tijd te spreiden. Dit maakt het pensioen minder afhankelijk van de actuele marktrente op de pensioendatum. Shell heeft bij oprichting van SNPS en bij de invoering van de netto pensioenregeling al gekeken naar mogelijkheden om binnen een beschikbare premie regeling ook na pensionering het opgebouwde pensioenkapitaal te blijven beleggen. Hierbij is ook gekeken naar meer collectieve risicodeling en hoe het pensioen minder afhankelijk gemaakt kan worden van de rentestand bij pensionering. De Wet verbeterde premieregeling past goed in dit streven. Deelnemers hebben vanaf 1 april 2017 de mogelijkheid om vanaf pensioendatum een collectieve variabele pensioenuitkering (CVP) van SNPS te ontvangen. Deelnemers die 57 jaar zijn kunnen al een voorlopige keuze maken om geleidelijk tot aan de pensioendatum CVP-pensioenaanspraken bij SNPS in te kopen vanuit hun op dat moment pensioenkapitaal waardoor lagere risico afbouw plaats vindt tot pensioendatum. Voor deelnemers die afzien van deelname aan CVP, blijft het, net als nu, mogelijk om zelf bij een externe pensioenuitvoerder of verzekeraar naar keuze een vaste pensioenuitkering aan te kopen.

Op 8 juli 2016 publiceerde de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de perspectiefnota "Toekomst pensioenstelsel", waarin het kabinet aangeeft waar het heen wil met het Nederlandse pensioenstelsel. De publicatie van de nota volgt op de Nationale Pensioendialoog uit 2015, een brede maatschappelijke dialoog over de toekomst van het pensioenstelsel, en het advies dat de SER in reactie hierop begin 2016 uitbracht. De perspectiefnota gaat in op een viertal wijzigingen die volgens het kabinet centraal moeten staan bij de transitie naar een nieuw stelsel. Dat zijn het afschaffen van de doorsneepremie, het mogelijk maken van nieuwe pensioenovereenkomsten, meer individuele keuzevrijheid en meer maatwerk. Ook is gekeken hoe het stelsel in de tussentijd kan worden verbeterd om nu al beter aan te sluiten bij de situatie van werkenden. Daartoe wordt onder meer het recht op afkoop omgezet in een plicht tot waardeoverdracht. Hiervoor wordt medio 2017 een wetswijziging in gang gezet. Na de Tweede Kamer verkiezingen van maart 2017 zal een volgend kabinet definitieve besluiten nemen over een nieuw pensioenstelsel en de overgang daar naartoe in gang zetten. Verwacht wordt dat 2020 het jaar wordt waarin een en ander wordt ingevoerd. De stelselwijzigingen kunnen, afhankelijk van hoe die vorm krijgen, grote gevolgen hebben voor de (uitvoering van) de pensioenregelingen die door het pensioenfonds worden uitgevoerd. Dit geldt met name als ook voor premieregelingen een vaste leeftijdsonafhankelijke premie verplicht wordt waardoor pensioenopbouw op degressieve wijze zou gaan plaatsvinden. Het Bestuur volgt de ontwikkelingen op de voet.

Per 1 oktober 2016 is het instemmingsrecht van ondernemingsraden op pensioenterrein verduidelijkt en uitgebreid. De ondernemingsraad heeft hiermee instemmingsrecht ten aanzien van de arbeidsvoorwaardelijke aspecten van de pensioenregeling en daarmee ook op onderdelen van de uitvoeringsovereenkomst tussen de werkgever en het Pensioenfonds. In goed overleg tussen alle betrokken partijen is een nieuwe manier van werken geïmplementeerd, waarmee een goede invulling wordt gegeven aan de medezeggenschapsrechten van de centrale ondernemingsraad en tevens veranderingen op pensioenterrein, die steeds sneller lijken te gaan, tijdig kunnen worden doorgevoerd.

Het kabinet heeft aangekondigd dat per 1 januari 2018 de fiscale pensioen richtleeftijd wordt verhoogd van 67 naar 68 jaar. Sociale partners en pensioenfondsen zullen moeten beoordelen of dit gevolgen heeft voor de pensioenregeling, alsmede hoe de reglementaire pensioenleeftijd zich verhoudt tot de alsmaar stijgende AOW-leeftijd. In dit verband is ook relevant dat in 2016 een initiatief wetsvoorstel bij de Tweede Kamer is ingediend om de AOW-datum te flexibiliseren. Als deze laatste wet er komt, zullen pensioenfondsen moeten bezien welke gevolgen een flexibele AOW heeft voor (de ingang van) het arbeidspensioen.

Eind 2016 is de aangepaste Europese pensioenfondsenrichtlijn, ook bekend als IORP II, gepubliceerd. Europese lidstaten hebben twee jaar de tijd om deze richtlijn in nationale wetgeving om te zetten. De aangepaste richtlijn bevestigt dat Nederland zeggenschap houdt over de manier waarop arbeidspensioenen worden georganiseerd. Er gaan, in weerwil van de wens van de Europese toezichthouder op pensioenfondsen EIOPA, geen zwaardere buffereisen voor pensioenfondsen gelden. Wel bevat de richtlijn onder meer aangescherpte communicatie eisen en waarborgen bij het verplaatsen van de uitvoering van pensioenregelingen naar het buitenland. Vooralsnog lijkt de impact van de aangepaste richtlijn voor SNPS beperkt te zijn.

b) Financiële markten in 2016

Het afgelopen jaar stond in het teken van politieke gebeurtenissen. Eind juni verraste de Britse bevolking door in meerderheid voor uittreding uit de Europese Unie (Brexit) te stemmen. De uitslag van het Brexit-referendum typeert de heersende onvrede onder een groot deel van de bevolking en de verdeeldheid in de samenleving. Tijdens de Amerikaanse presidentsverkiezingen werd duidelijk dat de ontevredenheid niet tot Europa beperkt blijft. Tegen alle opiniepeilingen in won Donald Trump de strijd om het presidentschap van Hillary Clinton. Vervolgens stemde begin december een grote meerderheid van de Italiaanse kiezers tegen de voorgenomen constitutionele hervormingen. De westerse economieën lijken vooralsnog echter bestand tegen deze politieke veranderingen die veel onzekerheid met zich meebrengen. De economische groei in zowel de Verenigde Staten als in Europa was gematigd positief en vrij stabiel. De verbeteringen in de economische situatie zijn onder andere zichtbaar op de arbeidsmarkt. De inflatiecijfers zijn nog laag, maar lopen langzaam op. Het herstel van de olieprijs is de belangrijkste oorzaak hiervan. Door de onrust op de financiële markten en de angst voor een wereldwijde groeivertraging in de eerste maanden van het jaar, bleef het monetaire beleid ruim. De Europese Centrale Bank (ECB) zorgde voor extra monetaire stimulansen door de depositorente te verlagen en de Amerikaanse centrale bank (Fed) was zeer terughoudend met het verkrappen van het monetaire beleid.

Vastrentende waarden

In de eerste helft van 2016 daalde de Duitse 10-jaars rente naar een dieptepunt van -0,19%. Net als in 2015 was een grote drijver hierachter het beleid van de centrale banken. De Amerikaanse centrale bank (Fed) was het hele jaar terughoudend met het verhogen van de rente en de Europese centrale bank (ECB) heeft het opkoopprogramma zelf uitgebreid en begon ook bedrijfsobligaties op te kopen. Een grote schok voor de markten was de uitkomst van het Britse EU referendum.

In de tweede helft van het jaar steeg de rente weer. Een grote gebeurtenis was de verkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten. Naast de overwinning hebben de republikeinen ook een meerderheid behaald in het congres. Trump heeft beloofd om de economie een impuls te geven. Een cocktail van beoogde maatregelen zal daarvoor moeten zorgen. Onder andere zal er een infrastructureel investeringsprogramma starten en zullen de belastingen verlaagd worden. De impact op de markten was groot. Hogere groei en inflatieverwachtingen werden ingeprijsd en dat trok ook de rentes omhoog. De Fed maakte dan uiteindelijk toch de stap om de rente met 0,25% te verhogen. De Amerikaanse 10-jaars rente steeg naar een niveau van 2,44% na op een stand van 1,36% gestaan te hebben eerder in het jaar. Trumps overwinning was ook in Europa te voelen, de Duitse rente steeg naar het niveau van 0,21% na het dieptepunt van -0,19%. In 2016 herstelde de beleggingscategorie Global High Yield zeer sterk van de verliezen die een jaar eerder werden gerealiseerd en zal de boeken ingaan als één van de beste jaren van deze eeuw. Het jaar begon nog moeizaam, maar vanaf februari ging de markt fors omhoog onder aanvoering van stijgende grondstofprijzen. Hiervan konden met name de sectoren energie en metaal- en mijnbouw stevig profiteren. Ook de 'search for yield' in de lage rente omgeving droeg bij aan het rendement. De Amerikaanse index presteerde aanzienlijk beter dan de Europese index vanwege de hogere gevoeligheid voor grondstofprijzen en de gemiddeld lagere kredietwaardigheid van de bedrijven.

Aandelen

Ondanks de volatiliteit bleek 2016 een uitstekend jaar voor aandelenbeleggers, ondanks een mindere start van het jaar. In de maanden voorafgaande aan de start van 2016 werd de stemming vooral gedrukt door de dalende olieprijs en een teruggang van de Chinese economie. Ook de angst voor een recessie in de VS zorgde aanvankelijk voor een verdere druk op aandelen en aan het eind van het eerste kwartaal noteerde de MSCI World Index ruim 5% (€ %) lager. Vooral defensieve en op (laag) risico geënte aandelenstrategieën profiteerden gedurende het eerste kwartaal. Het monetaire beleid van centrale banken bleef onverminderd accommoderend en gedurende het kwartaal herstelde dan ook het vertrouwen onder aandelenbeleggers. Dit vertrouwen liep vervolgens snel averij op vanwege de Brexit. Maar gesterkt door een aantrekkende economische groei in de Verenigde Staten en het uitblijven van renteverhogingen door de centrale banken, keerden beleggers wederom terug naar aandelen. De verliezen bleven echter beperkt en het tweede kwartaal sloot zelfs circa 3,5% hoger. Ook het beleggingsklimaat in het derde en vierde kwartaal werd gekenmerkt door 'risk on'. De verkiezing van Trump en gunstige ontwikkeling van de werkloosheid in de VS deden beleggers versneld uit obligaties en in aandelen stappen. Het meest hiervan profiteerden de cyclische sectoren waaronder energie, basismaterialen en industrie. De nuts-, de gezondheidssector en de consumenten gedreven sectoren bleven ruim achter bij de 'risk on' trend. Aandelen met een laag risico en zogenoemde kwaliteitsaandelen presteerden in het eerste kwartaal nog redelijk, maar waren voor de rest van het jaar compleet uit de gratie en werden ingeruild voor laag gewaardeerde aandelen.

2) INRICHTING SNPS

a) Doelstelling

Het pensioenfonds heeft als doelstelling het uitvoeren van pensioenregelingen en in verband daarmee het verstrekken of doen verstrekken van pensioenen en/of andere daarmee te vergelijken uitkeringen. De pensioenregelingen die door SNPS in 2016 zijn uitgevoerd zijn een reguliere beschikbare premieregelingen (zuivere premieovereenkomsten). De pensioenovereenkomsten tussen werkgever en werknemer bepalen dat premies beschikbaar worden gesteld en individueel voor rekening en risico van de (gewezen) deelnemer worden belegd.

b) Financiering van de pensioenregeling

Bruto pensioenregeling - samenstelling beschikbare premiestaffel

De feitelijke samenstelling van de beschikbare premie in enig boekjaar bestaat uit:

- Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden. De beschikbare premiestaffel is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag (€ 15.164 duizend);
- De aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremies voor dekking van risico's van overlijden in actieve dienst en arbeidsongeschiktheid (€ 3.108 duizend);
- Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten (€ 1.462 duizend);
- Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor uitvoeringskosten (€ 340 duizend);
- door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van het minimaal vereist eigen vermogen (€ 300 duizend).

De hierboven beschreven feitelijke premie bedraagt in 2016 € 20.374 duizend. De kostendekkende premie bedraagt € 20.361 duizend.

Bruto pensioenregeling - Premie 2016

De beschikbare premiestaffel (exclusief opslagen en risicopremies) voor de bruto pensioenregeling was in 2016 als volgt:

Percentage van de pensioengrondslag		
<i>Vanaf leeftijd</i>	<i>Tot en met leeftijd</i>	<i>Beschikbare premie</i>
17	21	9,70%
22	26	11,20%
27	31	13,00%
32	36	15,00%
37	41	17,30%
42	46	19,90%
47	51	23,00%
52	56	26,60%
57	61	30,90%
62	66	36,20%

De beschikbare premiestaffel voor de bruto pensioenregeling is hierbij uitgedrukt in een percentage van de bruto pensioengrondslag. Deze pensioengrondslag is hierbij gelijk aan het pensioengevend salaris minus de franchise (jaarlijks vastgesteld, € 13.878 voor 2016). Het pensioengevend salaris dat meegenomen wordt bij het bepalen van de pensioengrondslag is afgetopt op een bepaalde fiscale inkomensgrens (jaarlijks vastgesteld, € 89.844 voor 2016). De deelnemer betaalde in 2016 een eigen bijdrage van 2,0% van de pensioengrondslag, onafhankelijk van de leeftijd van deze deelnemer. Het restant van de premies - inclusief aanvullende opslagen en risicopremies - werd betaald door de werkgever.

Netto pensioenregeling - samenstelling beschikbare premiestaffel

Om pensioenopbouw boven de genoemde fiscale inkomensgrens mogelijk te maken, is een netto pensioenregeling van kracht. Hier bouwen enerzijds Deelnemers A netto pensioen op: dit zijn deelnemers die bruto pensioen opbouwen binnen SNPS. Anderzijds bouwen ook Deelnemers B hier netto pensioen op: dit zijn deelnemers die bruto pensioen opbouwen binnen Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF).

De feitelijke samenstelling van de netto premie in enig boekjaar bestaat uit:

- a) Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden welke verdeeld worden naar (i) inleg pensioenbeleggingsrekening en (ii) inhouding voor de herverzekeringen (€ 18.559 duizend);
- b) Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten (€ 1.357 duizend);
- c) Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor uitvoeringskosten (€ 450 duizend);
- d) Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van het minimaal vereist eigen vermogen (€ 0 duizend).

De hierboven beschreven feitelijke premie bedraagt in 2016 € 20.366 duizend. De kostendekkende premie bedraagt € 20.349 duizend.

Netto pensioenregeling - Premie 2016

De beschikbare premiestaffel voor de netto pensioenregeling was in 2016 als volgt:

Percentage van de pensioengrondslag		
<i>Vanaf leeftijd</i>	<i>Tot en met leeftijd</i>	<i>Beschikbare premie</i>
15	19	4,10%
20	24	4,80%
25	29	5,50%
30	34	6,20%
35	39	7,10%
40	44	8,20%
45	49	9,50%
50	54	10,90%
55	59	12,50%
60	64	14,40%
65	66	15,70%

De beschikbare premiestaffel voor de netto pensioenregeling is hierbij uitgedrukt in een percentage van de bruto pensioengrondslag. Deze pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris minus een bepaalde fiscale inkomensgrens (jaarlijks vastgesteld). Deze fiscale inkomensgrens bedraagt € 89.844 (Deelnemers A, niveau 2016) of € 91.269 (Deelnemers B, niveau 2016). De deelnemer betaalde in 2016 een eigen bijdrage van 2,0% bruto van de pensioengrondslag, onafhankelijk van de leeftijd van deze deelnemer. Bij de deelnemers wordt op de netto pensioenpremies een aftrek toegepast voor te betalen risicopremies voor dekking van het risico van arbeidsongeschiktheid en (indien voor de deelnemer sprake is van een partner) risicopremies van overlijden in actieve dienst.

c) Beleggingen voor risico deelnemers

Inrichting Life Cycle profielen en portefeuilles

De bruto en netto pensioenregelingen van SNPS omvatten drie Life Cycle profielen: Defensief, Neutraal en Offensief. Als een deelnemer geen profielkeuze heeft gemaakt, worden de (netto) beschikbare premies belegd conform het Life Cycle profiel Neutraal. Maandelijks kan de deelnemer opnieuw een keuze maken tussen de drie Life Cycle profielen, door middel van specifieke tooling op het individuele online deelnemersportaal.

De drie Life Cycle profielen zijn gedurende 2016 in de praktijk door middel van vier 'administratieve' Life Cycle portefeuilles ("LCP") uitgevoerd, waarbij geïnvesteerd wordt in onderliggende beleggingsinstellingen. Gedurende 2016 is het aantal Life Cycle portefeuilles uitgebreid van 3 naar 4. Life Cycle portefeuilles Rente, Match I en Match II beleggen hierbij in vastrentende waarden, Life Cycle portefeuille Rendement belegt voornamelijk in zakelijke waarden. In Life Cycle profiel Offensief wordt derhalve relatief het meest belegd in Life Cycle portefeuille Rendement, in Life Cycle profiel Defensief wordt relatief het minst belegd in Life Cycle portefeuille Rendement.

Verder geldt voor alle Life Cycle profielen dat naarmate de pensioendatum nadert het gewicht in Life Cycle portefeuille Rendement vanaf leeftijd 50 jaar geleidelijk wordt afgebouwd en er meer wordt belegd in Life Cycle portefeuilles Rente, Match I en Match II. In onderstaande tabel is dit weergegeven (geldend vanaf 1 april 2016 na aanpassing a.g.v. ALM studie):

Bruto pensioenregeling en netto pensioenregeling deelnemers A									
Profielen en Life Cycle portefeuilles	Neutraal			Defensief			Offensief		
<i>Leeftijd</i>	<50	57	65-67	<50	57	65-67	<50	57	65-67
Totaal van LC Rente, Match, Match II	10%	30%	85%	70%	50%	85%	0%	15%	70%
Life Cycle portefeuille Rendement	90%	70%	15%	30%	50%	15%	100%	85%	30%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Netto pensioenregeling deelnemers B									
Profielen en Life Cycle portefeuilles	Neutraal			Defensief			Offensief		
<i>Leeftijd</i>	<50	57	65-67	<50	57	65-67	<50	57	65-67
Totaal van LC Rente, Match, Match II	10%	10%	85%	30%	30%	85%	0%	0%	70%
Life Cycle portefeuille Rendement	90%	90%	15%	70%	70%	15%	100%	100%	30%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Performance 2016 versus benchmark per Life Cycle portefeuille

Het rendement voor en na aftrek van management fees per Life Cycle portefeuille was in 2016 als volgt:

Life Cycle portefeuille	Performances (BRUTO) in %	Aanvullende kosten t.l.v. bruto performance in %	Performances (na aftrek van kosten) in %	Benchmark performance in %	Under- / overperformance
	2016	2016	2016	2016	2016
Life Cycle Rente	11,0%	0,1%	10,9%	11,1%	-0,2%
Life Cycle Match I	6,8%	0,1%	6,7%	6,9%	-0,2%
Life Cycle Rendement	11,6%	0,1%	11,5%	12,6%	-1,1%
Life Cycle Match II	0,3%	0,1%	0,2%	0,3%	-0,1%

Performance na aftrek management fees versus Benchmark performance

Het verschil in rendement tussen de Life Cycle portefeuille en het bijbehorende rendement van de benchmark, wordt voor onderliggende beleggingsfondsen die passief worden beheerd hoofdzakelijk verklaard door (transactie)kosten. Hierdoor kan een relatieve underperformance ontstaan ten opzichte van de benchmark. Voor onderliggende beleggingsfondsen die actief worden beheerd speelt aanvullend dat hier afwijkende posities ten opzichte van de benchmark worden ingenomen. Hierdoor kan een relatieve out- of underperformance ontstaan. Over 2016 was hier bijvoorbeeld sprake van binnen de Life Cycle portefeuille Rendement, waarin deels wordt belegd in het Robeco Institutional Global Conservative Equity fonds. Hoewel aandelen met een laag risico en zogenoemde kwaliteitsaandelen in het eerste kwartaal nog redelijk presteerden, waren deze voor de rest van het jaar uit de gratie. Daarom heeft dit fonds ten opzichte van de MSCI World benchmark een negatieve relatieve performance laten zien over het jaar 2016.

In Bijlage 3 is een performance overzicht per Life Cycle portefeuille en daarbinnen per beleggingsfondsen opgenomen.

Performance 2016 versus benchmark per Life Cycle profiel - bruto pensioenregeling en netto pensioenregeling deelnemers A

In onderstaande tabel worden de behaalde rendementen per "Life Cycle profiel" over 2016 gepresenteerd voor de bruto regeling en netto pensioenregeling voor deelnemers A. Dit betreffen illustratieve rendementen. Hier wordt ten eerste uitgegaan van de standaard norm beleggingsmixen per Life Cycle profiel voor een illustratieve deelnemer van 57 jaar, voor geheel 2016. In werkelijkheid kunnen deelnemers gedurende het jaar hun risicoprofiel wijzigen. Verder wordt hier een illustratief rendement over 2016 berekend over een aanwezig pensioenkapitaal per 1 januari 2016. In werkelijkheid werd voor deelnemers over 2016 niet alleen rendement behaald over het kapitaal dat per 1 januari 2016 voor hen eventueel aanwezig was, maar werd aanvullend maandelijks premie ingelegd waar vervolgens ook rendement over werd behaald. Het werkelijk behaalde rendement verschilt dus per deelnemer en zal per definitie afwijken van onderstaande getallen.

Life Cycle profiel	Performances (BRUTO) in %	Aanvullende kosten t.l.v. bruto performance in %	Performances (na aftrek van kosten) in %	Benchmark performance in %	Under- / overperformance
	2016	2016	2016	2016	2016
Defensief	11,4%	0,1%	11,3%	12,1%	-0,8%
Neutraal	11,5%	0,1%	11,4%	12,4%	-1,0%
Offensief	11,6%	0,1%	11,5%	12,6%	-1,1%

De performance cijfers per Life Cycle profiel zijn berekend op basis van de respectievelijke weging van LCP's waarin wordt belegd. Voor deelnemers tot 50 jaar met het Life Cycle profiel "Neutraal" bestaat de performance derhalve voor 10% uit de performance van LCP Rente en voor 90% uit de performance van LCP Rendement.

Performance 2016 versus benchmark per Life Cycle profiel - netto pensioenregeling deelnemers B

In onderstaande tabel worden de behaalde rendementen per "Life Cycle profiel" over 2016 gepresenteerd voor de netto pensioenregeling voor deelnemers B. Dit betreffen illustratieve rendementen. Hier wordt ten eerste uitgegaan van de standaard norm beleggingsmixen per Life Cycle profiel voor deelnemers tot en met een leeftijd van 57 jaar, voor geheel 2016. In werkelijkheid kunnen deelnemers gedurende het jaar hun risicoprofiel wijzigen. Verder wordt hier het illustratief rendement over 2016 berekend over een fictief aanwezig pensioenkapitaal per 1 januari 2016. In werkelijkheid werd voor deelnemers gedurende 2016 maandelijks premie ingelegd waar vervolgens rendement over werd behaald. Het werkelijk behaalde rendement verschilt dus per deelnemer en zal per definitie afwijken van onderstaande getallen.

Life Cycle profiel	Performances (BRUTO) in %	Aanvullende kosten t.i.v. bruto performance in %	Performances (na aftrek van kosten) in %	Benchmark performance in %	Under- / overperformance
	2016	2016	2016	2016	2016
Defensief	11,4%	0,1%	11,3%	12,1%	-0,8%
Neutraal	11,5%	0,1%	11,4%	12,4%	-1,0%
Offensief	11,6%	0,1%	11,5%	12,6%	-1,1%

De performance cijfers per Life Cycle profiel zijn berekend op basis van de respectievelijke weging van LCP's waarin wordt belegd. Voor een deelnemer met een leeftijd van 57 jaar met het Life Cycle profiel "Neutraal" bestaat de performance derhalve voor 10% uit de performance van LCP Rente en voor 90% uit de performance van LCP Rendement.

Beleggingsbeleid

Het Bestuur heeft een beleggingsbeleid vastgesteld dat is opgenomen in het document "Verklaring inzake beleggingsbeginselen". Deze verklaring wordt om de drie jaren en voorts na iedere belangrijke wijziging van het beleggingsbeleid herzien. Aan het beleggingsbeleid ligt een viertal door het Bestuur gedefinieerde 'investment beliefs' ten grondslag. De doelstelling van het beleggingsbeleid is om zo goed mogelijke beleggingsresultaten van de individuele deelnemer, gegeven zijn verplichtingenstructuur ('vervangingsratio', het percentage van de pensioengrondslag dat naar verwachting als inkomen na pensionering beschikbaar zal zijn) en risicobereidheid (binnen de door het Bestuur vastgestelde grenzen) - na te streven. Het beleggingsbeleid wordt getoetst door middel van een Asset Liability Management (ALM) studie, deze wordt minimaal één maal per drie jaar uitgevoerd.

Uitkomst van de ALM-studie is de Strategische Asset Allocatie (SAA) waarin de uitwerking van het beleggingsbeleid (inclusief de gewenste mate van diversificatie) in drie Life Cycle profielen is vastgesteld. Aan de Life Cycle profielen ligt een aantal principes ten grondslag, die zijn opgenomen in de Verklaring inzake beleggingsbeginselen van SNPS. Onder meer is het uitgangspunt dat het inkomen voor later telt en niet slechts vermogensopbouw.

Om de kosten die door de deelnemer worden gedragen te beperken is ervoor gekozen om institutionele beleggingsinstellingen te gebruiken, die lagere fees hanteren dan retail beleggingsinstellingen.

SNPS zorgt ervoor dat de beleggingen voldoen aan het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet, in het bijzonder aan de "prudent person" regel en (omdat de pensioenregeling deelnemers de mogelijkheid biedt om af te wijken van Life Cycle profiel Neutraal) aan de eisen van zorgplicht. Periodiek stelt het Bestuur een Beleggingsnota op (inclusief Beleggingsrichtlijnen per Life Cycle portefeuille). Op grond hiervan worden de beleggingen verricht voor het daaropvolgende jaar en deze documenten gelden als opdracht richting Achmea Investment Management B.V. (AIM). In de Beleggingsnota zijn onder meer per Life Cycle portefeuille de onderliggende beleggingsinstellingen inclusief hun doelweging, de geldende benchmarks en de afspraken met betrekking tot eventuele rebalancing richting de doelweging (op kwartaalbasis) vastgelegd.

Het Bestuur heeft als één van de uitgangspunten voor de opzet van de regeling geformuleerd: 'Het strategische beleggingsbeleid is niet statisch: de (o.a. financiële) wereld is dynamisch en jaarlijks wordt dus bezien of dit beleid moet worden herijkt.' Het Bestuur heeft naar aanleiding hiervan in 2015 een nieuwe ALM-studie laten verrichten, doordat bleek dat, bij ongewijzigd beleggingsbeleid, de vervangingsratio (het percentage van de pensioengrondslag dat naar verwachting als inkomen na pensionering beschikbaar zal zijn) in de bruto pensioenregeling beduidend lager zou liggen mede als gevolg van de zeer lage marktrente.

Op basis van de ALM-studie heeft het Bestuur besloten om in 2016 de Life Cycle structuur van SNPS aan te passen naar een zwaardere weging voor rendementsbeleggingen in de diverse Life Cycle profielen. Dit is geïmplementeerd in april. Er is een vierde Life Cycle portefeuille toegevoegd en het beleggingsbeleid binnen de portefeuilles is aangepast aan de uitkomsten van de ALM-studie.

Beleid inzake verantwoord beleggen

Op het gebied van verantwoord beleggen heeft SNPS de beleggingsovertuiging dat betrokken aandeelhouderschap goed bestuur en verantwoord ondernemen stimuleert. SNPS is nog jong en belegt haar vermogen in beleggingsfondsen die door externe vermogensbeheerders worden beheerd. SNPS is daarom geen juridisch eigenaar van de beleggingen die in deze fondsen worden aangehouden. Zolang dit het geval is geeft SNPS invulling aan deze beleggingsovertuiging met een afgeleid 'responsible ownership' beleid. Dit betekent dat het Bestuur zich er bij (de keuze voor) een externe vermogensbeheerder ten minste van vergewist dat die een passend stem- en engagementbeleid heeft, daaraan ook daadwerkelijk uitvoering geeft en daarover rapporteert. Bij voorkeur is dit beleid geënt op de 'Global Compact' criteria die in Verenigde Naties-verband zijn geformuleerd met betrekking tot verantwoord ondernemen. Deze criteria zijn gericht op de naleving van internationale mensenrechten en arbeidsrechten, het milieu en corruptiebestrijding. Daarnaast laat het Bestuur bij de keuze voor een externe vermogensbeheerder meewegen dat deze in verdergaande mate duurzaamheidscriteria hanteert bij de invulling van het beleggingsbeleid van het beleggingsfonds waarin SNPS overweegt te beleggen. Het Bestuur laat zich hierbij bijstaan door de aangestelde fiduciair vermogensbeheerder. In ieder geval één keer per jaar zal het Bestuur in een vergadering vaststellen of externe vermogensbeheerders die (een deel van) het vermogen van SNPS beheren over het voorgaande jaar hun beleid op dit gebied, naar de mening van het Bestuur, adequaat hebben uitgevoerd. Het Bestuur volgt de ontwikkelingen op het terrein van Verantwoord Beleggen in de markt nauwlettend, bespreekt deze ontwikkelingen ook met andere fondsbesturen in ieder geval één keer per jaar of het Beleid inzake Verantwoord Beleggen aanpassing behoeft.

d) Communicatie

Uitgangspunten

In 2016 is het communicatieproces uitgevoerd in lijn met het communicatiebeleid. SNPS maakt zoveel mogelijk gebruik van digitale communicatie via de website en het persoonlijk online 'pensioenportaal'. Digitale communicatie is sneller, kost minder en is beter voor het milieu. Waar nodig of (wettelijk) vereist, communiceert SNPS op papier. Begrijpelijkheid van de communicatie is belangrijk. De zorgplicht bij premieovereenkomsten met beleggingsvrijheid is uitdrukkelijk onderdeel van het communicatiebeleid. Deelnemerscommunicatie wordt in het Nederlands en het Engels aangeboden.

Website en Deelnemersportaal

De website werd in 2016 aangepast aan de eisen 'Pensioen 1-2-3' met iconen en gelaagde informatievoorziening, in dit kader werd ook de 'Pensioenvergelijker' beschikbaar gemaakt, waarmee deelnemers pensioenregelingen van verschillende uitvoerders met elkaar kunnen vergelijken. In 2016 is gewerkt aan een nieuw modern en gebruiksvriendelijk deelnemersportaal, waarin onder meer veel gebruik wordt gemaakt van video's. Begin 2017 is dit vernieuwde portaal voor zowel de bruto als de netto SNPS pensioenregeling in gebruik genomen.

Deelnemersonderzoek

In september 2016 deed SNPS voor de tweede maal mee met het zogeheten 'BOP' onderzoek. BOP staat voor: Benchmark Onderzoeksplatform Pensioenfonds en is een initiatief van de pensioensector. Het wordt online uitgevoerd onder een steekproef onder actieve deelnemers door TNS NIPO en geeft een landelijke vergelijking van de manier waarop pensioenfonds communiceren. Via dit onderzoek krijgt SNPS een beoordeling over de communicatie, dienstverlening, vertrouwen, imago en gebruikte informatiemiddelen. De resultaten van het BOP onderzoek waren positief. Actieve deelnemers gaven SNPS gemiddeld een score van 6,9 uit 10 (2015: 7,0). Dit is iets hoger dan het landelijk gemiddelde (6,7). Het bestuur neemt de onderzoeksresultaten serieus en probeert de communicatie met deelnemers continu te verbeteren.

Nieuwsbrieven

Alle deelnemers van SNPS ontvingen in 2016 twee digitale nieuwsbrieven, met aandacht voor diverse onderwerpen, waaronder: Pensioen 1-2-3, de pensioenvergelijker, het BOP onderzoek, aanpassing van de beleggingsmix en de verdere stijging van de AOW leeftijd en de pensioen richtleeftijd. Opnieuw werd gewezen op het belang van het deelnemersportaal, en om deelnemers te stimuleren (regelmatig) in te loggen zijn twee video's gemaakt. Het verkorte jaarverslag 2015 is een speciale editie van de nieuwsbrieven en bevatte informatie over de behaalde rendementen, risico's, uitvoeringskosten, premiebetalingen, rente en de governance van SNPS. Ook werd kort ingegaan op de uitbreiding van de voorzieningen bij arbeidsongeschiktheid.

Overig

In 2016 is samen met Shell Nederland voortgebouwd aan activiteiten in het kader van communicatiestrategie en -beleid. Uiteindelijk doel is dat deelnemers zo optimaal mogelijk in staat gesteld worden om een goede financiële planning voor de oude dag te maken. Communicatie reikt daarbij bouwstenen aan voor persoonlijke, verantwoorde en goed geïnformeerde pensioenkeuzes. Een deelnemer heeft baat bij één totaaloverzicht van zijn pensioen en de verschillende potjes waaruit dat is samengesteld bij zowel SNPS als eventueel Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF). In 2016 is het communicatiebeleid langs deze lijnen bijgewerkt. Ander speerpunt is meer gemeenschappelijke communicatie vanuit Shell Nederland en Shell Pensioenbureau Nederland (SPN).

Alle actieve en gewezen deelnemers ontvingen in 2016 het Uniform Pensioenoverzicht. Via de SNPS website werden de aanpassing van de beleggingsmix en het feit dat Syntus Achmea Pensioenbeheer (SAPB) de pensioenadministratie en communicatie van Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF) per 1 januari 2018 gaat verzorgen gecommuniceerd.

Vanaf de tweede helft van 2016 is communicatie over het Collectief Variabel Pensioen voorbereid, dat na invoering van de Wet verbeterde premieregeling per 1 april 2017 aan deelnemers is aangeboden.

e) Uitbesteding

Uitbestedingsbeleid

Het uitbestedingsbeleid heeft tot doel de beheersing van risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) bedrijfsprocessen. Het uitbestedingsbeleid beschrijft de uitgangspunten voor uitbesteding, het uitbestedingsproces, de eisen die aan de uitvoerder gesteld worden, hoe de continuïteit van de uitbestede processen gewaarborgd wordt en hoe getoetst wordt of de wijze waarop de uitbestede processen worden uitgevoerd nog in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Met de partijen waaraan het pensioenbeheer en vermogensbeheer is uitbesteed zijn uitgebreide contracten en service level agreements afgesloten. Het Bestuur wordt maandelijks en op kwartaalbasis via verschillende rapportages geïnformeerd, waaronder financiële rapportages en operationele risicorapportages. Naast de periodieke rapportages heeft het bestuur meerdere malen overleg met SAPB en AIM inzake de status van de uitbesteding.

Jaarlijks wordt een door een externe accountant gecertificeerde interne beheersingsrapportage (ISAE 3402 type II) ontvangen van de partijen waaraan het pensioenbeheer (SAPB) en vermogensbeheer (AIM) is uitbesteed. Ontvangen rapportages worden grondig geanalyseerd en waar nodig wordt opvolging gegeven, bijvoorbeeld in de vorm van nader onderzoek. De beantwoording door AIM en SAPB op de door SNPS gestelde vragen over de ISAE 3402 type II rapportages hebben geen aanleiding gegeven tot verder onderzoek. Aanvullend vindt periodiek overleg met deze uitbestedingspartijen plaats. Waar nodig vraagt het Bestuur aanvullende assurance en/of worden specifieke onderzoeken verricht, bijvoorbeeld ten aanzien van de pensioenadministratie of de IT-omgeving.

Gedurende 2016 heeft het pensioenfonds een extern onderzoek laten uitvoeren bij SAPB om op een aantal aspecten verdere assurance te verkrijgen. Hieruit is in de kern naar voren gekomen dat met name voor de gestandaardiseerde processen de uitkomsten positief zijn en dat voor de SNPS specifieke processen aandacht benodigd blijft. Het Bestuur is en blijft te allen tijde (eind)verantwoordelijk voor een beheerste en integere bedrijfsvoering, ook voor het gedeelte van de werkzaamheden dat is uitbesteed.

Uitbesteding pensioenbeheer en vermogensbeheer

Shell Pensioenbureau Nederland B.V. (SPN) is de statutair directeur van SNPS. SPN ondersteunt het Bestuur en adviseert het Bestuur over het pensioenbeleid. Tevens ondersteunt SPN het Bestuur bij het toezicht op de externe dienstverleners aan wie het voeren van het pensioenbeheer en het vermogensbeheer zijn uitbesteed, alsmede op het terrein van risicobeheersing.

Syntus Achmea Pensioenbeheer N.V. (SAPB) is op basis van een Overeenkomst van Pensioenbeheer inclusief Service Level Agreement door het Bestuur aangesteld voor het uitvoeren van de pensioenadministratie, het uitvoeren van de pensioencommunicatie, de beleggingsadministratie (unit administratie) en het voeren van de financiële administratie van SNPS.

Achmea Investment Management B.V. (AIM) is op basis van een Fiduciary Life Cycle Management Overeenkomst inclusief Service Level Agreement door het Bestuur aangesteld voor het adviseren over, en het inrichten van, de Life Cycle profielen en Life Cycle portefeuilles en het voeren van het vermogensbeheer. Uiteindelijk wordt binnen de Life Cycle portefeuilles geïnvesteerd in onderliggende beleggingsinstellingen. De selectie van deze onderliggende beleggingsinstellingen is uitbesteed aan AIM, maar wordt onderworpen aan voorafgaande goedkeuring door het Bestuur van SNPS.

De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van SPN, SAPB en AIM zijn schriftelijk vastgelegd. Het Bestuur heeft twee medewerkers van SPN algemene procuratie verleend. Daarnaast beschikken de externe dienstverleners SAPB en AIM over een beperkte procuratie conform een specifieke volmacht om de aan hun uitbesteede taken betreffende de pensioenadministratie en op vermogensbeheerterrein te kunnen uitoefenen.

Herverzekering

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid zijn volledig herverzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Dit heeft zowel betrekking op de Bruto- als op de Netto pensioenregeling van SNPS. Het risico van (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid gedurende actieve dienst is volledig herverzekerd bij Achmea Schadeverzekeringen N.V.

f) Uitvoeringskosten

Het Bestuur van SNPS streeft er naar om, in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en voor zover de beschikbaarheid van deze gegevens dat mogelijk maakt, inzicht te geven in de uitvoeringskosten, waaronder de pensioenbeheerkosten, vermogensbeheerkosten en transactiekosten. De monitoring van de uitvoeringskosten heeft net als in eerdere jaren ook in 2016 hoge prioriteit gehad binnen het Bestuur. Ook vanuit de politiek, de toezichthouders, de media en het algemeen publiek was de aandacht voor uitvoeringskosten van pensioenfondsen in 2016 onverminderd hoog.

Onderscheid wordt gemaakt tussen kosten die voor rekening van het pensioenfonds komen en kosten voor rekening van de deelnemers. Kosten voor rekening van het pensioenfonds worden in de Staat van Baten en Lasten van het pensioenfonds opgenomen op de regel Pensioenuitvoeringskosten. De kosten voor rekening van de deelnemers worden verantwoord en verrekend binnen de Life Cycle portefeuilles.

In 2011 heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen Uitvoeringskosten gepresenteerd. Vanaf 2015 is er een wettelijke verplichting om uitvoeringskosten uitgebreider in het jaarverslag op te nemen. Voor 2016 is er vanuit de Pensioenfederatie een herziene versie verschenen met betrekking tot verslagjaar 2016. Tevens wordt gebruik gemaakt van andere relevante communicatiemiddelen die het pensioenfonds ter beschikking staan, waaronder het deelnemersportaal.

De belangrijkste aanbevelingen/vereisten in de Aanbevelingen Uitvoeringskosten:

- De verantwoording van de relatie tussen beleidsbeslissingen en kosten van pensioenbeheer.
 - Rapporteer hierbij de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden.
- Presenteren van kosten in relatie tot het gerealiseerde rendement en het rendement van de benchmark.
- Het plaatsen van de hoogte van de kosten vermogensbeheer en transactiekosten in de context van rendement en risico van de beleggingen van het pensioenfonds.
 - Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen. Bekijk deze kosten ook in relatie tot: de gekozen beleggingsmix en de bijbehorende benchmarkkosten en het rendement over een langere termijn, ook in relatie tot het bijbehorende benchmark rendement.
 - Rapporteer separaat (eventuele geschatte) transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

In sectie c) Performance 2016 versus benchmark per Life Cycle portefeuille van dit hoofdstuk zijn de performance cijfers van de drie Life Cycle portefeuilles vòòr en na aftrek van management fees weergegeven.

Tevens zijn de werkelijke performance cijfers van de vier Life Cycle portefeuilles vergeleken met de benchmark performance cijfers. In Bijlage 3 is per Life Cycle portefeuille een nadere specificatie van de rendementen en kosten per onderliggend beleggingsfonds opgenomen.

In onderstaande secties wordt uitgelegd wat de belangrijkste (bepalende factoren van) vermogensbeheerkosten zijn, die ten laste van het pensioenfonds en de deelnemers komen. Om het inzicht in de kosten vermogensbeheer voor de deelnemers te verhogen is aan de hand van een voorbeelddeelnemer uitgelegd hoe de gerapporteerde kosteninformatie moet worden geïnterpreteerd.

1) Pensioenuitvoeringskosten voor rekening van het pensioenfonds

De pensioenuitvoeringskosten voor rekening van het pensioenfonds kunnen worden onderscheiden in 'Kosten van pensioenbeheer' en 'Kosten van vermogensbeheer'. De pensioenuitvoeringskosten voor rekening van het pensioenfonds bedroegen in 2016 in totaal € 2.582 duizend (2015: € 1.811 duizend). De stijging van de absolute kosten in 2016 ten opzichte van 2015 wordt met name veroorzaakt door sterk gestegen projectkosten voorkomende uit de ontwikkeling van het Collectief Variabel Pensioen (CVP).

Kosten van pensioenbeheer

Onder kosten van pensioenbeheer vallen onder meer de pensioenadministratiekosten, de communicatiekosten, de kosten van het Bestuur, het bestuursbureau en de kosten van de accountant en actuaris. De voornaamste componenten hierin zijn de vergoeding die wordt betaald aan SAPB in het kader van de afgesloten overeenkomst, de eenmalige kosten voor de implementatie van het Collectief Variabel pensioen (CVP) en de doorbelaste kosten van het bestuursbureau.

De totale kosten van pensioenbeheer bedroegen in 2016 € 2.450 duizend (2015: € 1.722 duizend). Van deze kosten heeft € 1.165 duizend (2015: € 922 duizend) betrekking op de bruto pensioenregeling en € 1.284 duizend (2015: € 800 duizend) op de netto pensioenregeling. De kosten van pensioenbeheer uitgedrukt in het gemiddeld aantal deelnemers in het jaar bedroegen in 2016 € 616,- per deelnemer binnen de bruto pensioenregeling (2015: € 622,-) en € 279,- per deelnemer binnen de netto pensioenregeling (2015: € 326,-). De kosten daling per actieve deelnemer wordt met name veroorzaakt door de stijging van het gemiddeld aantal deelnemers in 2016 ten opzichte van 2015.

Opslag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten

Het pensioenfonds ontvangt, als onderdeel van de maandelijks betaalde premie, een bedrag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten. De facto komen de pensioenuitvoeringskosten hierdoor dus ten laste van de werkgever. Het totale bedrag dat het pensioenfonds ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten in 2016 heeft ontvangen bedroeg € 2.819 duizend en hiervan heeft € 1.462 duizend betrekking op de bruto pensioenregeling en € 1.357 duizend op de netto pensioenregeling.

Voor beide regelingen geldt dat de ontvangen vergoeding voldoende is voor de dekking van de uitvoeringskosten van de betreffende regeling. Het surplus wordt aangewend voor de vorming van de verplichte uitvoeringskosten voorziening (voor de bruto pensioenregeling €525 duizend en voor de netto pensioenregeling € 450 duizend). De per eind 2016 aanwezige kostenvoorziening voldoet aan het wettelijk minimaal vereiste niveau waardoor SNPS in staat is om de opgebouwde kapitalen bij een externe partij onder te brengen. Het geambieerde kostenvoorzieningsniveau, waarbij het pensioenfonds in staat is de uitvoeringskosten naar de toekomst toe zelfstandig te kunnen dragen, zal in de komende jaren bereikt worden.

Kosten van vermogensbeheer

De kosten van vermogensbeheer die ten laste van het pensioenfonds komen bestaan voornamelijk uit de vergoeding die wordt betaald aan AIM in het kader van de afgesloten uitbestedingsovereenkomst. Aanvullend komt de vaste vergoeding van de custodian (Bank of New York Mellon, effecten bewaarbank) in 2016 nog voor rekening van het pensioenfonds.

Kosten van vermogensbeheer ten laste van pensioenfonds							
	Gemiddeld belegd vermogen (* 1000)		Kosten fiduciar beheer		Vaste vergoeding Custodian	Totaal	%
LCP 1: Rente	€ 11.281	€	15.852	€	3.081	€ 18.933	0,17%
LCP 2: Match I	€ 2.848	€	4.002	€	778	€ 4.780	0,17%
LCP 3: Rendement	€ 63.130	€	88.711	€	17.241	€ 105.952	0,17%
LCP 4: Match II	€ 1.568	€	2.203	€	428	€ 2.631	0,17%
	€ 78.827	€	110.768	€	21.528	€ 132.296	0,17%

Het totaal van de kosten van vermogensbeheer bedroeg in 2016 afgerond € 132 duizend (2015: € 90 duizend).

2) Kosten vermogensbeheer ten laste van de deelnemers

De kosten die ten laste van de deelnemers komen bestaan volledig uit vermogensbeheerkosten. Deze vermogensbeheerkosten omvatten de volgende kosten (deze kosten zijn in de onderstaande tabel opgenomen):

- Betaalde transactiekosten, bestaande uit bewaarloon en settlementkosten in rekening gebracht door de custodian op het niveau van de vier Life Cycle portefeuilles. Deze kosten worden binnen de Life Cycle portefeuilles betaald uit de hiervoor binnen de Life Cycle portefeuilles aangehouden liquide middelen;
- Betaalde beheervergoedingen (management fees) die door de managers van de onderliggende beleggingsfondsen in rekening wordt gebracht.

Kosten van vermogensbeheer ten laste van de deelnemer							
	Gemiddeld belegd vermogen (* 1000)	Betaalde beheervergoedingen (Man. Fees)	Betaalde transactiekosten binnen LCP	Overig (custodian & Bankkosten)	Totaal	%	
LCP 1: Rente	€ 11.281	€ 13.389	€ 16.909	2.598	€ 32.897	0,29%	
LCP 2: Match I	€ 2.848	€ 2.771	€ 3.534	1.429	€ 7.734	0,27%	
LCP 3: Rendement	€ 63.130	€ 138.063	€ 70.962	14.255	€ 223.280	0,35%	
LCP 4: Match II	€ 1.568	€ 1.047	€ 477	1	€ 1.526	0,10%	
	€ 78.827	€ 155.271	€ 91.882	18.283	€ 265.436	0,34%	

Als voorbeeld: Voor een 40-jarige deelnemer in de bruto regeling van SNPS met een Life Cycle profiel "Neutraal" (10% Life Cycle portefeuille Rente en 90% in Life Cycle portefeuille Rendement) en een gemiddeld pensioenkapitaal in 2016 van € 10.000 bedroegen de betaalde en geschatte transactiekosten en beheervergoedingen in 2016 bij benadering € 34,40 hetgeen als volgt kan worden berekend: $(10\% \times 0,29\% + 90\% \times 0,35\%) \times € 10.000$.

De werkelijke kosten van vermogensbeheer verschillen per deelnemer en zijn van diverse factoren afhankelijk, zoals leeftijd, het individuele Life Cycle profiel, het aantal wijzigingen in het Life Cycle profiel en de momenten waarop dat gebeurt.

In de bovenstaande tabel zijn zowel de betaalde als geschatte kosten van vermogensbeheer gepresenteerd € 265 duizend. In de jaarrekening zijn alleen de betaalde kosten van vermogensbeheer € 174 duizend afzonderlijk weergegeven, de geschatte transactiekosten € 92 duizend maken onderdeel uit van het beleggingsresultaat.

Geschatte transactiekosten op het niveau van de onderliggende beleggingsfondsen

In aanvulling op de hierboven genoemde transactiekosten en beheervergoedingen komen de volgende kosten (niet in de bovenstaande tabel opgenomen) voor rekening van de deelnemers via het behaalde rendement:

- In- en uitstapvergoedingen die worden betaald bij de aanschaf of verkoop van aandelen in de onderliggende beleggingsfondsen. Deze in- en uitstapvergoedingen zijn onderdeel van de aan- en verkoopprijs van de onderliggende beleggingsfondsen (Robeco, Blackrock).;
- Geschatte transactiekosten (m.n. bewaarloon en settlementkosten) binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze kosten worden niet separaat in rekening gebracht door de (managers van) de onderliggende beleggingsfondsen.

Bovengenoemde kosten zijn niet accuraat in te schatten voor alle onderliggende beleggingsfondsen en kunnen derhalve niet exact worden gekwantificeerd. Het geschatte bedrag aan in 2016 betaalde in- en uitstapvergoedingen en transactiekosten binnen de onderliggende beleggingsfondsen bedroeg voor Life Cycle portefeuille Rente € 16 duizend (0,15% van gemiddeld belegd vermogen), Life Cycle portefeuille Match I € 3,5 duizend (0,12% van gemiddeld belegd vermogen), Life Cycle portefeuille Rendement € 71 duizend (0,11% van gemiddeld belegd vermogen) en voor Life Cycle portefeuille Match II € 0,5 duizend (0,03% van gemiddeld belegd vermogen).

Evaluatie kosten vermogensbeheer

Het Bestuur heeft bij de uitvoering van de pensioenregeling nadrukkelijk oog voor de kosten, in het bijzonder de kosten van vermogensbeheer voor rekening van de deelnemers, die dus in het pensioenresultaat komen. Het Bestuur is ervan overtuigd, kijkend naar de vermogensbeheerkosten die in de markt voor vergelijkbare pensioen- en lijfrenteproducten worden gerekend, dat bij SNPS sprake is van een acceptabel kostenniveau. Door de manier waarop de Life Cycle portefeuilles zijn samengesteld, de keuze in het beleggen in bestaande institutionele beleggingsfondsen, de selectie van institutionele beleggingsfondsen met een lage kostenstructuur en het feit dat gebruik kan worden gemaakt van de inkoopkracht van de fiduciair vermogensbeheerder die aantrekkelijke tarieven kan bedingen bij de vermogensbeheerders, kunnen de kosten van vermogensbeheer voor de deelnemers laag worden gehouden. Opgemerkt wordt dat het absolute kostenniveau op zichzelf beschouwd niet alleszeggend is voor de deelnemers, omdat de kosten in relatie tot het rendement en het gekozen beleggingsbeleid moeten worden beoordeeld.

3) RISICOMANAGEMENT

1) *Risicoprofiel*

Het Bestuur van SNPS is verantwoordelijk voor de beheersing van de risico's. SNPS draagt zorg voor een beheerste en integere bedrijfsvoering. Het beleid van SNPS is er op gericht om risico's zodanig te beheersen dat sprake is van een verantwoorde en evenwichtige afweging tussen deze risico's enerzijds en rendement, stabiliteit in het verwacht pensioen, uitvoeringsefficiency en kosten anderzijds, ook vanuit het besef dat sommige risico's zich anders dan vooraf ingeschat en/of onverwacht kunnen manifesteren (bijvoorbeeld demografische ontwikkelingen, risico's op looninflatie en ontwikkelingen op de financiële markten).

Risicobereidheid

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid van SNPS is om de pensioenovereenkomsten na te komen en wel tegen zo stabiel mogelijke premies. Hierbij wordt gestreefd de kosten zo laag mogelijk te houden, binnen de randvoorwaarden die het Bestuur stelt ten aanzien van kwaliteit van uitvoering.

De pensioenovereenkomsten zijn zuivere beschikbare premieregelingen waarbij zowel het beleggingsrisico, het renterisico en het langlevensrisico gedurende de gehele duur van deelneming bij de (gewezen) deelnemer liggen.

In het licht van het bovenstaande heeft het bestuur de volgende uitgangspunten vastgesteld voor de opzet van de uitvoering van de regeling:

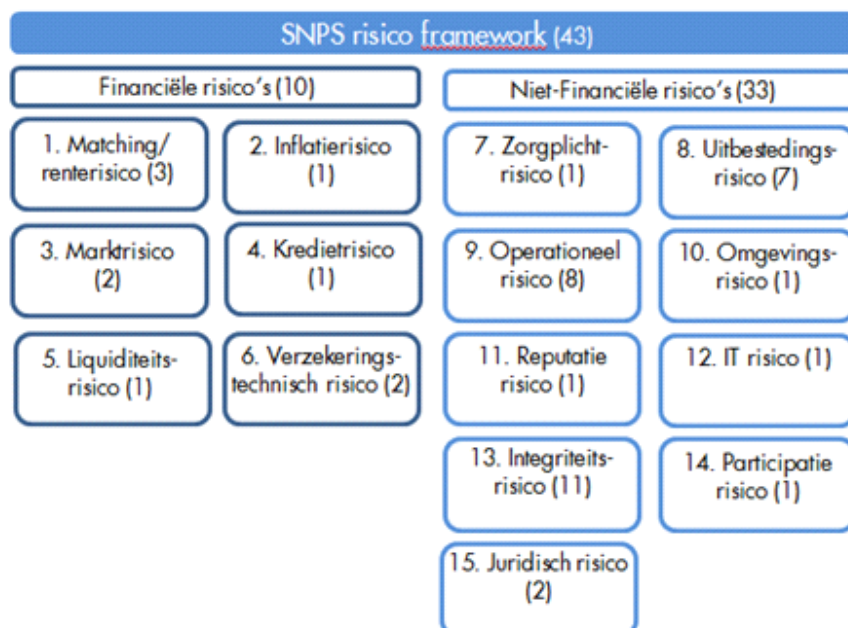
- "Whole of life": uiteindelijk telt inkomen voor later (doel) en niet slechts vermogensopbouw (middel).
- Een adequate 'pensioenambitie': het Bestuur streeft ernaar dat deelnemers, gegeven de beschikbare premie, een naar verwachting adequaat pensioeninkomen kunnen verwerven. Het Bestuur beperkt fluctuaties in dat verwachte inkomen in de laatste jaren voor pensioendatum. Deelnemers kunnen op het portaal dit verwachte inkomen voor later zien, en zo geïnformeerd beslissingen nemen over hun beleggingskeuzes of besluiten dat 'bijsparen' buiten het pensioenfonds wenselijk is.
- Het Bestuur is actief en ondernemend en stimuleert de betrokkenheid van deelnemers. Deelnemers lopen het volledige risico en moeten dus geïnformeerde beslissingen kunnen nemen.
- Keuzevrijheid en overzichtelijkheid moeten in balans zijn: een goede, door het pensioenfonds geadviseerde, default oplossing, aangevuld met een beperkt aantal heldere, onderscheidende beleggingsopties.
- Het strategische beleggingsbeleid is niet statisch: de (o.a. financiële) wereld is dynamisch, jaarlijks wordt dus bezien of dit beleid moet worden herijkt.

De hierboven weergegeven uitgangspunten vinden hun weerslag in de aangeboden beleggingsopties, de risicobereidheid van het bestuur - over de volledige horizon van een (gewezen) deelnemer - en daarmee de samenstelling van de Life Cycle profielen over tijd, de beleggingsovertuigingen van het bestuur, de communicatie met de (gewezen) deelnemer(s) en de periodieke evaluatie daarvan.

Risico overzicht

Ten behoeve van een adequate risicobeheersing heeft SNPS een risico framework ingericht gebaseerd op FIRM/FOCUS en waar nodig aangevuld. Dit risico framework bestaat uit in totaal 43 onderliggende risico's waarop gemonitord wordt, gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. In onderstaande schema zijn de hoofd risico's weergegeven met per hoofdcategorie aangegeven hoeveel sub-risico's hierbij onderkend worden.

Overzicht onderkende risico's pensioenfonds

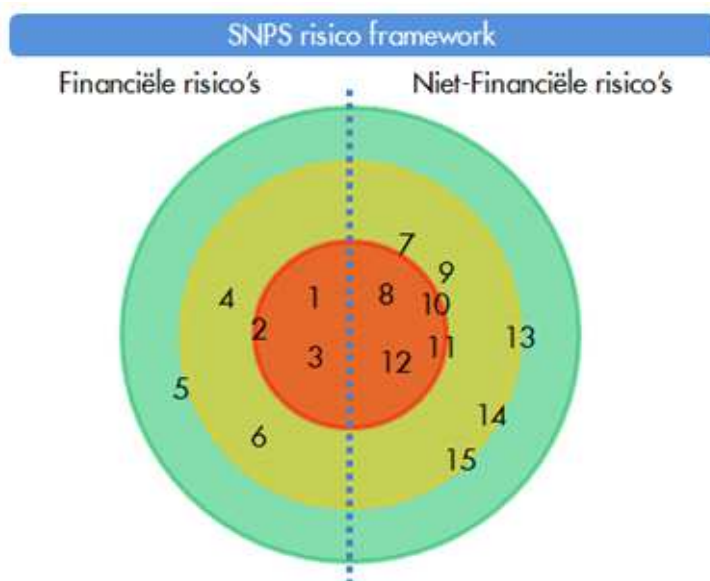
* Binnen operationeel risico (9) en uitbestedingsrisico (8) vallen ook IT gerelateerde risico's

In de jaarrekening worden bovenstaande financiële en niet-financiële risico's toegelicht.

Belangrijkste risico's

Alle benoemde risico's zijn voor SNPS van belang voor een integrale en beheerste bedrijfsvoering. Binnen de onderkende risico's zijn een aantal meer bepalende risico's onderkend waarvan de impact op SNPS bij het zich voordoen significant kunnen zijn (risico's in de rode binnencircel) deze worden nader toegelicht. Op kwartaalbasis wordt een bruto risicoinschatting gedaan, hiermee worden de meer bepalende risico's onderkend. In onderstaand overzicht worden de 15 (hoofd) risico's uit bovenstaande schema weergegeven qua zwaarte opgedeeld naar financiële en niet-financiële risico's. Hierbij worden de bruto risico inschattingen weergegeven. De kleuren geven de zwaarte aan van de uitkomst van de kans

* impact inschatting waarbij groen laag is, geel middel en rood hoog.

In onderstaande paragraaf wordt ingegaan op de mogelijke gevolgen bij het zich voordoen van de belangrijkste risico's (met een score in de rode cirkel) en de beheersmaatregelen die getroffen zijn ten behoeve van risicobeheersing.

(1) Matching/renterisico & (3) Marktrisico

De premies worden binnen SNPS individueel voor rekening en risico van de (gewezen) deelnemer belegd. Het Bestuur heeft door middel van de aangeboden beleggingsmogelijkheden (Life Cycle profielen) grenzen gesteld aan de door (gewezen) deelnemers te maken beleggingskeuzes en bijbehorende risico's. Het belangrijkste risico voor de deelnemer is het beleggingsrisico (met name zakelijke waarden- en renterisico). Dit risico is inherent aan beleggen. Dat wil zeggen dat rendement de beloning is voor het nemen van risico. Risico's zijn binnen het beleggingsbeleid dus onvermijdelijk, maar moeten zorgvuldig worden genomen. Dit is één van de beleggingsovertuigingen van het Bestuur.

Een belangrijke beheersmaatregel voor het beheersen van het risico is het beleggen volgens een Lifecycle profiel waarbij op jongere leeftijd meer risico gelopen kan worden en naarmate de deelnemer ouder wordt er meer stabiliteit nagestreefd wordt. Een adequate beheersing van de Life cycle structuur is hierbij van groot belang. In de implementatie van de Life Cycle portefeuilles wordt dit als volgt vertaald. Ingrijpende aanpassingen van de Life Cycle portefeuilles worden alleen gedaan op basis van een ALM-studie. Voorafgaand aan zo'n studie wordt een enquête onder het bestuur gehouden om de risicobereidheid vast te stellen. Een belangrijke parameter hier is de verwachte pensioenuitkomst. Het bestuur streeft naar een zo hoog mogelijke verwachte pensioenuitkomst tegen een aanvaardbaar risico. Daarnaast wordt het beleggingsrisico over tijd aangepast, immers:

- Hoe langer de horizon, des te groter het herstellend vermogen en
- Deelnemers moeten worden beschermd tegen het significant verlies in verwacht inkomen relatief kort voor de pensioen richtleeftijd van 67 jaar.

Daarnaast worden de Life Cycle portefeuilles voldoende gediversificeerd, dat wil zeggen gespreid over bijvoorbeeld meerdere beleggingscategorieën, landen, sectoren en bedrijven.

Gevoeligheidsanalyse

Naarmate een deelnemer ouder wordt, neemt de gevoeligheid van de beleggingen voor een stijging of daling van de rente toe. Uitgaande van een deelnemer ouder dan 50, wordt, naarmate de deelnemer ouder wordt, minder belegd in aandelen. Omdat de inkoop van de pensioenuitkering ook gevoelig is voor dezelfde renteontwikkeling leidt dit tot minder grote schommelingen in het verwachte inkomen voor later. De duratie is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van vastrentende waarden en wordt met name bepaald door vier factoren: de looptijd, aflossing, couponbetaling en renteniveaus. Er wordt gestreefd naar een rentegevoeligheid (duratie) van de vast rentende Life Cycle portefeuilles van 11 jaar (met een bandbreedte van 9 tot 13,5 jaar). Door ontwikkelingen op de financiële markten kan de actuele duratie afwijken van de streefduratie. De gewogen duratie van portefeuille Rente, Match I en Match II bedraagt 6,6 jaar.

Per 31 december 2016 bedroeg de duratie van Life Cycle portefeuille Rente afgerond 5,0 jaar (2015: 8,5 jaar), duratie van Life Cycle portefeuille Match I per die datum afgerond 13,2 jaar (2015: 8,5 jaar) en duratie van Life Cycle Portefeuille Match II per die datum afgerond 7,5 jaar.

(8) Uitbestedingsrisico & (12) IT-risico

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, integriteit en kwaliteit van de externe dienstverleners onvoldoende gewaarborgd is. Omdat het pensioenfonds de administratieve uitvoering van de pensioenregeling en het vermogensbeheer heeft uitbesteed aan derde partijen, is het uitbestedingsrisico een van de belangrijkste risico's binnen het SNPS risico framework.

Een belangrijk deel van de kritische IT systemen ligt bij derde partijen, waardoor het IT-risico in belangrijke mate een uitbestedingsrisico is. Het IT-risico is het risico dat bedrijfsprocessen, IT-infrastructuur en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd zijn, waardoor de doelstellingen van het pensioenfonds in gevaar komen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-infrastructuur zoals in gebruik bij SNPS, maar omvat tevens de IT-infrastructuur bij de sponsor en de externe dienstverleners van SNPS. Belangrijke sub-risico's bij uitbesteding zijn o.a. cyber risico en data privacy risico.

Ten behoeve van de beheersing van het uitbestedingsrisico heeft het pensioenfonds een divers spectrum aan beheersmaatregelen geïmplementeerd. Deze bestaan onder andere uit:

- Het pensioenfonds beschikt ten aanzien van elke externe dienstverlener over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan de wettelijke regels op het gebied van uitbesteding;
- Met uitvoerende organisaties zijn nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement;
- SNPS ontvangt en beoordeelt periodieke rapportages (waaronder ISAE 3402 type II rapportages, risicoverantwoordingsrapportages en Service Level Agreement rapportages) van de externe uitvoeringsorganisaties;
- Periodieke SLA overleggen waarin de rapportages besproken worden en een toelichting verstrekt;
- Inzichten werk van externe accountant;
- Audit rechten, zoals toegepast in 2016.

Met bovenstaande beheersing wordt het bestuur in staat gesteld de uitbestedingsrisico's voor het pensioenfonds goed te monitoren.

(10) Omgevingsrisico & (11) Reputatierisico

Onder omgevingsrisico verstaat SNPS het risico dat de invloed van en ontwikkelingen bij onder andere de werkgever en aanspraakgerechtigden resulteren in conflicterende belangen met het pensioenfonds. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan de invloed van ontwikkelingen in de financiële positie van de werkgever (leidend tot meesleepgevaar), het ontbreken van evenwichtige belangenbehartiging als gevolg van dominantie van de werkgever of dominantie van de door de werkgever benoemde bestuurders en de invloed van de werkgever op het beleid van het pensioenfonds.

SNPS streeft ernaar om adequaat te reageren op crisissituaties ten gevolge van ontwikkelingen in de omgeving van SNPS en bij Shell. De communicatie naar belanghebbenden en derden is daarop gericht. Het Bestuur, hierbij ondersteund door SPN, monitort de externe ontwikkelingen en wijzigingen in wet- en regelgeving, alsmede de impact hiervan op SNPS voortdurend.

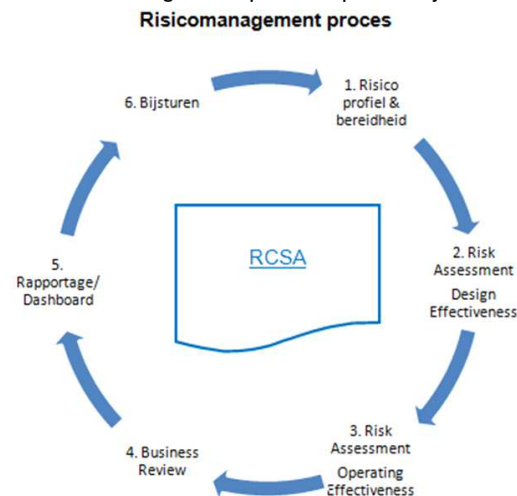
Onder reputatierisico verstaat SNPS het risico dat de reputatie van het pensioenfonds verslechtert door een negatief beeld van het pensioenfonds onder stakeholders van het pensioenfonds zoals (gewezen) deelnemers, uitbestedingspartijen, regelgevende en toezichthoudende instanties of de sponsor. SNPS heeft een communicatiebeleid opgesteld en streeft ernaar alle betrokkenen proactief, volledig en op een begrijpelijke manier te informeren over alle zaken met betrekking tot SNPS en hun pensioen, die voor hen van belang zijn. Bij de uitvoering van dit beleid wordt de dialoog nagestreefd en wordt actief feedback gevraagd van (gewezen) deelnemers en hun nabestaanden en stakeholders.

Voor de uitvoering van het beleid wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de communicatiefaciliteiten van de externe dienstverleners en de Directie, alsmede de corporate faciliteiten in Shell. Het beleid wordt vastgesteld door het Bestuur van SNPS en de uitvoering daarvan valt onder de verantwoordelijkheid van het Bestuur. Omdat de regelingen een beschikbare premie karakter hebben en de (gewezen) deelnemers diverse beleggingskeuzes bieden, maakt de zorgplicht een belangrijk onderdeel uit van het communicatiebeleid.

2) Risicomanagementsysteem

SNPS heeft een Control Framework ingericht om een beheersingskader te hebben dat passend is bij het profiel van SNPS en dat de risico's die SNPS loopt goed reflecteert. Het raamwerk helpt het Bestuur om vanuit de langetermijndoelstellingen van SNPS en met inachtneming van de interne en externe omgeving, risico's structureel in kaart te brengen en daarop een beheersingskader in te richten. Binnen dit raamwerk worden risico's (financiële en niet financiële risico's, op FIRM/FOCUS gebaseerd en voor zover noodzakelijk uitgebreid) en beheersmaatregelen geïdentificeerd. Aansluitend wordt de impact en waarschijnlijkheid van deze risico's vastgesteld en zo mogelijk en/of nodig acties gedefinieerd om de gestelde doelstellingen te realiseren. Op basis daarvan is bijsturing mogelijk.

In onderstaande schema wordt het risicomanagement proces op hoofdlijnen weergegeven.

Eén van de fundamentele elementen in het SNPS Control Framework is de Risk and Control Self Assessment (RCSA) als middelpunt van het risicomanagementproces. De RCSA is een tool die SNPS gebruikt om voor alle geïdentificeerde risico's te beschrijven wat het risico is, wat de inherente risico score (bruto risico) is, hoe de beheersmaatregelen ingericht zijn en of deze preventief of detectief zijn, of de beheersmaatregelen in opzet en werking effectief zijn, wat het restrisico is en of er acties gedefinieerd zijn om risico mitigerende beheersmaatregelen te versterken. Het Bestuur heeft hierbij de risico's geïdentificeerd en ingedeeld in de hoofdgroepen financiële risico's en niet-financiële risico's. Door middel van de RCSA wordt voor de voornaamste risico's ieder kwartaal de classificatie van de risico's en de effectiviteit van de risico mitigerende maatregelen beoordeeld, waarover aan het Bestuur wordt gerapporteerd. Het Bestuur beslist uiteindelijk of aanpassing van de risicoclassificaties nodig is.

Voor een effectieve beheersing van de risico's is het noodzakelijk om de onderlinge afhankelijkheid van risico's te doorgronden. Het integrale risicomanagementproces geeft het Bestuur de benodigde structuur om risico's en mitigerende maatregelen binnen een consistente methodologie met inachtneming van de lange termijn doelstellingen van SNPS te identificeren zonder de interne en externe ontwikkelingen uit het oog te verliezen. Het proces beoogt een balans te vinden tussen risico en rendement, een effectieve uitvoering van de regeling en beheersbare kosten. Het Bestuur benadrukt dat sommige risico's zich anders dan vooraf ingeschat en/of onverwacht kunnen manifesteren, bijvoorbeeld demografische ontwikkelingen, risico's op looninflatie en ontwikkelingen op de financiële markten. Bij de uitvoering van het risicobeheer voor SNPS zijn het Bestuur en de uitvoeringsorganisaties nauw betrokken.

Ontwikkelingen in 2016 en vooruitblik 2017

Het risico framework wordt jaarlijks geëvalueerd op basis van ervaringen die zijn opgedaan. Gedurende 2016 heeft deze review ook plaatsgevonden waarbij alle risico's en beheersmaatregelen opnieuw geëvalueerd zijn op basis van o.a. relevantie. Dit heeft geleid tot een verdere aanscherping van de gedefinieerde risico's en dan met name op het vlak van juistheid en volledigheid van gegevensverwerking tussen het pensioenfonds en haar uitbestedingspartners.

Ter verhoging van het risicobewustzijn hebben alle bestuursleden tevens een 'standing invitation' om de op kwartaalbasis gehouden business review bij te wonen. Tijdens deze business reviews wordt vanuit een breed perspectief naar de relevante risico's gekeken en de uitkomsten van de operationele effectiviteitsmeting van de beheersmaatregelen besproken. Dit heeft geleid tot een verdere verhoging van het risicobewustzijn bij zowel de medewerkers van SPN als de bestuursleden van SNPS en creëert hiermee een open cultuur om risico's te benoemen en te bespreken. Na aanleiding van de introductie van het Collectief Variabel Pensioen (CVP) zal in 2017 het risico framework opnieuw gereviewed worden. Waar nodig zullen uit hoofde van CVP, risico's en beheersmaatregelen aan het risico framework worden toegevoegd danwel aangepast.

4) GOVERNANCE EN COMPLIANCE

a) Gehanteerd model

Het pensioenfonds kent een one-tier board (omgekeerd gemengd model). Hierbij wordt het Bestuur van het pensioenfonds gevormd door zowel uitvoerende als niet- uitvoerende bestuursleden. De niet-uitvoerende bestuursleden, waaronder de onafhankelijk voorzitter, zijn met name verantwoordelijk voor het bepalen van het (strategische) beleid van SNPS en het houden van intern toezicht op de uitvoering daarvan door de uitvoerende bestuurders. De uitvoerende bestuurders zijn in het bijzonder belast met de dagelijkse (operationele) leiding van het pensioenfonds en de beleidsvoorbereiding. Het niet-uitvoerende deel van het Bestuur bestaat uit vijf leden, te weten een onafhankelijk voorzitter, twee werkgeversvertegenwoordigers en twee werknemersvertegenwoordigers. Het uitvoerend deel van het Bestuur bestaat uit twee beroepsbestuurders, die in dienst zijn van SPN. Zie Bijlage 2 voor een overzicht van de personalia. Een pensioenfonds met een one-tier board is verplicht om een zogenoemde auditcommissie in te stellen, tenzij de niet-uitvoerende bestuursleden aantoonbaar voldoende kennis en ervaring hebben op het gebied van risicobeheer, beleggingsbeleid, uitbesteding en financiële informatievoorziening. SNPS heeft van DNB vrijstelling gekregen voor de instelling van een auditcommissie. Wijzigingen in de samenstelling van het niet-uitvoerende deel van het Bestuur, of significante wijzigingen in de omvang danwel de pensioenregelingen van het pensioenfonds, kunnen voor DNB aanleiding zijn om de ontheffing te herzien. In de individuele opleidingsplannen van niet- uitvoerende bestuursleden wordt extra aandacht besteed aan de beleidsterreinen risicobeheer, beleggingsbeleid, uitbesteding en financiële informatievoorziening.

Het pensioenfonds heeft voorts een Verantwoordingsorgaan (VO). Het VO geeft jaarlijks achteraf een oordeel over het door het Bestuur vastgestelde beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd, een en ander conform het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet. Tevens heeft het VO enkele specifieke adviesrechten. Het VO van SNPS kent zes zetels. Twee daarvan worden bezet door vertegenwoordigers van de werkgever, de andere zetels zijn voor vertegenwoordigers van de werknemers die deelnemen in de SNPS-pensioenregeling. Pensioengerechtigden zullen in het VO worden benoemd zodra het aantal pensioengerechtigden 10% of meer bedraagt van het totale deelnemersbestand. Op dit moment is dat nog niet het geval.

b) Werkwijze binnen het Bestuur

Het pensioenfonds heeft een Bestuursprotocol waarin het taakgebied van het Bestuur en daarnaast specifiek ook het taakgebied van de uitvoerende bestuursleden zijn vastgelegd. Daarnaast is er een beleidsdocument waarin de uitgangspunten en afspraken zijn vastgelegd voor wat betreft de werkwijze binnen het Bestuur. Binnen het Bestuur als geheel en tussen de uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders wordt er gestreefd naar een klimaat waarbij de kerntaken van het Bestuur als geheel centraal staan, maar de niet-uitvoerende bestuurders respectievelijk de uitvoerende bestuurders zich wel bewust zijn van de verschillende rollen die zij tegelijkertijd ook ten opzichte van elkaar hebben. Er wordt frequent en op een open manier via korte lijnen gecommuniceerd over belangrijke activiteiten en issues. Niet-uitvoerende bestuursleden gaan daarbij uitdrukkelijk niet op de stoel van de uitvoerende bestuursleden zitten. Verder hebben de niet-uitvoerende bestuursleden een onderlinge verdeling gemaakt van aandachtsgebieden (focal points).

Het Bestuur heeft het afgelopen jaar tien keer vergaderd, waarbij drie vergaderingen volledig waren gewijd aan de ALM-studie voor de implementatie van het CVP en één vergadering aan de vaststelling van het jaarverslag 2015. In de reguliere bestuursvergaderingen heeft het Bestuur een breed spectrum aan fondsdocumentatie behandeld en vastgesteld. Daarnaast zijn met name de inrichting en werking van het Control Framework, de performance en dienstverlening van Syntrus Achmea en de wijziging van de pensioenregeling van SNPS, waaronder de afschaffing van 'age styling' per 1 januari 2017 en de invoering van het CVP per 1 april 2017, behandeld. Gedurende het verslagjaar zijn er meerdere workshops gehouden voor en met het Bestuur om specifieke thema's te bespreken. Onderwerpen die in de workshops aan de orde zijn gekomen zijn onder meer de implementatie van het CVP binnen SNPS, de uitdagingen vanuit het vrijwillige karakter van de netto pensioenregeling en de mogelijke effecten van de invoering van het CVP op de governance van SNPS.

c) Naleving Code Pensioenfondsen

SNPS is verplicht om de Code Pensioenfondsen na te leven of uit te leggen hoe en waarom op onderdelen wordt afgeweken. De Code bevat normen voor goed pensioenfondsbestuur, waarmee de transparantie op dit gebied verder wordt vergroot. Bepalend voor de werking van de Code is hoe pensioenfondsen met de intenties van de Code omgaan - niet de mate waarin ze die naar de letter naleven ('afvinkgedrag'). De waarde zit in de dialoog en afgewogen besluitvorming over de onderwerpen in deze Code. Dat betekent dus dat er ruimte is om af te wijken van de normen mits dit weloverwogen gebeurt.

In vergelijking met het verslagjaar 2015 kan worden geconstateerd dat de vorderingen ten aanzien van de ontwikkeling van een concreet ESG-beleid voor SNPS ertoe geleid hebben dat aan norm 27 (overwegingen omtrent verantwoord beleggen vastleggen en beschikbaar stellen voor belanghebbenden) en norm 29 (Bestuur zorgt voor draagvlak onder belanghebbenden voor keuzes over verantwoord beleggen) per 31 december 2016 wordt voldaan. Tevens voldoet SNPS sinds 1 april 2016 aan de normen 67 en 68 over minimaal een vrouw en minimaal een persoon jonger dan 40 jaar in het Bestuur. Bij de samenstelling en de opvolging van het Bestuur en het VO van SNPS wordt naast de vereiste geschiktheid rekening gehouden met het diversiteitsbeleid.

Het bestuur heeft daarmee vastgesteld dat het per eind 2016 alle normen van de Code Pensioenfondsen naleeft.

d) Geschiktheidsbevordering

In de SPN Academy - het leerportaal voor onder meer SNPS - heeft in 2016 de nadruk gelegen op 'learning by doing', bijvoorbeeld door middel van betrokkenheid bij projecten van SNPS en het zijn van een focal point op een bepaald beleidsterrein. Concrete voorbeelden hierbij zijn de in 2016 uitgevoerde ALM-studie en het project rondom de ontwikkeling van een concreet ESG-beleid voor SNPS. Deze activiteiten liggen in de lijn van de '70-20-10' leerfilosofie binnen Shell dat 70% van de leereffectiviteit afkomstig is van professionele ervaringen in de baan, 20% van leren van anderen (training-on-the-job) en 10% van formele trainingen.

De sterke focus op leren door doen en leren van elkaar, vragen om een professionele houding en specifieke competenties. Een lerende mindset is cruciaal. Evenals reflecterend vermogen, samenwerken en omgevingsbewustzijn. Constante nieuwsgierigheid zorgt ervoor dat inhoudelijke expertise niet achterblijft, maar gevoed wordt en bij blijft. Hierdoor is het Bestuur in staat om te gaan met veranderingen en is het wendbaar in de uitvoering van de strategie en het realiseren van de lange termijn doelstellingen van SNPS. Opleidingen en cursussen blijven in dat kader relevant, maar alleen als de kennis die hierbij wordt vergaard ook direct in de praktijk kan worden toegepast. Formele training werkt dan als een katalysator voor leerervaringen in en door de eigen werkpraktijk.

Vanuit de SPN Academy wordt toegezien op de voortgang ten aanzien van de tussen de voorzitter en de individuele bestuursleden gemaakte afspraken over de invulling van de professionele ervaringen, de training-on-the job en de te volgen opleidingen(en). Belangrijk onderdeel hierbij is hoe het bestuurslid als focal point een voortrekkersrol in het Bestuur vervult op een bepaald beleidsterrein. Het sparren met medebestuursleden en inhoudsexperts van SPN over pensioenvraagstukken wordt in dit kader sterk aangemoedigd. Aan de hand van de Leadership Attributes zoals binnen Shell gehanteerd en een geactualiseerd Geschiktheidsplan 2017-2018 zijn de competenties en deskundigheid van het Bestuur als collectief eind december 2016 opnieuw kritisch gezien.

Deelname aan seminars en workshops wordt geregistreerd en gemonitord in de SPN Academy. Tevens heeft het Bestuur in 2016 een drietal 'capita selecta' avonden georganiseerd, waarbij tezamen met externe deskundigen dieper op een actueel onderwerp is ingegaan. Tijdens de avonden is respectievelijk gesproken over '2e en 3e pijler groeien naar elkaar toe: consequenties voor pensioenproducten en governance van pensioenfondsen', 'Strategie, innovatie en uitbesteden - de ondenkbare toekomst' en 'Lobby van pensioenfondsen en de rol van SNPS daarbij'.

e) Evaluatie eigen functioneren van het Bestuur

Zoals gebruikelijk heeft de Voorzitter eind december 2016 gesprekken gevoerd met bestuursleden over hun functioneren in het Bestuur. Op basis van deze gesprekken zijn opleidingsplannen geactualiseerd en voor 2017 vastgelegd in de SPN Academy. Begin 2017 heeft tevens een zelfevaluatie van het Bestuur plaatsgevonden waarbij een externe partij is betrokken. Aan de hand van het Risk Type Compass is de interactie tussen bestuursleden geanalyseerd en het optreden van het Bestuur als geheel. De externe partij heeft aanbevelingen gedaan die in het Bestuur zijn besproken.

f) Gedragscode

Het Bestuur heeft een gedragscode vastgesteld, die geldt voor leden van het Bestuur en het VO van SNPS. De gedragscode heeft tot doel te verzekeren dat alle activiteiten van SNPS op een integere wijze worden uitgevoerd en dat belangenverstrengeling van zakelijke en privé-belangen (en ook de schijn daarvan) wordt vermeden. De gedragscode bevat tevens een incidenten- en klokkenluidersregeling.

Jaarlijks wordt door betrokkenen de naleving over het afgelopen jaar en de naleving in het komende jaar bevestigd. De gedragscode voldoet aan de door de Pensioenwet en de Wet op het financieel toezicht gestelde eisen. Daarnaast is aansluiting gezocht bij het Ethics & Compliance beleid van Shell. Er is een compliance officer aangesteld die toezicht houdt op de uitvoering en effectiviteit van de gedragscode. Organisaties waaraan SNPS werkzaamheden heeft uitbesteed, dienen een materieel gelijkwaardige gedragscode te hebben.

De compliance officer heeft in het verslagjaar geen materiële overtredingen van de gedragscode geconstateerd en geen incidenten aan DNB gemeld. Er is sprake van een compliance georiënteerde organisatie.

5) VOORUITBLIK 2017

In 2017 zal de focus van SNPS, naast de uitvoering van reguliere werkzaamheden en de doorontwikkeling van bestaande processen en communicatiemiddelen, met name gericht zijn op de volgende projecten:

- De afronding van de implementatie van de per 1 april 2017 ingevoerde CVP-module in zowel de bruto -en netto pensioenregelingen van SNPS. Bij het CVP is het mogelijk om na de pensioendatum door te beleggen en tegelijkertijd beleggings- en langlevensrisico's collectief te delen. Dit in het verlengde van het Wetsvoorstel verbeterde premieregeling dat op 1 september 2016 in werking is getreden.
- De ontwikkeling van het zogenoemde 'one-stop-shop' deelnemerportaal met betrekking tot de geldende pensioenregelingen van SNPS respectievelijk Stichting Shell Pensioen (SSPF). De deelnemer van zowel SNPS als SSPF krijgt daarmee integraal inzicht, overzicht en handelingsperspectief voor die elementen van de regelingen die voor hem/haar toepasselijk zijn.
- Verdere doorontwikkeling van het beleid ten aanzien van verantwoord beleggen. Het Bestuur heeft een werkgroep Verantwoord Beleggen ingesteld om nader onderzoek te doen naar verscherping van het beleid inzake Verantwoord Beleggen. De informatie wordt gedeeld en besproken met het Bestuur. Het kan leiden tot een aangescherpt beleid en concrete acties in de beleggingsportefeuille.

Het Bestuur

Rijswijk, 19 mei 2017

D VERANTWOORDING EN TOEZICHT

1) Verslag van het Intern toezicht door niet-uitvoerende bestuursleden

Inleiding

SNPS kent een one-tier board structuur (omgekeerd gemengd model). Hierbij wordt het Bestuur van het pensioenfonds gevormd door een team van enerzijds uitvoerende en anderzijds niet-uitvoerende bestuursleden die samen de bestuurlijke eindverantwoordelijkheid dragen. Tegelijkertijd wordt daarbij het interne toezicht op de uitvoerende bestuurders (beroepsbestuurders) uitgeoefend door de niet-uitvoerende bestuurders (leden A en B en in de toekomst leden C), waaronder de onafhankelijke voorzitter. SNPS heeft van DNB vrijstelling gekregen voor de instelling van een auditcommissie. Wijzigingen in de samenstelling van het niet-uitvoerende deel van het kunnen voor de DNB aanleiding zijn om deze ontheffing te herzien.

Invulling van het Intern Toezicht

Het taakgebied en de specifieke taken van de uitvoerende bestuurders zijn vastgelegd in een Bestuursprotocol. Tussen de niet-uitvoerende bestuurders onderling is er een verdeling overeengekomen op deelgebieden waarbij zij als eerste aanspreekpunt ('Focal Point') fungeren. Daarnaast is er een leidraad opgesteld die de rolverdeling tussen uitvoerende en niet-uitvoerende bestuursleden beschrijft, evenals de gewenste manier van samenwerken en communiceren. Er wordt frequent, open en via korte lijnen in beide richtingen gecommuniceerd over belangrijke aangelegenheden. De niet-uitvoerende bestuurders zijn daardoor dicht betrokken bij beleidsvorming en ook meer bij de operationele aspecten van het fonds. Daarbij waken de niet-uitvoerende bestuursleden er nadrukkelijk voor om niet op de stoel van uitvoerende bestuurders te gaan zitten. Een belangrijk vereiste hierbij is dat onderwerpen die gezien hun strategische aard of omvang een belangrijk punt op de bestuursagenda gaan worden, tijdig worden gesignaleerd en voorbesproken. Meerdere keren per jaar wordt er bij stilgestaan of deze werkafspraken tussen de geledingen van het Bestuur in de praktijk volgens de intentie worden toegepast, zowel binnen het voltallige Bestuur als in de vaste evaluatie van de niet-uitvoerende bestuurders na afloop van de reguliere bestuursvergaderingen. In de evaluatie is het functioneren van de uitvoerende bestuurders een vast onderdeel van de agenda.

Eenzelfde gestructureerde, open en pro-actieve manier van samenwerken wordt ook nagestreefd in de werkrelaties met de werkgever en het Verantwoordingsorgaan.

Compliance met de Code Pensioenfondsen

De normen zoals vervat in de Code Pensioenfondsen vormen een belangrijke leidraad voor goed pensioenfondsbestuur. Bij belangrijke afwegingen en besluiten binnen het bestuur worden de relevante bepalingen en de onderliggende intenties expliciet geadresseerd. Jaarlijks wordt er ook geïnventariseerd in hoeverre SNPS aan de normen van de Code voldoet en worden de afwijkingen gerapporteerd. Eind 2016 waren er geen afwijkingen meer te rapporteren en werd daarmee aan alle normen van de Code voldaan.

Bijeenkomsten en onderwerpen

Het Bestuur heeft het afgelopen jaar 10 keer vergaderd, waarbij drie bijeenkomsten volledig waren gewijd aan de ALM-studie en één aan de vaststelling van het jaarverslag 2015. Een centraal thema bij ieder overleg is de vormgeving en de uitvoering van de zorgplicht in aansluiting op de specifieke vereisten van de premieovereenkomst met beleggingsvrijheid. Naast een voortdurende afweging van risico en, rendement en kosten bij het vermogensbeheer en scherp toezicht op uitvoering van de pensioenregelingen speelt effectieve communicatie met de leden hierbij een sleutelrol.

In iedere reguliere bestuurvergadering worden de uitkomsten van de driemaandelijke Risk and Control Self Assessments besproken en vastgesteld. Deze evaluaties zijn een centraal onderdeel van het SNPS Control Framework en het risico management proces. Om zeker te stellen dat de uitkomsten die worden gepresenteerd een gedegen beeld geven van de relevante financiële en niet-financiële risico's, samen met betreffende beheersmaatregelen en restrisico's, nemen over het algemeen meerdere niet-uitvoerende bestuursleden deel aan de voorbereidende werksessies met medewerkers van de uitvoeringsorganisaties waaraan SNPS taken heeft uitbesteed.

Verbeterde monitoring van uitvoeringskosten en met name de kosten van vermogensbeheer die voor rekening van de deelnemers komen, heeft in 2016 hoge prioriteit gehad binnen het Bestuur. Dit heeft geleid tot verdere aanpassingen in maandrapportages en jaarverslaggeving.

Ook de verdere bestendiging van de uitbestedingsrelatie met Syntrus Achmea voor zowel pensioen- als vermogensbeheer heeft veel inzet van het Bestuur en de ondersteunende geledingen gevraagd, zowel binnen de reguliere vergaderingen als in ad-hoc besprekingen over de strategische en organisatorische ontwikkelingen aldaar.

In het licht van de ambitie om het beleid m.b.t. Verantwoord Beleggen verder te ontwikkelen, accorderen en implementeren is er een werkgroep ingesteld samengesteld uit een aantal bestuursleden en medewerkers van het pensioenbureau. Als een eerste stap is het bestaande beleid beschreven en vastgelegd in de ABTN. Rekening houdend met de realiteit dat SNPS vooralsnog een jong fonds is en in dit stadium uitsluitend belegt in fondsen die door externe asset managers worden beheerd, heeft de werkgroep concrete vervolgstappen geïdentificeerd. Het Verantwoordingsorgaan is dicht betrokken bij dit onderwerp en heeft met werkgroepleden actief bijgedragen aan deze projectaanpak.

Met het oog op de sterk gewijzigde (macro-)economische omgeving en daarbij vooral de langdurig significant lagere rente heeft het Bestuur in 2015 vervroegd een nieuwe ALM-studie laten uitvoeren. Eén van de conclusies van deze fundamentele herijking van het risico profiel was dat ten opzichte van de eerdere ALM-studie, bij ongewijzigd beleggingsbeleid, de verwachte pensioenuitkomsten lager zouden komen te liggen. Op basis hiervan zijn in 2016 de Life Cycles in de pensioenregeling alsmede de asset mix aangepast teneinde de effecten van de lage rente op een aanvaardbare manier te beperken.

De uitvoerende bestuursleden hebben in nauwe samenwerking met de werkgever veel tijd en energie gestoken in pro-actieve consultatie met externe partijen in het kader van nieuwe wet- en regelgeving, bijvoorbeeld over het onderwerp collectieve variabele pensioenuitkering (Wet verbeterde premieregeling). Het niet-uitvoerende deel van het Bestuur werd hierover op frequente basis geïnformeerd. Een project ter voorbereiding van implementatie van collectief variabel doorbeleggen in zowel de bruto als netto regeling is in het derde kwartaal gestart met een beoogde implementatiedatum van 1 april 2017.

Het op peil houden van de geschiktheid van bestuursleden, medewerkers van het pensioenbureau en het VO blijft een prioriteit, zowel met het oog op geplande wisselingen van niet-uitvoerende bestuursleden, als ook als gevolg van nieuwe wet- en regelgeving. In 2016 is de individuele geschiktheid van bestuursleden actief bijgehouden en aangevuld door middel van een mix van opleidingsactiviteiten, interne workshops en deelname aan externe sectorbijeenkomsten. Jaarlijks wordt de voortgang van de geschiktheidsontwikkeling kritisch geëvalueerd en worden er vervolgens nieuwe individuele en collectieve leerdoelen benoemd. Deze leerdoelen worden via de SPN Academy ter hand genomen. De onafhankelijk voorzitter heeft bij de geschiktheidsontwikkeling van SNPS een coördinerende rol. In maart 2017 heeft er, met externe ondersteuning, een zelfevaluatie van het bestuursteam plaatsgevonden.

Oordeel

Naar het oordeel van de niet-uitvoerende bestuursleden hebben de uitvoerende bestuurders in 2016 hun taken op een professionele wijze en met veel persoonlijke inzet vervuld. De niet-uitvoerende bestuurders zijn op frequente basis op de hoogte gehouden van lopende ontwikkelingen en suggesties van hun kant zijn opgepakt en meegewogen. Er is in nauwe samenwerking met interne en externe stakeholders pro-actief gewerkt aan beleidsmatige veranderingsopties. Tegelijkertijd is er aan de operationele uitvoering, project- en veranderingsmanagement de vereiste aandacht besteed. De aanpassing van de Life Cycle structuur en de asset mix op basis van de laatste ALM resultaten is geheel volgens plan gerealiseerd, inclusief het bijbehorende communicatie traject. De implementatie van het CVP in de pensioenregelingen van SNPS heeft vanaf medio 2016 veel capaciteit gevergd, maar is per 1 april 2017 succesvol afgerond. De ondersteuning van het niet-uitvoerend deel van het Bestuur door middel van een planmatige aanpak, heldere doelstellingen en met voldoende en gekwalificeerde uitvoeringscapaciteit is als zeer goed ervaren. Personeelwisselingen binnen het bestuursbureau zijn goed gemanaged. De kwaliteit van de bestuursstukken vanuit het bestuursbureau is onverminderd gedegen en de rapportages van de externe dienstverlener Syntrus Achmea zijn in 2016 verder verbeterd.

Het Verantwoordigingsorgaan heeft actief en in de volle breedte bijgedragen aan de uitwerking van beleidsopties. Het overleg met de uitvoerende bestuurders is geïntensiveerd waarbinnen open en pro-actief wordt gecommuniceerd over strategie en uitvoering m.b.t. het fonds en haar regelingen. De niet-uitvoerende bestuurders hebben twee keer een bijeenkomst gehad met het VO om ook intern toezichtsperspectieven te bespeken. Geconstateerd kan worden dat onder meer door de uitbreiding van het VO met twee werknemersleden, de dynamiek van het VO is versterkt en de rol van gesprekspartner voor het Bestuur is geïntensiveerd. Deze wijze van samenwerken is voor het Bestuur essentieel; ook met het oog op de toekomstige interne en externe ontwikkelingen en de noodzaak om naar de leden toe verantwoording te kunnen afleggen voor het gevoerde beleid. In februari 2017 heeft een apart overleg plaatsgevonden waar de niet-uitvoerende bestuursleden hun (concept) oordeel hebben toegelicht, als basis voor het eigen oordeel van het VO. Met de werkgever heeft eveneens frequent en constructief overleg plaatsgevonden zowel over lopende als over toekomstige ontwikkelingen zoals de collectief variable pensioenregeling.

Voor 2017 zijn door de niet-uitvoerende bestuursleden de volgende aandachtspunten geformuleerd:

- De effectiviteit van de partnership met externe dienstverlener Syntrus Achmea is cruciaal in het kader van goed SNPS pensioen- en vermogensbeheer. Dit blijft continue aandacht en inzet van beide partijen vergen. In het najaar van 2016 heeft vanuit SNPS een audit plaatsgevonden. De resultaten en vervolgacties werden begin 2017 in het Bestuur besproken en opgepakt. Evenals in het afgelopen jaar willen de niet-uitvoerende bestuursleden actief betrokken blijven bij relevante werkbesprekingen en site visits bij de externe dienstverleners.
- De combinatie van scherp toezicht op de uitvoering van SNPS pensioen- en vermogensbeheer enerzijds en de afgesproken inspanningen in het kader van bijdragen aan veranderingen in nieuwe pensioenwetgeving en de implementatie daarvan blijft een forse uitdaging voor het uitvoerend bestuur. De scheidslijn tussen uitvoeringsmanagement en het toezien op veranderingsinitiatieven c.q. implementatieprojecten dient scherp bewaakt te blijven en expliciet te worden afgewogen in de periodieke risk & control evaluaties.
- Aangezien SNPS groeit, meerdere regelingen is gaan uitvoeren en met de introductie van collectief variabel pensioen is gestart, neemt de complexiteit van management en uitvoering stapsgewijst toe. Komende veranderingen als gevolg van de One-Stop-Shop virtuele deelnemersomgeving per 1 januari 2018, maar ook in het nationale bestel zullen mogelijk ook veel inbreng en aandacht blijven vergen. Het is van belang dat de uitvoerende bestuurders nauwlettend bewaken dat de managementorganisatie en taakverdeling toegerust blijven voor het veranderende profiel van het fonds en dat indien nodig proactief wordt bijgestuurd. Hetzelfde geldt voor het gehele Bestuur waar het functioneren binnen het z.g. one-tier model zal worden gevalueerd mogelijk in het kader van de evaluatie van de Wet Versterking Bestuur door de overheid in 2017. Met het aantreden van nieuwe niet-uitvoerende bestuursleden in het Bestuur zal ook de taakverdeling naar focal points opnieuw worden bekeken, en zal worden gezien of de huidige governance voldoet of dat aanpassingen opportuun zijn.

- Effectieve communicatie met deelnemers en andere belanghebbenden blijft een kerntaak bij de invulling van de zorgplicht die het gezamenlijke Bestuur heeft. De introductie van het collectief variabel pensioen stelt daarbij alleen al hogere eisen. Een zorgvuldige voorbereiding en implementatie van de geplande One-Stop-Shop is een belangrijke volgende stap.
- De diversiteit en representativiteit binnen de geledingen van Bestuur en Verantwoordingsorgaan zijn verbeterd t.o.v. de vorige periode. De transitie van het bestuursteam 'van het eerste uur' naar een Bestuur dat in meerdere opzichten divers is samengesteld en ook representatief is voor de verschillende deelnemergeledingen is echter nog niet volledig en vereist blijvende aandacht van het Bestuur en effectieve ondersteuning door de nominerende partijen.

2) Reactie van de uitvoerende bestuursleden op het Verslag van het Intern toezicht

"De deelnemer centraal" beschrijft in een notendop het afgelopen jaar voor SNPS. De life cycles zijn aangepast om het pensioenresultaat te ondersteunen, er is een nieuw pensioenportaal gelanceerd en de pensioenregelingen werden uitgebreid met een module voor variabel pensioen, alles in het belang van de deelnemers. Met genoegen stellen de uitvoerende bestuursleden vast dat alle wijzigingen naar de mening van de niet-uitvoerende bestuursleden op een professionele manier en in goede samenwerking met alle betrokkenen zijn doorgevoerd, zonder oog van de bal te halen waar het gaat om de dagelijkse aansturing van het fonds.

Het fonds groeit hard in termen van aantallen deelnemers en belegd vermogen, en interne en externe veranderingen voltrekken zich in een hoog tempo. Dat vraagt van de managementorganisatie blijvende aandacht voor verandervermogen, grip op de uitbestede taken en van het gehele Bestuur een heldere toekomstvisie en strategie. De uitvoerende bestuursleden willen hier graag samen met de niet-uitvoerende bestuursleden aan blijven werken.

De uitvoerende bestuursleden onderschrijven de door de niet-uitvoerende bestuursleden aangedragen prioriteiten en aandachtspunten, en zijn reeds ingebed in het werkplan voor 2017. Speerpunt daarbij blijft het onderhouden van een open dialoog met alle stakeholders, zodat SNPS in staat blijft om met draagvlak wendbaar te opereren in het snel veranderende pensioenlandschap.

3) Oordeel van het verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het verantwoordingsorgaan (VO) heeft de taak om het bestuur van advies te voorzien over de in het reglement verantwoordingsorgaan vastgelegde thema's. Daarnaast heeft het VO de taak om jaarlijks een oordeel te formuleren over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst.

In 2016 is de samenstelling van het VO uitgebreid met twee werknemersleden en twee inleiders. Daarnaast is de bezetting van het VO gewijzigd. Er zijn 3 nieuwe werknemersvertegenwoordigers benoemd en 1 nieuwe werkgeversvertegenwoordiger. Personalia zijn te vinden in de bijlage.

Activiteiten/bronnen voor oordeelsvorming

- In het verslagjaar heeft het VO elk kwartaal overleg gevoerd met de uitvoerende bestuursleden.
- Daarnaast heeft het VO driemaal overleg gevoerd met de uitvoerende en niet-uitvoerende bestuursleden, waarvan éénmaal in het kader van het jaarwerk 2015.
- Ook is éénmaal afzonderlijk gesproken met de niet-uitvoerende leden van het Bestuur.

Het verantwoordingsorgaan richt zich bij het vormen van een oordeel op het door het bestuur gevoerde beleid of vastgestelde beleidsvoornemens en de belangenafwegingen die hierover binnen het bestuur plaatsvindt.

Reflectie op 2016

2016 was een belangrijk jaar waarin het bestuur van SNPS samen met SPN veel werk heeft verzet. Met name het met SSPF gecombineerde uitbestedingstraject om te komen tot de One-Stop-Shop en de implementatie van de CVP-regeling verdienen het hierbij te worden genoemd.

Op basis van de interacties met het volledige bestuur, de niet-uitvoerende bestuursleden, en het management van SPN, constateert het VO dat er voldoende dynamiek en onafhankelijke beschouwing is van de uitvoerende en niet-uitvoerende bestuursleden. Het bestuur heeft een sterke bezetting met een diversiteit aan professionele achtergrond en ervaring. Deze hoge kwaliteit van het bestuur moet bewaakt blijven met de verwachte uitstroom van niet-uitvoerende bestuursleden.

De focus van het bestuur lag over de afgelopen jaren voor een belangrijk deel op het verwezenlijken van wijzigingen die door interne overwegingen en wetgeving noodzakelijk waren, waaronder de introductie van de netto pensioenregeling en de introductie van de dekking voor gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. Dit leidde tot een dynamische en volle agenda, waarbij tegelijkertijd ook strategische doelstellingen van het fonds voldoende opvolging dienden te krijgen. Het VO verwacht dat in de toekomst de agenda er zeker niet rustiger op wordt. Het VO stelt daarom voor om jaarlijks met het bestuur, de strategische doelstellingen en ambitie voor het jaar door te spreken en nadien te evalueren. Dit om ervoor te zorgen dat lange termijn vraagstukken, zoals op het gebied van zorgplicht, communicatie en beleggingsstrategie voldoende aandacht blijven krijgen.

Een belangrijk besluit was de aanpassing van de life cycle structuur bij SNPS op basis van de huidige marktrealiteit veroorzaakt door de lage rente. De complexiteit van deze materie en de bijbehorende keuzes in het belang van deelnemers versterkt de noodzaak om aan zorgplicht en communicatie voldoende aandacht te blijven geven, opdat individuele deelnemers goede keuzes kunnen maken voor hun lange-termijn inkomensvoorziening. Met de doorontwikkeling van het deelnemersportaal is een eerste stap gezet om het inzicht in de materie en bijbehorende keuzes voor de deelnemers verder te vergroten.

We zijn verheugd met de verbetering van de samenwerking tussen bestuur en VO, waarbij het bestuur pro-actiever heeft gecommuniceerd over richting, prioriteiten en keuzes en meer direct inzicht heeft gegeven in de afwegingen die het bestuur hierin heeft gemaakt. Ook is het VO tevreden over de gevoerde communicatie met de deelnemers en het zorgvuldige beleid daarachter.

Vooruitblik op 2017

Het VO bepleit dat in 2017 de focus van het bestuur in het kader van haar zorgplicht naar deelnemers zal liggen op het verder motiveren van de deelnemers om zich actief met hun pensioen bezig te houden. De huidige economische omstandigheden en de implicaties en risico's van een DC-regeling stellen naar de mening van het VO hoge eisen aan de mate waarin en de wijze waarop deelnemers worden voorgelicht over de opbouw van het verwacht pensioen, en daarmee de individuele keuzes die deelnemers kunnen en moeten maken voor hun lange-termijn inkomensvoorziening.

De omvang van SNPS blijft groeien met het aantal deelnemers en belegd vermogen. Met de introductie van het CVP neemt ook de complexiteit toe. Mede naar aanleiding van deze ontwikkelingen adviseert het VO aan het Bestuur om de governance van SNPS in de breedte te reviewen, ook in het licht van de aankomende evaluatie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen. In het bijzonder adviseren wij het bestuur in 2017 zich meer te richten op het meten en inzichtelijk maken van de performance van de pensioenbeleggingen, niet alleen in de context van de gekozen benchmarks maar ook in de context van de lange termijn marktontwikkelingen en de implicaties voor deelnemers van de verwachte, maar onzekere beleggingsopbrengsten. Zoals eerder bepleit, is het VO van mening dat met name een DC-pensioen een passende governance structuur nodig heeft omtrent beleggingen (waaronder begrepen performancemeting, volgen lange termijn marktontwikkelingen en te hanteren beleggingsfilosofie) om te kunnen voldoen aan haar zorgplicht. Daarnaast is het VO van mening dat het bij het SNPS past om concretere ambities te formuleren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en ziet het met tevredenheid dat er al stappen worden gezet op dat terrein.

Adviesaanvragen

In het afgelopen jaar heeft het Bestuur viermaal om advies verzocht, in verband met het lopende uitbestedingstraject (geen formeel advies), de samenstelling van de opslagen op de beschikbare premie staffels van de regeling voor 2017, en het communicatiebeleid. Het VO heeft de adviesaanvragen waar nodig becommentarieerd en beoordeeld en in alle gevallen een positief advies uitgebracht op de voorgelegde aanvraag.

Het VO waardeert de dialoog met het bestuur naar aanleiding van de besluitvorming rondom deze adviestrajecten.

Oordeel

Het VO is positief over de wijze waarop het bestuur invulling gegeven heeft aan de grote implementatie-agenda van 2016. Het VO onderschrijft de beslissing van het bestuur om eerder dan gepland de life cycle structuur te herzien. Het met SSPF gecombineerde uitbestedingstraject van het pensioenbeheer en het uitbestedingstraject van het vermogensbeheer is adequaat in gang gezet en zal in 2017 afgerond worden. Gegeven het belang van de processen die uitbesteed zijn door SNPS benadrukt het VO de noodzaak om de proactieve houding van het bestuur bij het monitoren van de performance van de externe dienstverlener te continueren. Het implementatietraject van de CVP-regeling is voortvarend opgepakt en zal een waardevolle aanvulling zijn voor de deelnemers

De stappen om de samenwerking met het VO te verdiepen worden zeer op prijs gesteld en met de uitbreiding en veranderingen in het VO en de aanstaande veranderingen in het bestuur zien wij tegemoet naar de verdere ontwikkeling en versterking van deze werkrelatie.

De hiervoor genoemde en de overige eigen bevindingen, de bevindingen van de accountant, actuaris, toezichthoudende bestuurders in overweging nemende, oordeelt het Verantwoordingsorgaan positief over het handelen van het bestuur inzake het gevoerde beleid, de gemaakte beleidskeuzes en de naleving van goed pensioenfondsbestuur.

4) Reactie van het Bestuur op het oordeel van het Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur dankt het VO voor het uitgebreide oordeel over 2016. Het doet het Bestuur genoegen om te constateren dat het VO positief is over de wijze waarop het Bestuur invulling heeft gegeven aan de implementatie-agenda van 2016.

De successieplanning met het oog op de verwachte uitstroom van niet-uitvoerende bestuursleden staat hoog op de bestuurlijke agenda. Hiertoe heeft het Bestuur een rooster van aftreden vastgesteld. Na een eerste wisseling in 2016 zijn in 2017 en 2018 opnieuw wisselingen voorzien bij zowel de werkgevers- als de werknemersbestuursleden. Twee kandidaten zijn inmiddels door de voordragende partijen geïdentificeerd. De betrokken personen volgen momenteel een onboardingtraject, zodat ze tijdig voldoen aan de vereisten uit de specifieke profielschetsen en op betrouwbaarheid en geschiktheid getoetst kunnen worden door DNB.

Het Bestuur onderschrijft het voorstel van het VO om jaarlijks met het Bestuur, de strategische doelstellingen en ambitie voor het jaar door te spreken en nadien te evalueren. In de praktijk is dit te realiseren door jaarlijks het concept-werkplan van SNPS, met daarin de prioriteiten en aandachtspunten voor het pensioenfonds, met het VO te bespreken. Tevens is het Bestuur in 2017 voornemens om de missie en strategie van SNPS nader te bepalen en vast te leggen. Het Bestuur wil het VO graag bij de nadere bepaling van de missie en strategie betrekken.

Het motiveren van deelnemers om zich actief met hun pensioen bezig te houden is ook in 2017 een belangrijk thema voor SNPS, mede gezien het DC-karakter van de SNPS-regelingen en de uitbreiding van de regelingen met het Collectief Variabel Pensioen (CVP). Dat het activeren van deelnemers bij een 'low interest' onderwerp als pensioen een uitdaging is blijkt wel uit recente publicaties van onder meer de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid ('Weten is nog geen doen, een realistisch perspectief op redzaamheid' mei 2017). Uit deze onderzoeken wordt duidelijk dat mensen niet altijd handelen, ondanks hun goede voornemens. Toegepast op pensioenfondsen betekent dit dat naast de noodzakelijke informatieverstrekking ook bijvoorbeeld een heldere keuzearchitectuur (zoals 'opting out') en degelijke standaard-opties ('default') van groot belang zijn. Het Bestuur herkent de bevindingen van de Raad en gaat door met het nemen van stappen om goed deelnemergedrag zoveel mogelijk te stimuleren.

5) Overig

Klachten en geschillen

Het Bestuur heeft conform artikel 27 van de statuten een klachtenprocedure vastgesteld, die ten behoeve van de deelnemers ook op de website van SNPS wordt gepubliceerd. In het verslagjaar zijn er relatief weinig klachten geweest, die allemaal door SAPB, waar nodig in overleg met SPN, afgehandeld konden worden. Een en ander heeft niet geleid tot materiële aanpassingen in regelingen of processen. Het Bestuur heeft in het verslagjaar geen klachten in behandeling genomen.

Toeziicht door DNB en AFM

Overeenkomstig artikel 96 Pensioenwet wordt vermeld dat De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) in 2016 geen corrigerende maatregelen hebben getroffen.

Ombudsman Pensioenen

In 2016 heeft de Ombudsman Pensioenen geen klachten van belanghebbenden bij het pensioenfonds in behandeling genomen.

Het Bestuur

Rijswijk, 19 mei 2017

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER 2016 EN 2015

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2016	2015
ACTIVA			
Beleggingen voor risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	(1)	64.074	39.249
Beleggingen voor risico deelnemers - Netto pensioenregeling	(2)	35.643	16.913
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(3)	6.632	1.622
Vorderingen en overlopende activa	(4)	4.473	4.807
Liquide middelen	(5)	4.873	4.495
		<u>115.695</u>	<u>67.086</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(6)	2.399	2.015
Technische voorzieningen	(7)	6.632	1.622
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	(8)	65.439	40.809
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers - Netto pensioenregeling	(9)	36.879	18.379
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten	(10)	3.275	2.300
Overige schulden en overlopende passiva	(11)	1.071	1.961
		<u>115.695</u>	<u>67.086</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2016	2015
BATEN			
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers - Bruto pensioenregeling	(12)	20.374	15.384
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers - Netto pensioenregeling	(13)	20.366	22.059
Beleggingsresultaten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	(14)	6.518	360
Beleggingsresultaten risico deelnemers - Netto pensioenregeling	(15)	3.252	-250
Overige baten	(16)	9	3
TOTAAL BATEN		<u>50.519</u>	<u>37.556</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(17)	1.518	82
Pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds	(18)	2.582	1.811
Mutatie technische voorzieningen	(19)		
Bruto pensioenregeling		3.556	437
Netto pensioenregeling		<u>1.454</u>	<u>872</u>
		5.010	1.309
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(20)		
Mutatie pensioenverplichtingen - Bruto pensioenregeling		24.630	20.658
Mutatie pensioenverplichtingen - Netto pensioenregeling		<u>18.500</u>	<u>18.379</u>
		43.130	39.037
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(21)	-5.010	-1.309
Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten	(22)	975	700
Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	(23)	-2.855	-8.540
Herverzekeringen	(24)	4.785	2.766
TOTAAL LASTEN		<u>50.135</u>	<u>35.856</u>
Saldo van baten en lasten		<u>384</u>	<u>1.700</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

(x € 1.000)

	2016	2015
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Algemene reserve - Bruto pensioenregeling	358	1.158
Algemene reserve - Netto pensioenregeling	26	542
	<u>384</u>	<u>1.700</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2016	2015
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen van werkgevers en werknemers bruto pensioenregeling	20.157	13.078
Ontvangen premiebijdragen van werkgevers en werknemers netto pensioenregeling	20.469	20.063
Ontvangen waardeoverdrachten risico deelnemers bruto pensioenregeling	2.855	8.540
Betaalde pensioenuitkeringen	-1.519	-79
Betaalde kosten herverzekeringen	-5.982	-2.023
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.826	-1.960
Ontvangen diverse baten	9	3
	<u>34.163</u>	<u>37.622</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen voor risico deelnemers	20.095	1.564
Aankopen beleggingen voor risico deelnemers	-53.880	-39.423
Overige mutaties inzake beleggingen risico deelnemers	174	92
Betaalde kosten van vermogensbeheer risico deelnemers	-174	-92
	<u>-33.785</u>	<u>-37.859</u>
Mutatie liquide middelen	<u>378</u>	<u>-237</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2016	2015
Liquide middelen per 1 januari	4.495	4.732
Mutatie liquide middelen	378	-237
Liquide middelen per 31 december (5)	<u>4.873</u>	<u>4.495</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Shell Nederland Pensioenfonds Stichting (hierna SNPS of het pensioenfonds) voert twee pensioenregelingen uit: de Bruto pensioenregeling (hierna 'Bruto pensioenregeling') en de vrijwillige Netto pensioenregeling (hierna 'Netto pensioenregeling'). De Bruto pensioenregeling is van kracht per 1 juli 2013 en de Netto pensioenregeling per 1 januari 2015.

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid van SNPS is om de pensioenovereenkomsten na te komen en wel tegen zo stabiel mogelijke premies. Hierbij wordt gestreefd de kosten zo laag mogelijk te houden, binnen de randvoorwaarden die het Bestuur stelt ten aanzien van kwaliteit van uitvoering. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, de pensioenreglementen, de uitvoeringsovereenkomsten en de Actuariële Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

De pensioenovereenkomsten zoals vastgelegd in de individuele arbeidsovereenkomsten van werknemers, zijn neergelegd in twee pensioenreglementen op basis van een zuiver beschikbare premie, te weten Pensioenreglement I (voor de Bruto pensioenregeling) en de Netto Pensioenregeling.

SNPS verzekert gedurende 2016 geen ingegane ouderdomspensioenen. Op de pensioeningangsdatum wordt het opgebouwde pensioenkapitaal beschikbaar gesteld voor aankoop van een pensioenuitkering bij een pensioenverzekeraar naar keuze. SNPS geeft echter zelf geen advies ten aanzien van de aankoop van de pensioenuitkering.

Als gevolg van de kenmerken van de zuivere beschikbare premieregelingen en het feit dat het fonds geen ingegane ouderdomspensioenen kent, liggen zowel het beleggingsrisico, het renterisico en het langlevensrisico gedurende de gehele duur van deelneming bij de (gewezen) deelnemer. Risico's voortvloeiende uit de risicoverzekeringen in verband met overlijden en arbeidsongeschiktheid zijn volledig verzekerd.

Gelet op de bovenstaande kenmerken van de uitgevoerde pensioenregelingen, is de beleidsruimte binnen SNPS afgebakend. Vanwege de door de werkgever, in overleg met de Centrale Ondernemingsraad Shell, bepaalde inhoud van de pensioenregelingen is de ruimte voor het voeren van een eigen pensioenbeleid beperkt. Gegeven de aard van de pensioenregelingen (zuiver beschikbare premie) is de ruimte voor het voeren van een premiebeleid beperkt en is er geen sprake van een indexatiebeleid. De voornaamste beleidsterreinen waarop SNPS wel nadrukkelijk een eigen beleid voert, zijn het beleggingsbeleid, het communicatiebeleid en het uitbestedingsbeleid (onder meer met betrekking tot de pensioenadministratie en het vermogensbeheer).

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610.

De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het Bestuur heeft op 19 mei 2017 de jaarrekening vastgesteld.

Schattingswijzigingen

Prognosetafel

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid.

Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds. Vanaf boekjaar 2016 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2016 zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap (AG). Dit heeft geleid tot een verhoging van de technische voorzieningen met € 20 duizend. De verhoging is bepaald per 31 december 2016. De algemene sterftekansen die volgen uit de tafel worden voor het pensioenfonds gecorrigeerd in verband met de aangepaste ervaringssterfte. Dit heeft geleid tot een verlaging van de technische voorzieningen van € 3 duizend. De verlaging is bepaald per 31 december 2016.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Splitsing kosten tussen bruto en netto pensioenregeling

De activa, passiva en de resultaten zijn in de jaarrekening gesplitst gepresenteerd naar de Bruto en de Netto pensioenregeling. Voor 'algemene' kosten (de kosten die niet specifiek zijn toe te rekenen aan of de Bruto of de Netto pensioenregeling) wordt een verdeelsleutel toegepast om de kosten te splitsen naar de Bruto pensioenregeling en de Netto pensioenregeling. De toegepaste verdeelsleutel is in de betreffende toelichting vermeld.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31-12-2016	31-12-2015
Koersen vreemde valuta ten opzichte van de euro:		
Amerikaanse Dollar	1,05	1,09
Britse Pond	0,85	0,74
Japanse Yen	123,02	130,68

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

Beleggingen voor risico deelnemers Bruto en Netto pensioenregeling

De grondslagen voor de beleggingen voor risico deelnemers zijn voor de Bruto en de Nettoregeling identiek.

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn middelen die aangehouden worden op rekeningen ten behoeve van deelnemers die zelf het beleggingsrisico dragen in het kader van de beschikbare premieregeling.

De Bruto en de Netto pensioenregeling van SNPS omvatten drie Life Cycle profielen: Defensief, Neutraal en Offensief. Als een deelnemer geen beleggingskeuze heeft gemaakt, worden de netto beschikbare premies (zijnde de gestorte premies exclusief de opslagen voor risicopremies en kosten) belegd conform het Life Cycle profiel Neutraal. De drie Life Cycle profielen worden in de praktijk door middel van vier 'administratieve' Life Cycle portefeuilles uitgevoerd, waarbij binnen de Life Cycle portefeuilles geïnvesteerd wordt in onderliggende institutionele beleggingsfondsen.

Life Cycle portefeuilles Rente, Match I en Match II beleggen in vastrentende waarden, Life Cycle portefeuille Rendement belegt voornamelijk in zakelijke waarden. In Life Cycle profiel Offensief wordt derhalve relatief het meest belegd in Life Cycle portefeuille Rendement, in Life Cycle profiel Defensief wordt relatief het minst belegd in Life Cycle portefeuille Rendement. Verder geldt voor alle Life Cycle profielen dat naarmate de pensioendatum nadert het gewicht in Life Cycle portefeuille Rendement wordt afgebouwd. De Life Cycle portefeuille Rente, Match I en Rendement heette in het verslag van 2015 respectievelijk Life Cycle portefeuille 1, 2 en 3.

Beleggingen en kosten van vermogensbeheer kunnen naar de volgende 4 niveaus worden onderverdeeld:

Niveau 1: Het niveau van SNPS;

Niveau 2: Het niveau van de vier Life Cycle portefeuilles die onderdeel zijn van de Beleggingen voor risico deelnemers.

Niveau 3: Het niveau van de onderliggende institutionele beleggingsfondsen binnen de vier Life Cycle portefeuilles van niveau 2.

Niveau 4: Het niveau van de beleggingen binnen de onderliggende institutionele beleggingsfondsen van niveau 3.

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten die voor beleggingsdoeleinden worden aangehouden binnen de beleggingsportefeuilles worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Het fonds belegt niet direct in financiële instrumenten, zoals derivaten, ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

Reële waarde

Via vier 'administratieve' Life Cycle portefeuilles (LCP Rente, Match I, Rendement en Match II) wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in aandelen, vastgoed, vastrentende waarden, overige beleggingen en (voor zover van toepassing) derivaten.

De beleggingen van het pensioenfonds worden op niveau 3 gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. De reële waarde is gebaseerd op de Net Asset Value (NAV) van de onderliggende beleggingsfondsen binnen de vier Life Cycle portefeuilles. De NAV is gelijk aan de intrinsieke waarde die de manager van het beleggingsfonds op 31 december heeft gepubliceerd en is gelijk aan de handelsprijs op 31 december als op die datum is gehandeld.

Vastgoedbeleggingen

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie vastgoed is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Aandelen

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie aandelen is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Vastrentende waarden

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie vastrentende waarden is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Derivaten

Het pensioenfonds maakt geen direct gebruik van derivaten, zoals bijvoorbeeld voor afdekking van valutarisico's. In de onderliggende beleggingsinstellingen kunnen wel derivaten worden gebruikt.

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Overige beleggingen

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Securities lending

Het pensioenfonds participeert niet direct in securities lending. In de onderliggende beleggingsinstellingen kan wel sprake zijn van securities lending. In de jaarrekening zijn geen securities lending posities verwerkt.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bruto pensioenregeling:

De Bruto pensioenregeling van SNPS is van kracht per 1 juli 2013. Deze pensioenregeling kan, behoudens de risicodekkingen, worden gekarakteriseerd als premieovereenkomst. De door SNPS toegezegde risicodekkingen bij overlijden in actieve dienst en bij (partiële) arbeidsongeschiktheid worden gekarakteriseerd als een uitkeringsovereenkomst op basis van eindsalaris en pensioenjaren.

De pensioenregeling voorziet in een beschikbare premie en (partieel) arbeidsongeschiktheidspensioen ten behoeve van de deelnemers en in (tijdelijk) partnerpensioen en wezenpensioen bij overlijden in actieve dienst ten behoeve van de nabestaanden. Tevens voorziet de pensioenregeling ten behoeve van de deelnemers in premievrijstelling bij (partiële) arbeidsongeschiktheid.

Netto pensioenregeling:

De vrijwillige Netto pensioenregeling van SNPS is van kracht per 1 januari 2015. Deze pensioenregeling kan, behoudens de risicodekkingen, worden gekarakteriseerd als premieovereenkomst.

De door SNPS toegezegde risicodekkingen bij overlijden in actieve dienst en premievrijstelling bij (partiële) arbeidsongeschiktheid worden gekarakteriseerd als een uitkeringsovereenkomst.

De pensioenregeling voorziet in een netto pensioenpremie ten behoeve van de deelnemers en in netto partnerpensioen en netto wezenpensioen bij overlijden in actieve dienst ten behoeve van de nabestaanden. Tevens voorziet de pensioenregeling ten behoeve van de deelnemers in premievrijstelling bij (partiële) arbeidsongeschiktheid.

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij (partiële) arbeidsongeschiktheid zijn volledig verzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Het risico van (partiële) arbeidsongeschiktheid gedurende actieve dienst is volledig verzekerd bij Achmea Schadeverzekeringen N.V..

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als kapitaalcontracten worden gewaardeerd voor de waarde van het verzekerde risico op basis van de grondslagen van het contract.

Voor de IBNR-voorziening (IBNR staat voor Incurred But Not Reported) is een vordering op de herverzekeraar opgenomen gelijk aan de waardering van de IBNR-voorziening (zie waarderingsgrondslag verderop in dit hoofdstuk). Voor de voorziening voor levenslang partnerpensioen is een vordering op de herverzekeraar opgenomen gelijk aan de waardering van de voorziening voor de levenslang partnerpensioen (zie waarderingsgrondslag verderop in dit hoofdstuk). Voor de voorziening premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is een vordering op de herverzekeraar opgenomen gelijk aan de waardering van de voorziening premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (zie waarderingsgrondslag verderop in dit hoofdstuk).

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van liquiditeiten die voor beleggingsdoeleinden worden aangehouden binnen de beleggingsportefeuilles, deze zijn verwerkt onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemene reserve

De algemene reserve bestaat uit het verschil tussen de activa van het pensioenfonds enerzijds en de hiervoor bedoelde technische voorzieningen en overige passiva anderzijds. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Het minimaal vereist eigen vermogen bij de voorziening voor risico (gewezen) deelnemers wordt vastgesteld met inachtneming van het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet. Volgens het bepaalde is het minimaal vereist eigen vermogen bij de voorziening voor risico (gewezen) deelnemers gelijk aan 25% van de jaarlijkse beheerslasten. Aanvullend moet een bedrag aan eigen vermogen worden aangehouden vanwege het feit dat het fonds overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's in actieve dienst heeft herverzekerd bij externe partijen.

Technische voorzieningen

Overige technische voorzieningen

De Overige technische voorzieningen bestaan uit de IBNR-voorziening en de Voorziening levenslang partnerpensioen.

IBNR-voorziening

Onder de overige technische voorzieningen is de IBNR-voorziening opgenomen. Deze voorziening is bedoeld om de schade die in de toekomst ontstaat door voor de balansdatum ingegane arbeidsongeschiktheid te kunnen financieren, ook indien de uitvoeringsovereenkomst met de toetredende onderneming is beëindigd. De IBNR-voorziening is gelijk aan de som van de herverzekeringspremie voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid over het huidige en het voorgaande boekjaar en de herverzekeringspremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen over het huidige en het voorgaande boekjaar. Voor de IBNR-voorziening is voor hetzelfde bedrag een vordering op de herverzekeraar opgenomen op de debetzijde van de balans.

Voorziening levenslang partnerpensioen, wezenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De Voorziening voor levenslang partnerpensioen en wezenpensioen is bedoeld om schade die in de toekomst ontstaat door overlijden van een gewezen deelnemer, vóór datum van pensionering, de partner en de wezen van een levenslang pensioen te voorzien. Dit schaderisico is volledig herverzekerd waardoor hetzelfde bedrag als vordering op de herverzekeraar is opgenomen.

De Voorziening voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is bedoeld om toekomstige pensioeninkopen bij (partiële) arbeidsongeschiktheid te financieren. Dit schaderisico is volledig herverzekerd waardoor hetzelfde bedrag als vordering op de herverzekeraar is opgenomen.

De Voorziening levenslang partnerpensioen, wezenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld met inachtneming van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Rekenrente: De door DNB gepubliceerde renteterminstructuur.
- Onvoorwaardelijke indexatie: De onvoorwaardelijke indexaties zijn in de voorziening voor herverzekerde pensioenverplichtingen opgenomen.
- Overlevingstafels:
 - voor mannen: de AG Prognosetafel mannen 2016, waarbij de sterftekansen met de in de onderstaande tabel opgenomen factoren worden vermenigvuldigd;
 - voor vrouwen: de AG Prognosetafel vrouwen 2016, waarbij de sterftekansen met de in de onderstaande tabel opgenomen factoren worden vermenigvuldigd.

Leeftijdscategorie	Vermenigvuldigingsfactor voor sterftekansen mannen	Vermenigvuldigingsfactor voor sterftekansen vrouwen
25-54	50%	70%
55-64	55%	70%
65-74	55%	80%
75-84	70%	85%
≥ 85	80% op leeftijd 85 oplopend met 2% per jaar tot het maximum van 100% is bereikt	85% op leeftijd 85 oplopend met 2% per jaar tot het maximum van 100% is bereikt

- Gezinsamenstelling: Voor gewezen deelnemers met een latent nabestaandenpensioen wordt bij berekening van de contante waarde van de partnerpensioenen uitgegaan van een gehuwdheidsfrequentie van 100% tot de pensioenleeftijd, die daarna afloopt met de sterftekansen van de partner volgens de gebezigde overlevingstafels.
- Geboortedata: Verondersteld is dat alle deelnemers zijn geboren op de eerste dag van de maand volgend op hun geboortemaand.
- Arbeidsongeschiktheid:
 - Bij de vaststelling van de voorziening voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid wordt rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van 5%. Deze stijging is in de voorziening opgenomen ter dekking van de stijging van de beschikbare premiestaffel per leeftijdscategorie (3% per jaar) en ter dekking van de onvoorwaardelijke indexatie van het pensioengevend salaris (2% per jaar).
 - Er wordt geen rekening gehouden met reactiveringskansen.
- Administratiekosten: De voorziening wordt met 2 procent verhoogd voor administratiekosten.

Voor de berekeningen die moeten worden uitgevoerd in het kader van echtscheiding en/of conversie, zullen de actuariële grondslagen worden gehanteerd die ook voor waardeoverdrachten worden gehanteerd (wettelijke rekenregels voor waardeoverdracht).

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers bruto en netto pensioenregeling

Voor de voorzieningen pensioenverplichtingen risico deelnemers worden geen actuariële grondslagen vastgesteld aangezien die voorzieningen gelijk zijn aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers. Het pensioenkapitaal is gelijk aan de ingelegde premies (voor de netto pensioenregeling na aftrek van de premies voor de risicodekkingen) vermeerderd of verminderd met de betreffende rendementen en de verhogingen uit hoofde van overlijden van andere (gewezen) deelnemers. Na overlijden van een (gewezen) deelnemer komt het saldo van de pensioenbeleggingsrekening van de betreffende (gewezen) deelnemer te vervallen en wordt dat gebruikt voor de verhoging van de saldi pensioenbeleggingsrekeningen van de overige (gewezen) deelnemers in de desbetreffende pensioenregeling naar rato van de per (gewezen) deelnemer aanwezige saldi. Er vindt dus geen vermenging van bruto en netto pensioenkapitaal plaats.

Voorziening toekomstige uitvoeringskosten

De voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten heeft betrekking op de contante waarde van de geschatte uitvoeringskosten voor afwikkeling van alle verplichtingen van het pensioenfonds bij beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever. Deze voorziening wordt bepaald op basis van de op dat moment te verwachten toekomstige uitvoeringskosten. Bij de vaststelling van deze voorziening wordt er van uitgegaan dat de opgebouwde pensioenkapitalen en aanspraken 2 jaar na beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever, worden overgedragen naar een andere pensioenuitvoerder.

Het pensioenfonds ontvangt als onderdeel van de Premiebijdragen een opslag voor de (lopende) uitvoeringskosten. Zie sectie Premiebijdragen van (werkgevers en werknemers).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

BRUTO PENSIOENREGELING

De feitelijke samenstelling van de beschikbare premie in enig boekjaar bestaat uit:

- a) Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden. De beschikbare premiestaffel is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag;
- b) De aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremies voor dekking van risico's van overlijden in actieve dienst en arbeidsongeschiktheid;
- c) Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- d) Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor uitvoeringskosten;
- e) Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van het minimaal vereist eigen vermogen.

NETTO PENSIOENREGELING

De feitelijke samenstelling van de netto premie in enig boekjaar bestaat uit:

- a) Beschikbare premies die op de netto pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden welke verdeeld worden naar (i) inleg pensioenbeleggingsrekening en (ii) inhouding voor de herverzekeringen;
- b) Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- c) Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor uitvoeringskosten
- d) Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van het minimaal vereist eigen vermogen.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten van de beleggingen. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling. In 2016 heeft SNPS geen directe beleggingsopbrengsten.

Kosten vermogensbeheer ten laste van de deelnemers

De kosten van vermogensbeheer ten laste van de deelnemers bestaan uit de kosten die binnen de Life Cycle portefeuilles worden verrekend met de beleggingsopbrengsten. Deze kosten bestaan uit betaalde transactiekosten (inclusief in- en uitstap vergoedingen) en beheervergoedingen (management fees), zoals in rekening gebracht door de managers van de onderliggende institutionele beleggingsfondsen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten (in- en uitstapvergoedingen voor rekening van de deelnemers) bij aanschaf of verkoop van onderliggende beleggingsfondsen binnen een Life Cycle portefeuille en transactiekosten (bewaarloon en settlementkosten) binnen de onderliggende institutionele beleggingsfondsen. In- en uitstapvergoedingen zijn daarmee onderdeel van de aan- en verkoopprijs van aandelen in de onderliggende institutionele beleggingsfondsen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen.

Pensioenuitvoeringskosten ten laste van het pensioenfonds

De pensioenuitvoeringskosten ten laste van het pensioenfonds zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De pensioenuitvoeringskosten ten laste van het pensioenfonds kunnen worden gesplitst in kosten van pensioenbeheer ten laste van pensioenfonds en kosten van vermogensbeheer ten laste van pensioenfonds.

Kosten van vermogensbeheer ten laste van pensioenfonds:

Kosten van vermogensbeheer ten laste van het pensioenfonds worden onderscheiden van de kosten van vermogensbeheer die ten laste van de deelnemers komen en in mindering komen op de Beleggingsresultaten risico deelnemers. De kosten van vermogensbeheer ten laste van het pensioenfonds bestaan uit de betaalde vergoedingen aan Achmea Investment Management B.V. (AIM) in het kader van de uitbestedingsovereenkomst en de vaste vergoeding van de custodian.

Kosten van pensioenbeheer ten laste van pensioenfonds:

De kosten van pensioenbeheer ten laste van het pensioenfonds zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Verdeling tussen Bruto en Netto pensioenregeling:

De pensioenuitvoeringskosten ten laste van pensioenfonds worden aan de Bruto en de Netto pensioenregeling toegerekend op basis van de splitsing zoals opgenomen op de facturen en/of bijgevoegde specificaties. Dit geldt bijvoorbeeld voor de administratiekosten, kosten van het bestuursbureau en projectkosten. Kosten die niet specifiek zijn toe te rekenen aan hetzij de Bruto hetzij de Netto pensioenregeling worden evenredig (verdeelsleutel 50:50) over beide pensioenregelingen verdeeld.

Het pensioenfonds ontvangt als onderdeel van de Premiebijdragen (specifiek de werkgeverspremie) een opslag ter dekking van de (lopende) pensioenuitvoeringskosten.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen van (gewezen) deelnemers.

Premies herverzekering

Herverzekeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

Alle bedragen in de toelichting zijn x € 1.000 tenzij anders vermeld.

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico deelnemers - Bruto pensioenregeling

Hieronder wordt een overzicht gegeven van het verloop van de beleggingen in de Life Cycle portefeuilles.

Life Cycle portefeuille (LCP) verloopoverzicht 2016 en 2015 (niveau 2)

	LCP Rente	LCP Match I	LCP Rendement	LCP Match II	Totaal
Stand per 1 januari 2016	10.787	2.062	26.400	-	39.249
Aankopen	4.071	519	24.597	518	29.705
Verkopen	-8.202	-2.000	-1.148	-48	-11.398
Overige mutaties (kosten)	-12	-2	-100	-	-114
Waardemutaties	1.006	98	5.531	-3	6.632
Stand per 31 december 2016	7.650	677	55.280	467	64.074

	LCP Rente	LCP Match I	LCP Rendement	Totaal
Stand per 1 januari 2015	5.028	1.209	11.956	18.193
Aankopen	6.051	796	13.830	20.677
Verkopen	-302	61	260	19
Overige mutaties (kosten)	-13	-3	-54	-70
Waardemutaties	23	-1	408	430
Stand per 31 december 2015	10.787	2.062	26.400	39.249

Hieronder wordt per jaareinde het belegd vermogen in de Life Cycle portefeuilles verder toegelicht naar beleggingscategorieën (o.b.v. look through). De look through naar asset class per einde van het jaar is gebaseerd op de beleggingen van de institutionele beleggingsfondsen, waarin binnen de vier Life Cycle portefeuilles wordt belegd (niveau 4).

Verdeling Life Cycle portefeuille (LCP) naar onderliggende waarden per 31 december 2016 (niveau 2 en 4)

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
LCP Rente	-	-	7.650	-	-	7.650
LCP Match I	-	-	651	26	-	677
LCP Rendement	12.406	31.838	10.859	-	177	55.280
LCP Match II	-	-	465	2	-	467
Totaal	12.406	31.838	19.625	28	177	64.074

Verdeling Life Cycle portefeuille (LCP) naar onderliggende waarden per 31 december 2015 (niveau 2 en 4)

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
LCP Rente	-	-	10.419	368	-	10.787
LCP Match I	-	-	2.008	54	-	2.062
LCP Rendement	2.198	15.521	8.665	-	16	26.400
Totaal	2.198	15.521	21.092	422	16	39.249

In onderstaande tabellen is de samenstelling van het belegd vermogen binnen Life Cycle portefeuilles Rente, Match I, Rendement en Match II per 31 december van het boekjaar weergegeven, gesplitst naar de onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3).

Life Cycle Portefeuille Rente naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2016	Marktwaaarde 31-12-2015
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	-	4.148
Staatsobligaties - Lange Duratie:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	-	2.316
Staatsobligaties Niet –Euro:		
BlackRock World Ex Euro Government Bond Index Fund	-	789
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	5.110	1.643
Niet-Staatsobligaties Niet-Euro:		
BlackRock Intermediate Credit Bond Index Fund "B"	2.535	789
Indexleningen:		
BlackRock Euro Government Inflation-linked Bond Fund	-	1.076
Liquide middelen:		
	5	26
Totaal	7.650	10.787

Life Cycle Portefeuille Match I naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2016	Marktwaaarde 31-12-2015
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	82	1.415
Staatsobligaties - Lange Duratie 40 jaar:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	133	341
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	11	200
Staatsobligaties – Lange Duratie 20 jaar:		
iShares Euro Government Bond 20yr Target Duration UCITS	447	-
Indexleningen:		
BlackRock Euro Government Inflation-linked Bond Fund	-	99
Liquide middelen:	4	7
Totaal	677	2.062

Life Cycle Portefeuille Rendement naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2016	Marktwaaarde 31-12-2015
Aandelen Wereld:		
BlackRock Developed World Index Sub-Fund	11.224	5.216
Robeco Institutional low vol (Conservative) Equity Fund	10.979	5.335
Aandelen Opkomende Markten:		
Robeco Institutional Emerging Markets Quant Fund	10.914	5.165
Vastgoed:		
BlackRock Developed Real Estate Index Sub-Fund	11.127	2.003
Vastrentende waarden - High Yield:		
Robeco High Yield Fund	10.859	4.308
Vastrentende waarden - Opkomende Markten:		
Pictet Global Emerging Debt	-	4.357
Liquide middelen:	177	16
Totaal	55.280	26.400

Life Cycle Portefeuille Match II naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2016	Marktwaaarde 31-12-2015
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	34	-
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	249	-
Staatsobligaties – Lange Duratie 20 jaar:		
iShares Euro Government Bond 20yr Target Duration UCITS	170	-
Staatsobligaties - Lange Duratie 40 jaar:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	11	-
Liquide middelen:	3	-
Totaal	467	-

Reële waarde bepaling

Schattingen en veronderstellingen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en passiva op balansdatum benadert de reële waarde.

Via vier Life Cycle portefeuilles wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in aandelen, vastgoed, vastrentende waarden, overige beleggingen en (voor zover van toepassing) derivaten. Voor de niet-beursgenoteerde beleggingen in fondsen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages (intrinsieke waarde methode). Deze rapportages zijn niet door een accountant gecontroleerd en de periode van deze rapportages loopt niet (in alle gevallen) synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt gedurende het jaar de performance beoordeeld en jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt met de gecontroleerde jaarrekeningen van deze fondsen ('back-testing'). De waardering kan hoger of lager zijn, maar is gezien de mitigerende maatregelen naar inschatting van het bestuur niet materieel voor het beeld van de jaarrekening.

Onderscheid wordt gemaakt in de volgende waarderingsmethoden:

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen.
- Onafhankelijke taxaties.
- De netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico. Hieronder vallen de derivaten.
- Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleent aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers.
- Andere methode: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Gehanteerde waarderingsmethodiek 2016 en 2015 (niveau 3)

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Intrinsieke waarde methode	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2016						
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	12.406	-	12.406
Aandelen	-	-	-	31.838	-	31.838
Vastrentende waarden	-	-	-	19.625	-	19.625
Derivaten	-	-	-	28	-	28
Overige beleggingen	-	-	-	177	-	177
Totaal	-	-	-	64.074	-	64.074

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Intrinsieke waarde methode	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2015						
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	2.198	-	2.198
Aandelen	-	-	-	15.521	-	15.521
Vastrentende waarden	-	-	-	21.092	-	21.092
Derivaten	-	-	-	422	-	422
Overige beleggingen	-	-	-	16	-	16
Totaal	-	-	-	39.249	-	39.249

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen bestaan volledig uit beleggingen in indirect vastgoed via participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in vastgoed.

Aandelen

De beleggingen in aandelen bestaan volledig uit beleggingen in aandelen via participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in aandelen.

Vastrentende waarden

De beleggingen in vastrentende waarden bestaan volledig uit beleggingen in vastrentende waarden via participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in vastrentende waarden.

Derivaten

De derivaten bestaan volledig uit derivaten die binnen de beleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen zijn toegepast voor de (tijdelijke) afdekking van valuta- en of interestrisico's.

Overige beleggingen

De overige beleggingen bestaan volledig uit liquide middelen binnen de niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die niet toe te wijzen zijn aan één categorie.

2. Beleggingen voor risico deelnemers - Netto pensioenregeling

Hieronder wordt een overzicht gegeven van het verloop van de beleggingen in de Life Cycle portefeuilles.

Life Cycle portefeuille verloopoverzicht 2016 en 2015 (niveau 2)

	LCP Rente	LCP Match I	LCP Rendement	LCP Match II	Totaal
Stand per 1 januari 2016	2.310	1.173	13.430	-	16.913
Aankopen	2.698	2.064	17.927	1.486	24.175
Verkopen	-2.288	-1.639	-4.476	-294	-8.697
Overige mutaties (kosten)	-4	-2	-53	-1	-60
Waardemutaties	291	103	2.925	-7	3.312
Stand per 31 december 2016	3.007	1.699	29.753	1.184	35.643

	LCP Rente	LCP Match I	LCP Rendement	Totaal
Stand per 1 januari 2015	-	-	-	-
Aankopen	2.672	1.302	14.772	18.746
Verkopen	-373	-128	-1.082	-1.583
Overige mutaties (kosten)	-2	-1	-19	-22
Waardemutaties	13	-	-241	-228
per 31 december 2015	2.310	1.173	13.430	16.913

De overige mutaties hebben betrekking op de kosten van vermogensbeheer welke uit de waardemutaties zijn gesplitst.

Hieronder wordt per jaareinde het belegd vermogen in de Life Cycle portefeuilles verder toegelicht naar beleggingscategorieën (o.b.v. look through). De look through naar asset class per einde van het jaar is gebaseerd op de beleggingen van de institutionele beleggingsfondsen, waarin binnen de vier Life Cycle portefeuilles wordt belegd (niveau 4).

Verdeling Life Cycle portefeuille (LCP) naar onderliggende waarden per 31 december 2016 (niveau 2 en 4)

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
LCP Rente	-	-	3.007	-	-	3.007
LCP Match I	-	-	1.633	66	-	1.699
LCP Rendement	6.677	17.136	5.845	-	95	29.753
LCP Match II	-	-	1.178	6	-	1.184
Totaal	<u>6.677</u>	<u>17.136</u>	<u>11.663</u>	<u>72</u>	<u>95</u>	<u>35.643</u>

Verdeling Life Cycle portefeuille (LCP) naar onderliggende waarden per 31 december 2015 (niveau 2 en 4)

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
LCP Rente	-	-	2.231	79	-	2.310
LCP Match I	-	-	1.142	31	-	1.173
LCP Rendement	<u>1.118</u>	<u>7.896</u>	<u>4.408</u>	<u>-</u>	<u>8</u>	<u>13.430</u>
Totaal	<u>1.118</u>	<u>7.896</u>	<u>7.781</u>	<u>110</u>	<u>8</u>	<u>16.913</u>

In onderstaande tabellen is de samenstelling van het belegd vermogen binnen Life Cycle portefeuilles Rente, Match I, Rendement en Match II per 31 december van het boekjaar weergegeven, gesplitst naar de onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3).

Life Cycle Portefeuille Rente naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2016	Marktwaaarde 31-12-2015
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	-	888
Staatsobligaties - Lange Duratie:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	-	496
Staatsobligaties Niet –Euro:		
BlackRock World Ex Euro Government Bond Index Fund	-	169
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	2.009	352
Niet-Staatsobligaties Niet-Euro:		
BlackRock Intermediate Credit Bond Index Fund "B"	997	169
Indexleningen:		
BlackRock Euro Government Inflation-linked Bond Fund	-	230
Liquide middelen:		
	<u>1</u>	<u>6</u>
Totaal	<u>3.007</u>	<u>2.310</u>

Life Cycle Portefeuille Match I naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2016	Marktwaaarde 31-12-2015
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	207	805
Staatsobligaties - Lange Duratie 40 jaar:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	334	194
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	28	114
Staatsobligaties – Lange Duratie 20 jaar:		
iShares Euro Government Bond 20yr Target Duration UCITS	1.121	-
Indexleningen:		
BlackRock Euro Government Inflation-linked Bond Fund	-	56
Liquide middelen	9	4
Totaal	1.699	1.173

Life Cycle Portefeuille Rendement naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2016	Marktwaaarde 31-12-2015
Aandelen Wereld:		
BlackRock Developed World Index Sub-Fund	6.041	2.654
Robeco Institutional low vol (Conservative) Equity Fund	5.909	2.714
Aandelen Opkomende Markten:		
Robeco Institutional Emerging Markets Quant Fund	5.874	2.627
Vastgoed:		
BlackRock Developed Real Estate Index Sub-Fund	5.989	1.019
Vastrentende waarden - High Yield:		
Robeco High Yield Fund	5.845	2.192
Vastrentende waarden - Opkomende Markten:		
Pictet Global Emerging Debt	-	2.216
Liquide middelen:	95	8
Totaal	29.753	13.430

Life Cycle Portefeuille Match II naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2016	Marktwaaarde 31-12-2015
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	86	-
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	631	-
Staatsobligaties – Lange Duratie 20 jaar:		
iShares Euro Government Bond 20yr Target Duration UCITS	431	-
Staatsobligaties - Lange Duratie 40 jaar:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	28	-
Liquide middelen:	8	-
Totaal	1.184	-

Reële waarde bepaling

Schattingen en veronderstellingen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en passiva op balansdatum benadert de reële waarde.

Via vier Life Cycle portefeuilles wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in aandelen, vastgoed, vastrentende waarden, overige beleggingen en (voor zover van toepassing) derivaten. Voor de niet-beursgenoteerde beleggingen in fondsen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages (intrinsieke waarde methode). Deze rapportages zijn niet door een accountant gecontroleerd en de periode van deze rapportages loopt niet (in alle gevallen) synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt gedurende het jaar de performance beoordeeld en jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt met de gecontroleerde jaarrekeningen van deze fondsen ('back-testing'). De waardering kan hoger of lager zijn, maar is gezien de mitigerende maatregelen naar inschatting van het bestuur niet materieel voor het beeld van de jaarrekening.

Onderscheid wordt gemaakt in de volgende waarderingsmethoden:

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen.
- Onafhankelijke taxaties.
- De netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico. Hieronder vallen de derivaten.
- Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleent aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers.
- Andere methode: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Intrinsieke waarde methode	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2016						
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	6.677	-	6.677
Aandelen	-	-	-	17.136	-	17.136
Vastrentende waarden	-	-	-	11.663	-	11.663
Derivaten	-	-	-	72	-	72
Overige beleggingen	-	-	-	95	-	95
Totaal	-	-	-	35.643	-	35.643

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Intrinsieke waarde methode	Andere methode(n)	Totaal
Per 31 december 2015						
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	1.118	-	1.118
Aandelen	-	-	-	7.896	-	7.896
Vastrentende waarden	-	-	-	7.781	-	7.781
Derivaten	-	-	-	110	-	110
Overige beleggingen	-	-	-	8	-	8
Totaal	-	-	-	16.913	-	16.913

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen bestaan volledig uit beleggingen in indirect vastgoed via participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in vastgoed.

Aandelen

De beleggingen in aandelen bestaan volledig uit beleggingen in aandelen via participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in aandelen.

Vastrentende waarden

De beleggingen in vastrentende waarden bestaan volledig uit beleggingen in vastrentende waarden via participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in vastrentende waarden.

Derivaten

De derivaten bestaan volledig uit derivaten die binnen de beleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen zijn toegepast voor de (tijdelijke) afdekking van valuta- en of interestrisico's.

Overige beleggingen

De overige beleggingen bestaan volledig uit liquide middelen binnen de niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die niet toe te wijzen zijn aan één categorie.

3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	31-12-2016	31-12-2015
Specificatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen:		
Bruto pensioenregeling	4.306	750
Netto pensioenregeling	2.326	872
	6.632	1.622

BRUTO PENSIOENREGELING

	31-12-2016	31-12-2015
Technische voorzieningen - Bruto pensioenregeling		
IBNR-voorziening	2.317	726
Levenslang partnerpensioen voorziening	1.189	24
Tijdelijk partnerpensioen voorziening	728	-
Wezenpensioen voorziening	72	-
Totaal	4.306	750

	2016	2015
Mutatieoverzicht technische voorzieningen - Bruto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	750	313
Mutatie IBNR-voorziening	1.591	419
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	1.165	18
Mutatie tijdelijk partnerpensioen voorziening	728	-
Mutatie wezenpensioen voorziening	72	-
Stand per 31 december	4.306	750

Achmea Reinsurance Company N.V. heeft credit rating A- met een 'stable outlook' (Standard & Poor's).

NETTO PENSIOENREGELING

	31-12-2016	31-12-2015
Technische voorzieningen - Netto pensioenregeling		
IBNR-voorziening	715	287
Levenslang partnerpensioen voorziening	1.529	517
Wezenpensioen voorziening	25	9
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheids voorziening	57	59
Totaal	2.326	872

	2016	2015
Mutatieoverzicht technische voorzieningen – Netto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	872	-
Mutatie IBNR-voorziening	428	287
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	1.012	517
Mutatie wezenpensioen voorziening	16	9
Mutatie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheids voorziening	- 2	59
Stand per 31 december	2.326	872

Achmea Reinsurance Company N.V. heeft credit rating A- met een 'stable outlook' (Standard & Poor's).

4. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2016	31-12-2015
Bruto pensioenregeling	2.580	2.729
Netto pensioenregeling	1.893	2.078
	4.473	4.807

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	31-12-2016	31-12-2015
BRUTO PENSIOENREGELING		
Vorderingen en overlopende activa Bruto pensioenregeling		
Vordering werkgever inzake premieopslag	-	913
Nog te ontvangen periodieke beschikbare premie risico deelnemer	1.337	1.095
Nog te ontvangen periodieke premieopslag kosten en herverzekeringen	1.225	353
Terug te ontvangen BTW op betaalde kosten	2	364
Overige vorderingen	16	4
	<u>2.580</u>	<u>2.729</u>

De vordering werkgever inzake premieopslag heeft betrekking op het nog van de werkgever te ontvangen bedrag uit hoofde van te verrekenen premieopslagen ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten.

	31-12-2016	31-12-2015
NETTO PENSIOENREGELING		
Vorderingen en overlopende activa Netto pensioenregeling		
Vordering werkgever inzake premieopslag	210	210
Nog te ontvangen periodieke beschikbare premie risico deelnemer	1.236	1.466
Nog te ontvangen periodieke premieopslag kosten en herverzekeringen	329	320
Terug te ontvangen BTW op betaalde kosten	-	82
Overige vorderingen	118	-
	<u>1.893</u>	<u>2.078</u>

De vordering werkgever inzake premieopslag heeft betrekking op het nog van de werkgever te ontvangen bedrag uit hoofde van te verrekenen premieopslagen ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten.

5. Liquide middelen

	31-12-2016	31-12-2015
Bruto pensioenregeling	4.649	3.064
Netto pensioenregeling	224	1.431
	<u>4.873</u>	<u>4.495</u>

	31-12-2016	31-12-2015
BRUTO PENSIOENREGELING		
Overige activa Bruto pensioenregeling		
Liquide middelen pensioenfonds	4.621	2.599
Liquide middelen deelnemers	28	465
	<u>4.649</u>	<u>3.064</u>

Onder de liquide middelen pensioenfondsen zijn opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op de bankrekening aangehouden bij ABN AMRO Bank N.V., die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

De liquide middelen deelnemers kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Ontvangen inkomende waardeoverdrachten	<u>28</u>	<u>465</u>
	<u>28</u>	<u>465</u>

De liquide middelen deelnemers zijn in januari 2017 (resp. 2016) belegd voor rekening en risico van de deelnemers. De liquide middelen voor deelnemers zijn niet vrij uitkeerbaar door het pensioenfonds.

NETTO PENSIOENREGELING

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Overige activa netto pensioenregeling		
Liquide middelen pensioenfondsen	224	1.431
	<u>224</u>	<u>1.431</u>

Onder de liquide middelen pensioenfondsen zijn opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op de bankrekening aangehouden bij ABN AMRO Bank N.V., die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

PASSIVA

6. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve Bruto pensioen- regeling	Algemene reserve Netto pensioen- regeling	Totaal
Stand per 1 januari 2016	1.473	542	2.015
Uit bestemming saldo van baten en lasten	358	26	384
Stand per 31 december 2016	<u>1.831</u>	<u>568</u>	<u>2.399</u>

Het positieve saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

	Algemene reserve Bruto pensioen- regeling	Algemene reserve Netto pensioen- regeling	Totaal
Stand per 1 januari 2015	315	-	315
Uit bestemming saldo van baten en lasten	1.158	542	1.700
Stand per 31 december 2015	<u>1.473</u>	<u>542</u>	<u>2.015</u>

Het positieve saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

	31-12-2016	31-12-2015
Solvabiliteit		
Eigen vermogen	2.399	2.015
Minimaal vereist eigen vermogen	1.968	1.623

	31-12-2016	In %	31-12-2015	In %
Solvabiliteit				
Totaal vermogen	114.624	102,1	65.125	103,2
Af: (Technische) voorzieningen	112.225	100,0	63.110	100,0
Eigen vermogen	<u>2.399</u>	<u>2,1</u>	<u>2.015</u>	<u>3,2</u>
Minimaal vereist eigen vermogen	1.968	1,8	1.623	2,6
Feitelijke dekkingsgraad		102,1		103,2
Minimaal vereiste dekkingsgraad		101,8		102,6

De beleidsdekkingsgraad is gelijk aan de feitelijke dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van het moment van vaststelling en de elf daaraan voorafgaande maandeinden. Op grond van de aanwijzingen bij de verslagstaten mogen fondsen die zijn vrijgesteld van maand- en kwartaalrapportages de beleidsdekkingsgraad gelijkstellen aan de aanwezige dekkingsgraad op balansdatum.

De vereiste dekkingsgraad is gelijk aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Aangezien het pensioenfonds geen technische voorziening voor risico van het fonds heeft die niet volledig zijn verzekerd, loopt het pensioenfonds geen beleggingsrisico voor eigen rekening en is het vereist eigen vermogen daarmee gelijk aan het minimaal vereist eigen vermogen.

Het minimaal vereist eigen vermogen bij de voorziening voor risico (gewezen) deelnemers wordt vastgesteld met inachtneming van het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet. Volgens het bepaalde is het minimaal vereist eigen vermogen bij de technische voorziening voor risico (gewezen) deelnemers gelijk aan 25% van de jaarlijkse beheerslasten. Aanvullend moet een bedrag aan eigen vermogen aangehouden worden vanwege het feit dat het pensioenfonds overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's in actieve dienst heeft verzekerd bij externe partijen. Het minimaal vereist eigen vermogen van SNPS bedraagt ultimo 2016 € 1.968, € 1.499 ten behoeve van de Bruto pensioenregeling en € 468 ten behoeve van de Netto pensioenregeling.

Aangezien het eigen vermogen ultimo 2016 € 2.399 bedraagt, is ultimo 2016 geen sprake van een dekkingstekort.

Vanwege het karakter van de regeling (zuivere premieovereenkomst) wordt een vereist eigen vermogen niet bepaald.

7. Technische voorzieningen

	31-12-2016	31-12-2015
Bruto pensioenregeling	4.306	750
Netto pensioenregeling	2.326	872
	<u>6.632</u>	<u>1.622</u>
BRUTO PENSIOENREGELING		
	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Technische voorzieningen - Bruto pensioenregeling		
IBNR-voorziening	2.317	726
Levenslang partnerpensioen voorziening	1.189	24
Tijdelijk partnerpensioen voorziening	728	-
Wezenpensioen voorziening	<u>72</u>	<u>-</u>
Totaal	<u>4.306</u>	<u>750</u>
	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Mutatieoverzicht technische voorzieningen - Bruto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	750	313
Mutatie IBNR-voorziening	1.591	419
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	1.165	18
Mutatie tijdelijk partnerpensioen voorziening	728	-
Mutatie wezenpensioen voorziening	<u>72</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	<u>4.306</u>	<u>750</u>

NETTO PENSIOENREGELING

Technische voorzieningen - Netto pensioenregeling

	31-12-2016	31-12-2015
IBNR-voorziening	715	287
Levenslang partnerpensioen voorziening	1.529	517
Wezenpensioen voorziening	25	9
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheids voorziening	57	59
Totaal	<u>2.326</u>	<u>872</u>

	2016	2015
Mutatieoverzicht technische voorzieningen – Netto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	872	-
Mutatie IBNR-voorziening	428	287
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	1.012	517
Mutatie wezenpensioen voorziening	16	9
Mutatie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheids voorziening	- 2	59
Stand per 31 december	<u>2.326</u>	<u>872</u>

8. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers - Bruto pensioenregeling

	2016	2015
Stand per 1 januari	40.809	20.151
Premiestortingen	15.164	11.765
Inkomende waardeoverdrachten	2.856	8.544
Uitgaande waardeoverdrachten	-	-4
Uitkeringen afkopen	-8	-
Beleggingsresultaat	6.618	353
Stand per 31 december	65.439	40.809

De bruto pensioenregeling van SNPS is een individueel beschikbare premieregeling, de premie wordt hierbij bepaald aan de hand van een leeftijdsafhankelijke staffel. In deze regeling bouwen de deelnemers een eigen pensioenkapitaal op door maandelijkse premiestortingen die voor eigen rekening en risico worden belegd. De deelnemers kunnen hierbij kiezen uit drie Life Cycle profielen: Defensief, Neutraal en Offensief.

Uiteindelijk wordt het kapitaal door de deelnemers op de door hen gekozen pensioendatum aangewend om een pensioenuitkering te kopen bij een externe verzekeraar. De hoogte van de voorziening voor risico deelnemers - Bruto pensioenregeling wordt bepaald door de hoogte van de beleggingen voor risico deelnemers € 64.074 duizend (2015: € 39.249 duizend) en de nog te ontvangen premies ad € 1.337 (2015: 1.095) duizend en ontvangen inkomende waardeoverdrachten van deelnemers van december ad € 28 duizend (2015: € 465) die ultimo 2016 nog niet zijn belegd.

9. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers - Netto pensioenregeling

	2016	2015
Stand per 1 januari	18.379	-
Premiestortingen	17.002	18.704
Uitkeringen afkopen	-1.467	-73
Beleggingsresultaat	2.965	-252
Stand per 31 december	36.879	18.379

De netto pensioenregeling van SNPS is een individueel beschikbare premieregeling, de premie wordt hierbij bepaald aan de hand van een leeftijdsafhankelijke staffel. In deze regeling bouwen de deelnemers een eigen pensioenkapitaal op door maandelijkse premiestortingen die voor eigen rekening en risico worden belegd. De deelnemers kunnen hierbij kiezen uit drie Life Cycle profielen: Defensief, Neutraal en Offensief.

Uiteindelijk wordt het kapitaal door de deelnemers op de door hen gekozen pensioendatum aangewend om een pensioenuitkering te kopen bij een externe verzekeraar. De hoogte van de voorziening voor risico deelnemers - Netto pensioenregeling wordt bepaald door de hoogte van de beleggingen voor risico deelnemers € 35.643 duizend (2015: 16.913 duizend) en de nog te ontvangen premies deelnemers van december ad € 1.236 duizend (2015: € 1.466) duizend) die ultimo 2016 nog niet zijn belegd.

10. Voorziening toekomstige uitvoeringskosten

	31-12-2016	31-12-2015
Bruto pensioenregeling	2.225	1.700
Netto pensioenregeling	1.050	600
	<u>3.275</u>	<u>2.300</u>

Het pensioenfonds houdt een voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten aan zodat het pensioenfonds de uitvoeringskosten kan dragen in geval van discontinuïteit van de onderneming en de te maken uitvoeringskosten voor de dan gewezen deelnemers niet uit het rendement hoeven te worden onttrokken. Bij de vaststelling van deze voorziening wordt ervan uitgegaan dat de opgebouwde pensioenkapitalen en aanspraken 2 jaar na beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever, worden overgedragen naar een andere pensioenuitvoerder.

De per eind 2016 aanwezige kostenvoorziening voldoet aan het wettelijk minimaal vereiste niveau waardoor SNPS in staat is om de opgebouwde kapitalen bij een externe partij onder te brengen. Het geambieerde kostenvoorzieningsniveau, waarbij het pensioenfonds in staat is de uitvoeringskosten naar de toekomst toe zelfstandig te kunnen dragen, zal in de komende jaren bereikt worden.

BRUTO PENSIOENREGELING

	2016	2015
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten - Bruto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	1.700	1.600
Dotatie	525	100
Stand per 31 december	<u>2.225</u>	<u>1.700</u>

NETTO PENSIOENREGELING

	2016	2015
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten - Netto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	600	-
Dotatie	450	600
Stand per 31 december	<u>1.050</u>	<u>600</u>

11. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2016	31-12-2015
Bruto pensioenregeling	470	1.039
Netto pensioenregeling	601	922
	<u>1.071</u>	<u>1.961</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

BRUTO PENSIOENREGELING

	31-12-2016	31-12-2015
Overige schulden – Bruto pensioenregeling		
Schuld aan herverzekeraar	91	651
Voorziening naheffing BTW	122	42
Te betalen kosten	257	346
	<u>470</u>	<u>1.039</u>

In de post overlopende passiva is onder meer een voorziening voor omzetbelasting begrepen. Met betrekking tot de BTW is SNPS van mening dat zij kwalificeert als een gemeenschappelijk beleggingsfonds conform artikel 11 lid 1, onderdeel I, sub 3 van de Wet op de omzetbelasting 1968. Syntus Achmea Pensioenbeheer B.V. ("SA") en Achmea Investment Management B.V. ("AIM") delen deze mening en hebben gedurende 2016 derhalve geen btw in rekening gebracht op hun facturen. Verwachting is dat de discussie met de belastingdienst over de kwalificatie als gemeenschappelijk beleggingsfonds in 2017 afgerond zal worden. SNPS heeft een voorziening opgenomen voor eventueel te betalen BTW als zij de status als beleggingsfonds niet verkrijgt.

NETTO PENSIOENREGELING

	31-12-2016	31-12-2015
Overige schulden – Netto pensioenregeling		
Schuld aan herverzekeraar	57	694
Voorziening naheffing BTW	160	-
Te betalen kosten	382	225
Uitkeringen / afkopen	2	3
	<u>601</u>	<u>922</u>

In de post overlopende passiva is onder meer een voorziening voor omzetbelasting begrepen. Met betrekking tot de BTW is SNPS van mening dat zij kwalificeert als een gemeenschappelijk beleggingsfonds conform artikel 11 lid 1, onderdeel I, sub 3 van de Wet op de omzetbelasting 1968. Syntus Achmea Pensioenbeheer B.V. ("SA") en Achmea Investment Management B.V. ("AIM") delen deze mening en hebben gedurende 2016 derhalve geen btw in rekening gebracht op hun facturen. Verwachting is dat de discussie met de belastingdienst over de kwalificatie als gemeenschappelijk beleggingsfonds in 2017 afgerond zal worden. SNPS heeft een voorziening opgenomen voor eventueel te betalen BTW als zij de status als beleggingsfonds niet verkrijgt.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie, in de vorm van een uitvoeringsovereenkomst, tussen het pensioenfonds en de werkgever, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

Bestuurders (gepensioneerden) krijgen vergoedingen voor de uitvoering van bestuurstaken. SNPS heeft geen leningen verstrekt aan de bestuurders. Ook heeft SNPS geen vorderingen op de bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en werkgever bestaan de transacties uit de ontvangen premies voor de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling.

Transacties met verbonden partijen vinden plaats tegen marktconforme tarieven.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ultimo boekjaar zijn er geen niet uit de balans blijkende activa en verplichtingen.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2016 dan op grond van dit verslag kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Alle bedragen in de toelichting zijn x € 1.000 tenzij anders vermeld.

12. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers - Bruto pensioenregeling

	2016	2015
a1. Beschikbare premie bijdrage werkgever	13.260	10.299
a2. Beschikbare premie bijdrage werknemer	1.904	1.466
b. Premieopslag voor herverzekeringen	3.108	1.539
c. Premieopslag voor administratie- en uitvoeringskosten	1.462	1.067
d. Premiebijdrage werkgever voor voorziening toekomstige uitvoeringskosten	340	100
e. Premiebijdrage werkgever voor minimaal vereist eigen vermogen	300	913
	<u>20.374</u>	<u>15.384</u>

De feitelijke premie voor de bruto pensioenregeling bestaat in enig boekjaar uit:

- Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden;
- De aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremies voor dekking van risico's van overlijden in actieve dienst en arbeidsongeschiktheid;
- Een opslag voor de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten;
- Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van het vereist eigen vermogen;

De feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt € 20.374 duizend (2015: € 15.384 duizend). De kostendekkende premie bedraagt € 20.361 duizend (2015: € 15.085 duizend). Het pensioenfonds past geen premiedemping toe.

De bruto pensioenregeling van SNPS is een individueel beschikbare premieregeling, de premie wordt hierbij bepaald aan de hand van een leeftijdsafhankelijke premiestaffel. Deze beschikbare premiestaffel van de SNPS pensioenregeling is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag beginnend met 9,7% voor 17 tot 21 jarigen tot 36,2% voor 62 tot 67 jarigen. Deze pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris minus de franchise (jaarlijks vastgesteld, € 13.878,- voor 2016 (2015: € 13.545,-)). Het pensioengevend salaris dat meegenomen wordt bij het bepalen van de pensioengrondslag is afgetopt op een bepaalde fiscale inkomensgrens (jaarlijks vastgesteld, € 89.844 voor 2016). De deelnemer betaalde in 2016 een eigen bijdrage van 2,0% (2015: 2,0%) van de pensioengrondslag, onafhankelijk van de leeftijd van deze deelnemer.

Voor 2016 bedroeg de totale eigen bijdrage zoals betaald door de werknemers € 1.904 duizend (2015: € 1.466 duizend). Het restant van de premies - inclusief aanvullende opslagen voor risicopremies en kosten - werd betaald door de werkgever. Aanvullend zijn deelnemers verzekerd voor nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

13. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers - Netto pensioenregeling

	2016	2015
a1. Beschikbare premie bijdrage werkgever inleg pensioenbeleggingsrekening	15.370	16.906
a2. Beschikbare premie bijdrage werknemer inleg pensioenbeleggingsrekening	1.631	1.798
a3. Beschikbare premie bijdrage werknemer inhouding voor herverzekeringen	1.558	1.323
b. Premieopslag voor administratie- en uitvoeringskosten	1.357	1.222
c. Premiebijdrage voor voorziening toekomstige uitvoeringskosten	450	600
d. Premiebijdrage werkgever voor minimaal vereist eigen vermogen	-	210
	<u>20.366</u>	<u>22.059</u>

De feitelijke premie voor de Netto pensioenregeling bestaat in enig boekjaar uit:

- Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden welke verdeeld wordt naar inleg pensioenbeleggingsrekening (a1 en a2) en inhouding voor de herverzekeringen (a3);
- Een opslag voor de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten;
- Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van het minimaal vereist eigen vermogen.

De feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt € 20.366 duizend (2015: € 22.059 duizend). De kostendekkende premie bedraagt € 20.349 duizend (2015: € 21.976 duizend). Het pensioenfonds past geen premiedemping toe.

De Netto pensioenregeling van SNPS is een individueel beschikbare premieregeling, de premie wordt hierbij bepaald aan de hand van een leeftijdsafhankelijke premiestaffel. Deze beschikbare premiestaffel van de SNPS pensioenregeling is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag beginnend met 4,10% voor 15 tot 19 jarigen tot 15,7% voor 65 tot 67 jarigen. Deze pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris minus de fiscale grens; voor 2016 dit is voor Deelnemers A € 89.844,- en Deelnemers B € 91.269,-. Deelnemers A en B zijn deelnemers die bruto pensioen opbouwen binnen SNPS respectievelijk Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF). De deelnemer betaalde in 2016 een eigen bijdrage van 0,96 procentpunt (2015: 0,96 procentpunt) van de percentages van de pensioengrondslag.

14. Beleggingsresultaten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling

2016	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Life Cycle portefeuille Rente	-	1.006	-12	994
Life Cycle portefeuille Match I	-	98	-2	96
Life Cycle portefeuille Rendement	-	5.531	-100	5.431
Life Cycle portefeuille Match II	-	-3	-	-3
	-	6.632	-114	6.518
2015	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Life Cycle portefeuille Rente	-	23	-13	10
Life Cycle portefeuille Match I	-	-1	-3	-4
Life Cycle portefeuille Rendement	-	408	-54	354
	-	430	-70	360

Hieronder worden de kosten van vermogensbeheer ten laste van de deelnemers gepresenteerd:

	2016	2015
Kosten van Vermogensbeheer		
Beheerkosten (management fees) beleggingsfondsen	-114	-64
Transactiekosten op niveau Life Cycle portefeuille	-	-6
Totaal kosten van vermogensbeheer	-114	-70

15. Beleggingsresultaten risico deelnemers - Netto pensioenregeling

2016	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Life Cycle portefeuille Rente	-	291	-4	287
Life Cycle portefeuille Match I	-	103	-2	101
Life Cycle Portefeuille Rendement	-	2.925	-53	2.872
Life Cycle portefeuille Match II	-	-7	-1	-8
	-	3.312	-60	3.252
2015	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Life Cycle portefeuille Rente	-	13	-2	11
Life Cycle portefeuille Match I	-	-	-1	-1
Life Cycle Portefeuille Rendement	-	-241	-19	-260
	-	-228	-22	-250

Hieronder worden de kosten van vermogensbeheer ten laste van de deelnemers gepresenteerd:

	2016	2015
Kosten van Vermogensbeheer		
Beheerkosten (management fees) beleggingsfondsen	-60	-20
Transactiekosten op niveau Life Cycle portefeuille	-	-2
Totaal kosten van vermogensbeheer	-60	-22

16. Overige baten

	2016	2015
Vergoeding participatie Raad van Advies Syntrus Achmea	9	3

17. Pensioenuitkeringen

	2016	2015
Partnerpensioen	39	9
Wezenpensioen	4	-
Overdracht aan verzekeraar of afkopen	1.475	73
	1.518	82

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 465,94 (2015: € 462,88) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

18. Pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds

	2016	2015
Bruto pensioenregeling	1.251	993
Netto pensioenregeling	1.331	818
	<u>2.582</u>	<u>1.811</u>

BRUTO PENSIOENREGELING

	2016	2015
Pensioenuitvoeringskosten rekening pensioenfonds - Bruto pensioenregeling:		
Kosten van Pensioenbeheer		
Administratiekosten	263	190
Kosten Bestuur	47	27
Kosten bestuursbureau	466	430
Adviseurs- en controlekosten m.u.v. accountantskosten	21	7
Accountantskosten	28	26
Toezichtskosten	4	3
Projectkosten	308	187
Opleidingskosten	11	23
Overige kosten	17	29
Subtotaal kosten van pensioenbeheer	<u>1.165</u>	<u>922</u>
Kosten van Vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds		
Kosten van Vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds	86	71
Subtotaal Kosten van vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds	<u>86</u>	<u>71</u>
Totaal	<u>1.251</u>	<u>993</u>

De administratiekosten betreffen de kosten uit hoofde van pensioenbeheer zoals uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

De projectkosten in 2016 hebben met name betrekking de ontwikkeling van het Collectief Variabel Pensioen (CVP).

De directe kosten van vermogensbeheer bestaan uit de betaalde vergoedingen aan Achmea Investment Management in het kader van de uitbestedingsovereenkomst en de vaste vergoeding van de custodian.

Het pensioenfonds ontvangt als onderdeel van de premie een opslag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten van de bruto pensioenregeling, waaronder de kosten van pensioenbeheer en de kosten van vermogensbeheer voor rekening van het pensioenfonds. In 2016 bedroeg deze opslag € 1.462 duizend (2015: € 1.067 duizend).

NETTO PENSIOENREGELING

	2016	2015
Pensioenuitvoeringskosten rekening pensioenfonds - Netto pensioenregeling:		
Kosten van Pensioenbeheer		
Administratiekosten	420	299
Kosten Bestuur	47	27
Kosten bestuursbureau	341	388
Adviseurs- en controlekosten m.u.v. accountantskosten	21	5
Accountantskosten	28	25
Toezichtskosten	4	3
Projectkosten	308	-
Opleidingskosten	11	23
Overige kosten	105	30
Subtotaal kosten van pensioenbeheer	1.285	800
Kosten van vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds		
Kosten van vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds	46	18
Subtotaal kosten van vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds	46	18
Totaal	1.331	818

De administratiekosten betreffen de kosten uit hoofde van pensioenbeheer zoals uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

De projectkosten in 2016 hebben met name betrekking de ontwikkeling van het Collectief Variabel Pensioen (CVP).

De directe kosten van vermogensbeheer bestaan uit de betaalde vergoedingen aan Achmea Investment Management in het kader van de uitbestedingsovereenkomst en de vaste vergoeding van de custodian.

Onder de overige kosten is een bedrag van 67 opgenomen voor de nog te betalen BTW over de kosten van Syntrus Achmea van 2015.

Het pensioenfonds ontvangt als onderdeel van de premie een opslag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten van de netto pensioenregeling, waaronder de kosten van pensioenbeheer en de kosten van vermogensbeheer ten laste van het pensioenfonds. In 2016 bedroeg deze opslag € 1.558 duizend (2015: € 1.323 duizend).

Honoraria onafhankelijke accountant

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2016			
Controle van de jaarrekening	52	-	52
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	52	-	52

Deze werkzaamheden zijn in 2016 uitgevoerd door Ernst & Young Accountants LLP.

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2015			
Controle van de jaarrekening	51	-	51
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<u>51</u>	<u>-</u>	<u>51</u>

Deze werkzaamheden zijn in 2015 uitgevoerd door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst.

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging voor het Bestuur bedroeg over 2016 in totaal € 49 duizend (2015: € 44 duizend) en zijn verantwoord op de regel 'Kosten Bestuur' in bovenstaande tabellen.

19. Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

BRUTO PENSIOENREGELING

	2016	2015
Mutatie technische voorzieningen – Bruto pensioenregeling:		
Mutatie IBNR-voorziening	1.591	419
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	1.165	18
Mutatie tijdelijk partnerpensioen voorziening	728	18
Mutatie wezenpensioen voorziening	72	18
	<u>3.556</u>	<u>437</u>

Onder mutatie technische voorzieningen zijn de mutaties opgenomen van de IBNR-voorziening en de voorziening voor de levenslang partnerpensioen. Zie toelichting op de technische voorziening op de balanspost (7).

NETTO PENSIOENREGELING

	2016	2015
Mutatie technische voorzieningen - Netto pensioenregeling:		
Mutatie IBNR-voorziening	428	287
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	1.012	517
Mutatie wezenpensioen voorziening	16	9
Mutatie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheidsvoorziening	-2	59
	<u>1.454</u>	<u>872</u>

Onder mutatie technische voorzieningen zijn de mutaties opgenomen van de IBNR-voorziening en de voorziening voor levenslang partnerpensioen. Zie toelichting op de technische voorziening op de balanspost (7).

20. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers - Bruto en Netto pensioenregeling

	2016	2015
Mutatie pensioenverplichtingen - Bruto pensioenregeling	24.630	20.658
Mutatie pensioenverplichtingen - Netto pensioenregeling	18.500	18.379
	<u>43.130</u>	<u>39.037</u>

Onder mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers zijn de mutaties opgenomen van de pensioenverplichtingen voor risico deelnemers van de bruto pensioenregeling en de netto pensioenregeling. Zie toelichting pensioenverplichtingen voor risico deelnemers van de bruto pensioenregeling op de balanspost (8) en van de netto pensioenregeling op de balanspost (9).

21. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	2016	2015
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen - Bruto pensioenregeling	-3.556	-437
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen - Netto pensioenregeling	-1.454	-872
	<u>-5.010</u>	<u>-1.309</u>

Onder mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen zijn de mutaties opgenomen van de vordering op de herverzekeraar voor de dekking van de IBNR-voorziening en de voorziening voor Levenslang Partnerpensioen. Zie toelichting op het herverzekeringsdeel technische voorziening op de balanspost (3).

22. Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten

	2016	2015
Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten - Bruto pensioenregeling	525	100
Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten - Netto pensioenregeling	450	600
	<u>975</u>	<u>700</u>

Zie toelichting op het technische voorziening toekomstige uitvoeringskosten op de balanspost (10).

23. Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling

	2016	2015
Inkomende waardeoverdrachten	-2.855	-8.544
Uitgaande waardeoverdrachten	-	4
	<u>-2.855</u>	<u>-8.540</u>

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

24. Herverzekeringen

	2016	2015
Bruto pensioenregeling	3.102	1.372
Netto pensioenregeling	1.683	1.394
Totaal	4.785	2.766

BRUTO PENSIOENREGELING

	2016	2015
Herverzekeringen - Bruto pensioenregeling:		
Premies overlijdensrisico	1.168	847
Koopsommen overlijdensrisico afkopen bij uitdiensttreding	45	27
Premies premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	834	213
Premie arbeidsongeschiktheidsverzekering	1.038	242
Subtotaal	3.085	1.329
Vaste kostenvergoeding herverzekeraar	44	43
Subtotaal	3.129	1.372
Uitkeringen van herverzekerd partnerpensioen	-27	-
Totaal	3.102	1.372

De herverzekeringspremies worden vanuit een opslag in de pensioenpremie door de werkgever gefinancierd met uitzondering van afkoopsommen voor het levenslang partnerpensioen. De afkoopsommen voor het levenslang partnerpensioen worden door de deelnemers gefinancierd vanuit de opgebouwde rechten bij uitdiensttreding van een deelnemer.

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid zijn volledig herverzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Het risico van arbeidsongeschiktheid gedurende actieve dienst is volledig herverzekerd bij Achmea Schadeverzekeringen N.V.

NETTO PENSIOENREGELING

	2016	2015
Herverzekeringen - Netto pensioenregeling:		
Premies overlijdensrisico	1.130	1.036
Koopsommen overlijdensrisico afkopen bij uitdiensttreding	139	-
Premies premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	428	287
Subtotaal	1.697	1.323
Vaste kostenvergoeding herverzekeraar	-	43
Implementatiekosten	-	37
Subtotaal	1.697	1.403
Uitkeringen van herverzekerd partnerpensioen	-12	-9
Uitkeringen van herverzekerd premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	-2	-
Totaal	1.683	1.394

De herverzekeringspremies worden vanuit een inhouding op het netto pensioenpremie gefinancierd met uitzondering van afkoopsommen voor het levenslang partnerpensioen. De afkoopsommen voor het levenslang partnerpensioen worden door de deelnemers gefinancierd vanuit de opgebouwde rechten bij uitdiensttreding van een deelnemer.

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid zijn volledig verzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Voor de omzetbelasting is een fiscale eenheid gevormd. Deze bestaat uit Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF), SNPS, SPN en Shell Asset Management company (SAMco). Binnen een dergelijke fiscale eenheid zijn de entiteiten over en weer hoofdelijk aansprakelijk voor elkaars belastingsschulden.

Met betrekking tot de BTW is SNPS van mening dat zij kwalificeert als een gemeenschappelijk beleggingsfonds conform artikel 11 lid 1, onderdeel I, sub 3 van de Wet op de omzetbelasting 1968. Syntrus Achmea Pensioenbeheer B.V. ("SA") en Achmea Investment Management B.V. ("AIM") delen deze mening en hebben gedurende 2016 derhalve geen btw in rekening gebracht op hun facturen. Verwachting is dat de discussie met de belastingdienst over de kwalificatie als gemeenschappelijk beleggingsfonds in 2017 afgerond zal worden. SNPS heeft een voorziening opgenomen voor eventueel te betalen BTW als zij de status als beleggingsfonds niet verkrijgt.

Bestemming saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten over 2016 ad € 384 duizend is toegevoegd aan de algemene reserve.

Risicobeheer

Het Bestuur van SNPS is verantwoordelijk voor de beheersing van de risico's. Hiertoe heeft het Bestuur een Control Framework ingericht, met als uitgangspunt om een beheersingskader te hebben dat passend is bij het profiel van SNPS en dat de risico's die SNPS loopt reflecteert. Het raamwerk helpt het Bestuur om vanuit de lange termijn doelstellingen van het pensioenfonds en met inachtneming van de interne en externe omgeving, risico's structureel in kaart te brengen en daarop een beheersingskader in te richten, zodat doelstellingen gerealiseerd kunnen worden. In het bestuursverslag is een schematisch overzicht weergegeven van het risico framework, met daarin de hoofdrisico's opgenomen. In onderstaande paragrafen worden de hoofdrisico's kort beschreven, opgedeeld naar risico's van toepassing op de deelnemers en risico's van toepassing op het pensioenfonds.

i) Financiële risico's van toepassing op de deelnemers

De premies worden binnen SNPS individueel voor rekening en risico van de (gewezen) deelnemer belegd, waarbij een aantal financiële risico's, zoals het markt, rente, prijs, valuta- en kredietrisico, wordt gelopen door de deelnemer.

Het Bestuur van SNPS stelt het strategisch beleggingsbeleid vast (de samenstelling - de 'wegingen') van de Life Cycle profielen en daarmee de verdeling over de administratieve Life Cycle portefeuilles en verschillende asset categorieën (de onderliggende beleggingsinstellingen waarin daadwerkelijk wordt belegd). Het Bestuur heeft hierbij door middel van de aangeboden beleggingsmogelijkheden grenzen gesteld aan de door deelnemers te maken beleggingskeuzes en bijbehorende risico's. SNPS beoordeelt periodiek de samenstelling van de Life Cycle profielen en Life Cycle portefeuilles (doelwegingen en de verscheidene asset categorieën die worden gebruikt), en kan deze van tijd tot tijd aanpassen. In 2016 is het aantal Life Cycle portefeuilles uitgebreid van 3 naar 4 ten behoeve van een verdere verfijning van de invulling van de Life Cycle profielen. Deelnemers zijn daarover geïnformeerd gebruik makend van de communicatiemiddelen die het pensioenfonds tot haar beschikking heeft, zoals de website, het deelnemersportaal en een apart schrijven per post of e-mail.

Het beleid is dat naarmate de pensioendatum nadert het verwachte pensioeninkomen steeds minder mag fluctueren (er wordt dan gaandeweg meer gealloceerd aan vastrentende waarden, en ook wordt gestuurd op rentegevoeligheid van deze vastrentende waarden). Dit uitgangspunt is vertaald in de drie Life Cycle profielen: Neutraal, Defensief en Offensief. Als een deelnemer geen beleggingskeuzes heeft gemaakt, worden de netto beschikbare premies belegd conform het Life Cycle profiel Neutraal. Maandelijks kan de deelnemer opnieuw een keuze maken tussen de drie Life Cycle profielen door middel van specifieke tooling op het individuele online deelnemersportaal.

Matching-/rente risico

Het renterisico is het risico dat de waarde van de (portefeuille) vastrentende waarden verandert als gevolg van veranderingen in de rentestanden. De rente speelt ook een zeer belangrijke rol op het moment dat deelnemers met pensioen gaan, omdat de rente op het pensioenmoment sterk bepalend is voor het pensioen dat ingekocht kan worden. Dit wordt ook wel het conversierisico genoemd.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2016		31-12-2015	
		In %		In %
Resterende looptijd < 1 jaar	7.567	24,2	2.664	9,2
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	13.484	43,1	9.675	33,5
Resterende looptijd > 5 jaar	10.237	32,7	16.535	57,3
	31.288	100,0	28.874	100,0

Naarmate een deelnemer ouder wordt, neemt de gevoeligheid van de beleggingen voor een stijging of daling van de rente toe. Uitgaande van een deelnemer ouder dan 50 wordt, naarmate de deelnemer ouder wordt, minder belegd in aandelen. Omdat de inkoop van de pensioenuitkering ook gevoelig is voor dezelfde renteontwikkeling leidt dit tot minder grote schommelingen in het verwachte inkomen voor later.

De duratie is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van vastrentende waarden en wordt met name bepaald door vier factoren: de looptijd, aflossing, couponbetaling en renteniveaus. Er wordt gestreefd naar een rentegevoeligheid (duratie) van de vast rentende Life Cycle portefeuilles van 11 jaar (met een bandbreedte van 9 tot 13,5 jaar). Door ontwikkelingen op de financiële markten kan de actuele duratie afwijken van de streefduratie.

Per 31 december 2016 bedroeg de duratie van Life Cycle portefeuille Rente afgerond 5,0 jaar (2015: 8,5 jaar), duratie van Life Cycle portefeuille Match I per die datum afgerond 13,2 jaar (2015: 8,5 jaar) en duratie van Life Cycle Portefeuille Match II per die datum afgerond 7,5 jaar. De gewogen duratie van portefeuille Rente, Match I en Match II bedraagt 6,6 jaar.

In onderstaande tabel is een gevoeligheidsanalyse opgenomen (naar de stand ultimo boekjaar), waarin de gevolgen van een stijging of daling van de rente met 1% is weergegeven:

Categorie	Variabiliteit	Effect op beleggingen risico deelnemers alleen vastrentende waarden (LCP Rente, LCP Match I en LCP Match II)	
		2016	2015
Vastrentende waarden (LCP Rente, Match I en Match II)	rente stijgt 1%-punt	-698 (-4,8%)	-1.388 (-8,5%)
Vastrentende waarden (LCP Rente, Match I en Match II)	rente daalt 1%-punt	698 (+4,8%)	-1.388 (+8,5%)

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de vastrentende waarden binnen de vastrentende Life Cycle portefeuilles in sterke mate worden beïnvloed door een stijging of daling van de rente met 1%-punt.

Op het niveau van de Life Cycle portefeuilles wordt geen gebruik gemaakt van rentederivaten (bv. renteswaps of swaptions). In de onderliggende institutionele beleggingsfondsen waarin wordt belegd, kan wel gebruik worden gemaakt van rentederivaten.

Marktrisico

Het marktrisico is voor rekening van de deelnemers en niet voor het pensioenfonds. Het marktrisico is het risico dat de waarde van beleggingsfondsen waarin door SNPS wordt belegd daalt onder invloed van (valuta)koersontwikkelingen en rentestanden.

Tenminste één keer in de drie jaar wordt een ALM-studie uitgevoerd waarbij de Life Cycle portefeuilles en profielen worden getoetst en extern advies wordt ingewonnen. In deze ALM-studie wordt ook gekeken naar de gewenste mate van diversificatie van de onderliggende beleggingsinstellingen. Indien nodig wordt de inhoud van de Life Cycle portefeuilles en profielen aangepast.

De uitkomst van de ALM-studie is de Strategische Asset Allocatie (SAA) en de Beleggingsnota, waarin de gewenste mate van diversificatie, managerselectie en de implementatie- en rebalancing-regels zijn vastgesteld. Alle afwijkingen ten opzichte van deze normen dienen te worden goedgekeurd door SNPS. Monitoring vindt plaats door middel van periodieke rapportages die worden ontvangen van de fiduciair vermogensbeheerder.

De waarde van de onderliggende beleggingsfondsen zal fluctueren, bijvoorbeeld als gevolg van ontwikkelingen op de financiële markten. Het marktrisico wordt gemitigeerd door de beleggingen te spreiden (diversificatie), zoals is vastgelegd in de Strategische Asset Allocatie en de Beleggingsnota.

Hieronder wordt nader inzicht gegeven in de verdeling van de beleggingen naar bedrijfstak en regio per ultimo boekjaar. Voor de verdeling wordt gebruik gemaakt van beschikbare fact sheets van de (onderliggende) beleggingsfondsen.

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar bedrijfstak:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	10.722	21,9	5.681	24,3
Nijverheid en industrie	9.576	19,5	3.964	16,9
Handel	10.032	20,5	4.958	21,2
Overige dienstverlening	15.409	31,5	7.128	30,4
Diversen	3.235	6,6	1.685	7,2
	48.974	100,0	23.416	100,0
	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	7.617	15,6	3.807	16,3
Noord Amerika	21.169	43,3	9.341	39,9
Azië Pacific	3.235	6,6	2.045	8,7
Australasia	1.342	2,7	793	3,4
Opkomende landen	15.593	31,8	7.430	31,7
Overige	18	-	-	-
	48.974	100,0	23.416	100,0

Onderdeel van Marktrisico is dat de waarde van beleggingsfondsen fluctueren als gevolg van valutaschommelingen (waarde van beleggingen in vreemde valuta t.o.v. de euro). De omvang van het valutarisico wordt bepaald door het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd. SNPS maakt geen gebruik van derivaten om vreemde valuta posities af te dekken. In de onderliggende institutionele beleggingsfondsen waarin wordt belegd, kan wel gebruik worden gemaakt van valutaderivaten.

De vreemde valutapositie ultimo boekjaar is als volgt te specificeren:

	31-12-2016	31-12-2015
Amerikaanse Dollar	42.210	20.345
Britse Pond	589	2.816
Hongkong Dollar	824	2.398
Japanse Yen	3.282	1.804
Zuid-Koreaanse Won	-	1.218
Canadese Dollar	1.198	1.008
Australische Dollar	1.072	953
Overige vreemde valuta < 2%	1.690	5.126
	<u>50.865</u>	<u>35.668</u>

De waarde van de beleggingen in vreemde valuta per 31 december zijn gepresenteerd op basis van look through (doorkijk) op het niveau van de onderliggende beleggingen van de institutionele beleggingsfondsen, waarin binnen de vier Life Cycle portefeuilles wordt belegd (niveau 4). Dit betreft een netto positie, wat inhoudt dat deze gesaldeerd zijn met eventuele valuta afdekkingen die binnen een beleggingsfonds plaatsvinden.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan marktpartijen die obligatieleningen uitgeven of banken waar deposito's worden geplaatst.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. Hieronder is een specificatie van de vastrentende waarden opgenomen verdeeld naar land/sector en vervolgens naar rating.

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar land / sector:				
Nederlandse staat	600	1,8	2.102	7,2
Duitse staat	1.163	3,7	3.352	11,6
Franse staat	716	2,3	2.514	8,7
Italiaanse staat	285	0,9	2.224	7,7
Spaanse staat	247	0,8	1.068	3,7
Verenigde Staten	189	0,6	666	2,3
Belgische staat	451	1,4	560	1,9
Libanon	-	-	334	1,2
Luxemburg	553	1,8	217	0,8
Andere staten	2.831	9,1	5.145	17,8
Financiële instellingen	5.250	16,8	1.952	6,8
Handels- en industriële instellingen	12.132	38,8	5.071	17,6
Overige	6.871	22,0	3.669	12,7
	31.288	100,0	28.874	100,0

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Ontwikkelde markten	30.283	96,8	23.542	81,5
Opkomende markten	1.005	3,2	5.332	18,5
	<u>31.288</u>	<u>100,0</u>	<u>28.874</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar rating:				
AAA	3.366	10,8	6.584	22,8
AA	2.788	8,9	4.183	14,5
A	2.787	8,9	1.652	5,7
BBB	4.992	16,0	6.535	22,6
BB	7.144	22,8	3.977	13,8
B	5.157	16,5	3.601	12,5
CCC	1.108	3,5	723	2,5
CC	-	-	17	0,1
D	6	-	-	-
Geen rating	3.940	12,6	1.602	5,5
	<u>31.288</u>	<u>100,0</u>	<u>28.874</u>	<u>100,0</u>

Door Achmea Investment Management is de Composite Long Term Debt Rating gebruikt. Dit is een gewogen gemiddelde van meerdere rating agencies (Standard & Poors, Moody's en Fitch).

Investerings in de Shell Groep:

De onderliggende institutionele beleggingsfondsen kunnen posities hebben in effecten Royal Dutch Shell plc. SNPS is niet in staat om het beleggingsbeleid van de beleggingsinstellingen waarin wordt belegd op dit punt te beïnvloeden. Beleggingen door SNPS in effecten Royal Dutch Shell zijn wettelijk begrensd tot maximaal 10% van de totale portefeuille. Ultimo 2016 was dit minder dan 0,2% van de totale portefeuille.

Bewaarneming van effecten en securities lending:

SNPS heeft een onafhankelijk bewaarinstelling ('custodian') benoemd en ziet er tevens op toe dat de beleggingen in de onderliggende beleggingsinstellingen 'bankruptcy remote' worden bewaard. Securities lending kan onderdeel uitmaken van het beleggingsbeleid van de onderliggende beleggingsinstellingen.

ii) Financiële risico's van toepassing op het pensioenfonds

Het pensioenfonds onderkent een aantal financiële risico's en deze risico's worden gemonitord door het Bestuur dat daarbij wordt ondersteund door het bestuursbureau. Periodiek worden de financiële risico's en daarvoor getroffen beheersmaatregelen gerapporteerd aan, en besproken in, het Bestuur van het pensioenfonds, als onderdeel van de reguliere risico rapportage over alle geïdentificeerde risico's. Onderstaand wordt een toelichting gegeven op een aantal van deze financiële risico's.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat SNPS op enig moment onvoldoende liquide middelen heeft om aan de lopende verplichtingen te voldoen. In de uitvoeringsovereenkomst tussen SNPS en Shell Nederland is vastgelegd dat Shell Nederland voorziet in de korte termijn liquiditeitsbehoefte van het pensioenfonds.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. De belangrijkste partijen hierbij zijn de herverzekeraars. De kredietwaardigheid van de belangrijkste tegenpartijen wordt continue door SNPS gemonitord.

Ook Shell Nederland is een belangrijke tegenpartij van het pensioenfonds. De werkgever stort iedere maand voor alle deelnemers in SNPS de benodigde premie, waardoor SNPS het debiteurenrisico sterk heeft beperkt.

Verzekeringstechnisch risico (Overlijden en arbeidsongeschiktheidsrisico)

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid, voor de bruto en netto pensioenregeling, zijn volledig herverzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Het risico van arbeidsongeschiktheid gedurende actieve dienst, alleen voor de bruto pensioenregeling, is volledig herverzekerd bij Achmea Schadeverzekeringen N.V.

iii) Niet-financiële risico's van toepassing op het pensioenfonds

Het pensioenfonds onderkent een aantal niet-financiële risico's en deze worden gemonitord door het Bestuur dat daarbij wordt ondersteund door het bestuursbureau. Periodiek worden de niet-financiële risico's en daarvoor getroffen beheersmaatregelen gerapporteerd aan, en besproken in, het Bestuur, als onderdeel van de reguliere risicorapportage over geïdentificeerde risico's. Onderstaand wordt een toelichting gegeven bij een aantal van deze niet-financiële risico's.

Zorgplichtrisico

SNPS draagt er zorg voor dat de beleggingen voldoen aan het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet, in het bijzonder aan de "prudent person" regel en aan de eisen van zorgplicht.

Daarnaast monitort het Bestuur, ondersteund door het bestuursbureau, nauwgezet de communicatieprocessen en middelen richting de deelnemers. Ook worden deelnemers op jaarlijkse basis geattendeerd op hun gekozen Life Cycle profiel.

SNPS beoordeelt periodiek de samenstelling van de Life Cycle profielen en Life Cycle portefeuilles (doelwegingen en de verscheidene asset categorieën die worden gebruikt), en kan deze van tijd tot tijd aanpassen.

Uitbestedingsrisico

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, integriteit en kwaliteit van de externe dienstverleners onvoldoende gewaarborgd is. Vanwege het feit dat het pensioenfonds de administratieve uitvoering van de pensioenregeling en het vermogensbeheer heeft uitbesteed aan derde partijen, is het uitbestedingsrisico een van de belangrijkste risico's binnen het SNPS risicoframework.

Een belangrijk deel van de kritische IT systemen ligt bij derde partijen, waardoor het IT-risico in belangrijke mate een uitbestedingsrisico is. Het IT-risico is het risico dat bedrijfsprocessen, IT-infrastructuur en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd zijn, waardoor de doelstellingen van het pensioenfonds in gevaar komen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-infrastructuur zoals in gebruik bij SNPS, maar omvat tevens de IT-infrastructuur bij de sponsor en de service providers van SNPS. Belangrijke sub-risico's bij uitbesteding zijn o.a. cyber risico en data privacy risico.

Het pensioenfonds beschikt ten aanzien van elke externe dienstverlener over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan de wettelijke regels op het gebied van uitbesteding. Met uitvoerende organisaties zijn nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement. Onder andere door middel van periodieke rapportages (waaronder ISAE 3402 type II rapportages, risicoverantwoordingsrapportages en Service Level Agreement rapportages) van de externe uitvoeringsorganisaties wordt het Bestuur in staat gesteld de risico's voor het pensioenfonds goed te monitoren.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Hier wordt onder andere verstaan het risico van onvoldoende doelmatige en/of onvoldoende doeltreffende processen op het gebied van pensioenadministratie, vermogensbeheer en financiële administratie. Dit risico, evenals de genoemde risico's betreffende uitbesteding en IT omgeving, worden onder meer gemitigeerd door adequate uitbestedingscontracten met SPN, SAPB en AIM en door het periodiek verkrijgen van assurance door middel van interne en externe audits.

Omgevingsrisico

Het risico dat de invloed van en ontwikkelingen bij onder andere de werkgever en aanspraakgerechtigden resulteren in conflicterende belangen met het pensioenfonds. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan de invloed van ontwikkelingen in de financiële positie van de werkgever (leidend tot meesleepgevaar), het ontbreken van evenwichtige belangenbehartiging als gevolg van dominantie van de werkgever of dominantie van de door de werkgever benoemde bestuurders en de invloed van de werkgever op het beleid van het pensioenfonds.

SNPS streeft ernaar om adequaat te reageren op crisissituaties ten gevolge van ontwikkelingen in de omgeving van SNPS en bij Shell. De communicatie naar belanghebbenden en derden is daarop gericht. Het Bestuur, hierbij ondersteund door SPN, monitort de externe ontwikkelingen en wijzigingen in wet- en regelgeving, alsmede de impact hiervan op SNPS voortdurend.

Reputatierisico

Het risico dat de reputatie van het pensioenfonds verslechtert door een negatief beeld van het pensioenfonds onder stakeholders van het pensioenfonds zoals deelnemers, uitbestedingspartijen, regelgevende en toezichhoudende instanties of de sponsor. SNPS heeft een communicatiebeleid opgesteld en streeft ernaar alle betrokkenen proactief, volledig en op een begrijpelijke manier te informeren over alle zaken met betrekking tot SNPS en hun pensioen, die voor hen van belang zijn. Bij de uitvoering van dit beleid wordt de dialoog nagestreefd en wordt actief feedback gevraagd van (gewezen) deelnemers en hun nabestaanden en stakeholders.

Voor de uitvoering van het beleid wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de communicatiefaciliteiten van de service provider(s) en de Directie, alsmede de corporate faciliteiten in Shell. Het beleid wordt vastgesteld door het Bestuur van SNPS en de uitvoering daarvan valt onder de verantwoordelijkheid van het Bestuur. Omdat de regeling een DC karakter heeft en de (gewezen) deelnemers diverse beleggingskeuzes biedt, maakt de zorgplicht een belangrijk onderdeel uit van het communicatiebeleid.

IT Risico

IT risico, bestaande uit Strategie- en beleid, beveiliging, beheersbaarheid, continuïteit. Risico dat de IT-infrastructuur als in gebruik bij SNPS, de sponsor en haar service providers ontoereikend is waardoor de doelstellingen van het pensioenfonds in gevaar komen. SNPS heeft haar uitgangspunten met betrekking tot IT en informatiebeveiligingsbeleid helder geformuleerd, gedocumenteerd en gecommuniceerd. Dit beleid is vastgelegd in het IT beleid document. Jaarlijkse check op relevantie IT beleid en 1 keer per jaar beleid op de bestuursagenda. Het door SNPS geformuleerde IT beleid moet ook als zodanig door haar uitbestedingspartners geaccepteerd en geïmplementeerd worden. Op periodieke basis 'toetst' SNPS dit in SLA gesprekken met haar uitbestedingspartners.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van het pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding, afgemeten aan wet- en regelgeving en maatschappelijke en door SNPS opgestelde normen. Hiertoe is onder meer voor SNPS een specifieke gedragscode opgesteld.

Juridisch risico

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie van het pensioenfonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. De juridische afdeling van SPN monitort doorlopend veranderingen in wet- en regelgeving en informeert en adviseert het Bestuur op een proactieve wijze. Voor contracten die het pensioenfonds met derden heeft.

Vaststelling van de jaarrekening door het Bestuur

Het Bestuur van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting heeft de jaarrekening 2016 vastgesteld per 19 mei 2017.

Het Bestuur

Rijswijk, 19 mei 2017

OVERIGE GEGEVENS

1 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Shell Nederland Pensioenfonds Stichting te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 50.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik ondermeer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 19 mei 2017

drs. R.E.V. Meijer AAG CERA

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

2 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2016;
- de staat van baten en lasten over 2016;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting (hierna: de stichting) zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 1 miljoen
Toegepaste benchmark	1,0% van de voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico deelnemers (afgerond)
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat beschikbaar is voor het inkopen van pensioenaanspraken door de individuele deelnemers in de toekomst. De voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico deelnemers zijn directe afgeleiden van de beleggingen voor risico deelnemers van de betreffende regelingen, inclusief vorderingen en liquide middelen die aan de deelnemers zijn toe te rekenen. Wij hebben de materialiteit gesteld op 1,0% van de voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico deelnemers.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 50 duizend rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Risico	Onze controleaanpak
Eerstejaarscontrole (wisseling van accountant)	
Dit is het eerste jaar dat wij de jaarrekening van de stichting controleren. Bij een eerstejaarscontrole dient de accountant een aantal aanvullende werkzaamheden uit te voeren om voldoende kennis van de organisatie te verkrijgen en een adequate controleplanning en controlestrategie op te zetten. Tevens zijn deze werkzaamheden gericht op het verkrijgen van toereikende controle-informatie omtrent de beginbalans.	In het kader van de transitie hebben wij kennisgenomen van de werkzaamheden van de voorgaande accountant en van de procedures en processen van de stichting. De hieruit verkregen kennis hebben wij benut voor het bepalen van onze controlestrategie. Daarnaast hebben wij de gehanteerde grondslagen voor de financiële verslaggeving beoordeeld. De verder tijdens de controle 2016 verkregen controle-informatie hebben wij mede gebruikt om toereikende controle-informatie bij de beginbalans te verkrijgen.
Waardering en toelichting van niet-(beurs)genoteerde beleggingen voor risico deelnemers	
De beleggingen voor risico deelnemers – Bruto pensioenregeling en Netto pensioenregeling zijn significante posten in de balans van de stichting. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De beleggingen zijn gewaardeerd op basis van een andere geschikte methode, zijnde de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen kennen inherent waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente, niet-gecontroleerde rapportages van de fondsmanagers. De stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de paragraaf 'Specifieke grondslagen' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting '1. Beleggingen voor risico deelnemers – Bruto pensioenregeling' en '2. Beleggingen voor risico deelnemers – Netto pensioenregeling'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2016 voor € 64,1 miljoen is belegd in niet-(beurs)genoteerde fondsen in het kader van de Bruto pensioenregeling en voor € 35,6 miljoen is belegd in niet-(beurs)genoteerde fondsen in het kader van de Netto-pensioenregeling. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de niet-(beurs)genoteerde beleggingen niet juist gewaardeerd zijn.	Bij de controle van de beleggingen hebben wij gebruik gemaakt van de werkzaamheden van een andere accountant. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel hebben wij met de andere accountant de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de beleggingen, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van de beleggingen, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan. Door deze werkzaamheden, gecombineerd met de hierna beschreven werkzaamheden, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2016. De controle van de niet-(beurs)genoteerde beleggingen betrof mede onderzoek van de gecontroleerde jaarrekeningen 2016 voor zover beschikbaar, alsmede uitkomsten van back-testing procedures.

Risico	Onze controleaanpak
Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
De technische voorzieningen betreffen een significante post in de balans van de stichting. Deze bestaan uit de IBNR-voorziening en de nabestaandenvoorzieningen. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering van de nabestaandenvoorzieningen is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij de stichting, zijnde de fonds specifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben bijzondere aandacht gehad in onze controle. De stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de technische voorzieningen beschreven in de paragraaf 'Specifieke grondslagen' en een nadere toelichting opgenomen in de paragraaf 'Schattingswijzigingen' en de toelichting '7. Technische voorzieningen'. Uit deze toelichting blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door toepassing van de meest recente prognosetafels en aanpassing van de ervaringssterfte op basis van nader onderzoek. Volgens deze toelichting zijn de technische voorzieningen hierdoor € 17 duizend hoger uitgekomen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd zijn.	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van de stichting. De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2016. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van de wijzigingen hierin, alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de technische voorzieningen per 31 december 2016. Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaire. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij een eigen actuariële specialist betrokken en specifiek de uitkomsten van de door de stichting uitgevoerde analyses op de ervaringssterfte beoordeeld.
Waardering van en toelichting ten aanzien van de voorziening toekomstige uitvoeringskosten	
De voorziening toekomstige uitvoeringskosten betreft een significante post in de balans van de stichting. Deze post heeft betrekking op de contante waarde van de geschatte uitvoeringskosten voor afwikkeling van alle verplichtingen van het pensioenfonds bij beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever. De stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de technische voorzieningen beschreven in de paragraaf 'Specifieke grondslagen' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting '10. Voorziening toekomstige uitvoeringskosten'. Uit deze toelichting blijkt dat de kostenvoorzieningen voor de Bruto pensioen-regeling en Netto pensioenregeling per 31 december 2016 voldoen.	Bij de controle van de voorziening toekomstige uitvoeringskosten hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van de stichting conform de werkwijze zoals beschreven in het voorgaande kernpunt. Wij hebben daarbij specifiek aandacht gevraagd voor de toereikendheid van de voorziening toekomstige uitvoeringskosten. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening toekomstige uitvoeringskosten per 31 december 2016. Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen grondslagen en de aanwezigheid van een

Risico	Onze controleaanpak
Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de voorziening toekomstige uitvoeringskosten niet toereikend gewaardeerd is.	consistente gedragslijn alsmede de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaaris. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij een eigen actuariële specialist betrokken.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het verslag van het bestuur;
- de overige gegevens;
- andere informatie, bestaande uit voorwoord, kerncijfers, verantwoording en toezicht en de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De niet-uitvoerende bestuurders hebben als taak het beoordelen van de financiële informatieverschaffing door de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 19 mei 2017

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. J. Niewold RA

BIJLAGEN

1 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

BRUTO PENSIOENREGELING

	2016		2015	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		1.736		1.229
Nieuwe toetreding	459		550	
Overlijden	-1		-	
Premievrij gemaakt door uitdienst	-98		-42	
Overige oorzaken	-46		-1	
		314		507
Stand einde boekjaar		<u>2.050</u>		<u>1.736</u>
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		65		26
Premievrij gemaakt door uitdienst	98		42	
Waardeoverdracht	-		-2	
Afkoop emigratie / klein pensioen	-1		-1	
		97		39
Stand einde boekjaar		<u>162</u>		<u>65</u>
Pensioentrekkenden				
Stand vorig boekjaar		-		-
Ingang nabestaandenpensioen	3		-	
Afkoop emigratie / klein pensioen	-1		-	
		2		-
Stand einde boekjaar		<u>2</u>		<u>-</u>

NETTO PENSIOENREGELING

	2016		2015	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		4.901		-
Nieuwe toetreding	516		5.168	
Overlijden	-7		-6	
Premievrij gemaakt door uitdienst	-1.109		-258	
Overige oorzaken	-		-3	
		-600		4.901
Stand einde boekjaar		<u>4.301</u>		<u>4.901</u>
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		235		-
Overlijden	-1		-	
Premievrij gemaakt door uitdienst	1.109		258	
Waardeoverdracht	-26		-	
Afkoop emigratie / klein pensioen	-186		-23	
		896		4.901
Stand einde boekjaar		<u>1.131</u>		<u>235</u>
Pensioentrekkenden				
Stand vorig boekjaar		8		-
Ingang nabestaandenpensioen	12		9	
Afkoop emigratie / klein pensioen	-		-1	
		20		8
Stand einde boekjaar		<u>20</u>		<u>8</u>

2 BESTUUR, MEDEZEGGENSCHAP, UITVOERING EN TOEZICHT

De informatie die hierna over Bestuur, uitvoering, verantwoording en toezicht wordt gegeven heeft betrekking op het verslagjaar 2016.

Shell Nederland Pensioenfonds Stichting

In Shell Nederland Pensioenfonds Stichting (SNPS, het Pensioenfonds) twee pensioenregelingen ondergebracht van maatschappijen van de Royal Dutch Shell Groep die tot het Pensioenfonds zijn toegetreden: Een pensioenregeling voor de opbouw van bruto pensioenaanspraken tot een fiscale inkomensgrens en een pensioenregeling voor de opbouw van netto pensioenaanspraken boven de fiscale inkomensgrens. De netto pensioenregeling wordt uitgevoerd voor zowel deelnemers die bruto pensioen opbouwen in SNPS als deelnemer die bruto pensioen opbouwen bij het andere Shell pensioenfonds in Nederland, Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF).

SNPS wordt bestuurd door een Bestuur in de vorm van een one tier board met niet-uitvoerende bestuurders (interne toezichthouders) en uitvoerende bestuurders. Dit model wordt in de Pensioenwet het omgekeerd gemengd model genoemd. Daarnaast is er een Verantwoordingsorgaan waarin de werkgever en deelnemers zijn vertegenwoordigd.

Bestuur

Het Bestuur bestaat uit zeven leden:

- Een onafhankelijk Voorzitter die geen vertegenwoordiger is van de belanghebbenden bij SNPS;
- twee werkgeversvertegenwoordigers (leden A);
- twee werknemersvertegenwoordigers (leden B)
- twee uitvoerende bestuursleden (leden D)

Bestuurders C als vertegenwoordigers van pensioengerechtigden worden benoemd zodra het aantal pensioengerechtigden tien procent of meer bedraagt van de som van het aantal deelnemers en pensioengerechtigden in SNPS gezamenlijk. Op dit moment is dit nog niet het geval. Benoeming van Bestuurders C zal te zijner tijd plaatsvinden door het Bestuur op voordracht van de vertegenwoordigers van pensioengerechtigden (leden C) in het Verantwoordingsorgaan.

De onafhankelijk Voorzitter wordt benoemd door Bestuurders A en B (en C) op voordracht van de Bestuurders D. De Bestuurders A worden benoemd door het Bestuur op voordracht van Shell Nederland. De Bestuurders B worden benoemd door het Bestuur op voordracht van de centrale ondernemingsraad van Shell in Nederland. Bestuurders D worden bij meerderheidsbesluit benoemd door de bestuurders A en B (en C), na overleg met Shell Nederland. Bij het vervullen van hun taak dienen de leden van het Bestuur ervoor te zorgen dat alle belanghebbenden van het pensioenfonds zich door het Bestuur op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. De niet-uitvoerende bestuursleden zijn met name verantwoordelijk voor het bepalen van het (strategische) beleid van SNPS en het houden van toezicht op de uitvoering daarvan door de uitvoerende bestuurders.

Het uitvoerend deel van het Bestuur bestaat uit twee beroepsbestuurders, die in dienst zijn van Shell Pensioenbureau Nederland B.V. (SPN). De uitvoerende bestuurders zijn niet directe vertegenwoordigers van de belanghebbenden bij het pensioenfonds. De uitvoerende bestuurders zijn verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding en de dagelijkse operationele uitvoering.

Verantwoordingsorgaan (VO)

Het VO van SNPS bestaat op dit moment uit zes personen. Het VO geeft jaarlijks achteraf een oordeel over het door het Bestuur vastgestelde beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst, een en ander conform het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet. Tevens heeft het VO adviesrechten.

In het VO wordt de werkgever door twee leden en worden de werknemers door vier leden vertegenwoordigd. De leden van het VO worden benoemd door het Bestuur. De vertegenwoordigers van de werkgever (leden A) worden benoemd op voordracht van Shell Nederland. De vertegenwoordigers van de deelnemers (leden B) worden benoemd rechtstreeks na verkiezing door de deelnemers. Bij deze verkiezing draagt het Bestuur een kandidaat voor op voordracht van de centrale ondernemingsraad van Shell in Nederland.

Wanneer het aantal pensioengerechtigden in de toekomst tien procent of meer komt te bedragen van de som van het aantal deelnemers en pensioengerechtigden zullen ook twee vertegenwoordigers van pensioengerechtigden (leden C) worden benoemd door het Bestuur rechtstreeks na verkiezing door de pensioengerechtigden. Bij deze verkiezing draagt het Bestuur een kandidaat voor op voordracht van door het Bestuur aangewezen organen of instellingen die representatief geacht kunnen worden voor de pensioengerechtigden.

Directie

Shell Pensioenbureau Nederland B.V. (SPN) is de statutaire Directeur van het pensioenfonds. SPN ondersteunt het Bestuur en adviseert het Bestuur over het pensioenbeleid. Tevens ondersteunt SPN het Bestuur bij het toezicht op de externe dienstverleners aan wie het voeren van het pensioenbeheer en het vermogensbeheer zijn uitbesteed, alsmede op het terrein van risicobeheersing. SPN heeft een Raad van Commissarissen bestaande uit twee personen die zijn benoemd door de aandeelhouder. De Raad van Commissarissen heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van en de uitvoering door de Directie en op de algemene gang van zaken, waaronder de interne controle, en daarnaast de Directie van SPN van advies te dienen. Voor deze dienstverlening aan SNPS is een Service Agreement gesloten met SPN.

SPN is een vennootschap behorende tot de Royal Dutch Shell Groep.

Pensioenbeheer en vermogensbeheer

Syntus Achmea Pensioenbeheer N.V. (SAPB) is door het Bestuur aangesteld voor het uitvoeren van de pensioenadministratie, het uitvoeren van de pensioencommunicatie, de beleggingsadministratie (unit administratie) en het verrichten van de financiële administratie van SNPS.

Achmea Investment Management B.V. (AIM) is door het Bestuur aangesteld voor het adviseren over, en het inrichten van, de Life Cycle profielen en Life Cycle portefeuilles en het voeren van het vermogensbeheer.

De Nederlandsche Bank N.V. (DNB)

De taak van DNB omvat onder meer toezicht op de Statuten, de Reglementen en de Uitvoeringsovereenkomst van het Pensioenfonds met de werkgever, toezicht op de financiële en actuariële opzet van het Pensioenfonds en een betrouwbaarheids- en geschiktheidstoets van de kandidaat-bestuursleden van het Pensioenfonds. Voorts worden de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) en de uitvoering daarvan, de jaarstukken en overige relevante bescheiden van het Pensioenfonds door DNB beoordeeld.

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De AFM houdt toezicht op het gedrag van het Pensioenfonds ten aanzien van de wettelijk verplichte informatieverstrekking. Doel van die informatie is het verhogen van het bewustzijn over de individuele pensioenvoorziening, zodat (gewezen) deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden een goed inzicht kunnen krijgen in hun pensioen.

Certificerend actuaris

De certificerend actuaris geeft jaarlijks een verklaring af of het Pensioenfonds heeft voldaan aan de eisen als bedoeld in artikel 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hiertoe worden alle door de certificerend actuaris noodzakelijk geachte controles uitgevoerd.

Onafhankelijke accountant

De onafhankelijke accountant geeft jaarlijks een controleverklaring af bij de door het Pensioenfonds gepubliceerde jaarrekening en bij de jaarlijkse DNB staten. Hieraan voorafgaand worden alle hiertoe door de onafhankelijke accountant noodzakelijk geachte controles uitgevoerd.

3 PERSONALIA EN BENOEMINGEN

Personalia van bestuurders per 19 mei 2017. Benoemingen vanaf 1 januari 2016 tot en met 19 mei 2017.

Bestuur

Onafhankelijk Voorzitter

G.J.A. Louw (1952)

Beroep	Zelfstandig adviseur
Relevante nevenfuncties	Voorzitter Bestuur bij Stichting Shell Pensioenfonds; Voorzitter dagelijks bestuur bij Eumedion
Eerste benoeming	1 juli 2014
Afloop huidige termijn	30 juni 2018

Bestuurders A

P.M. Westgeest (1951)

Beroep	Geen (gepensioneerd)
Relevante nevenfuncties	Lid Advisory Board van World Pension Summit
Eerste Benoeming	29 april 2013
Afloop huidige termijn	28 april 2021

H.W.A.L. van den Wildenberg (1965)

Beroep	Zelfstandig Adviseur
Relevante nevenfuncties	Geen
Eerste benoeming	7 januari 2015
Afloop huidige termijn	6 januari 2019

Bestuurders B

E.A. Breunesse (1955)

Beroep	Manager Energie Transitie bij Shell Nederland B.V.
Relevante nevenfuncties	Lid Commissie Veiligheid en Lid Commissie Vakantietochten Nederlandse Vereniging van Toerzeilers (NvvT)
Eerste Benoeming	29 april 2013
Afloop huidige termijn	28 april 2021

Mw. N. van der Toorn (1982) (vanaf 1 april 2016)

Beroep	Senior Advisor Planning, Appraisal & Reporting bij Shell International Exploration and Production B.V.
Relevante nevenfuncties	Geen
Eerste Benoeming	1 april 2016
Afloop huidige termijn	31 maart 2020

Bestuurders C

Nog niet van toepassing

Bestuurders D (Uitvoerende bestuurders)

J. Bouma (1962)

Beroep	Algemeen Directeur bij Shell Pensioenbureau Nederland B.V.
Relevante nevenfuncties	Voorzitter van het Bestuur Stichting Steunfonds Patent; Bestuurslid bij Pensioenfederatie; Voorzitter Raad van Toezicht bij Stichting Pensioenfonds ANWB; Voorzitter Bestuur bij PensionsEurope; Lid van de Occupational Pensions Stakeholder Group van de European Insurance and Occupational Pensions Authority; Voorzitter Klantenraad bij Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.; Bestuurslid/penningmeester bij FINEM
Eerste Benoeming	29 april 2013
Afloop huidige termijn	28 april 2021

S.R. Tabak (1968)

Beroep	Senior Legal Counsel and Compliance Officer bij Shell Pensioenbureau Nederland B.V.
Relevante nevenfuncties	Lid Raad van Bestuur bij Stichting Steunfonds Patent; Lid Ledenraad bij Vereniging Achmea; Lid Klantenraad bij Achmea Investment Management B.V.; Lid Commissie Pensioenzaken bij Pensioenfederatie
Eerste Benoeming	29 april 2013
Afloop huidige termijn	28 april 2021

Verantwoordingsorgaan

Leden A

H.A.E. Huijbens (1964), voorzitter
Mw. J.E. Kroeze (1975), (vanaf 13 december 2016)
Mw. G.O.M. Alkemade (1962), (tot 13 december 2016)

Leden B

C.R. Laurens (1969)
H.J. van Gulik (1966), (vanaf 14 juli 2016)
A.K. Kroeze (1987), (vanaf 14 juli 2016)
Mw. M.A. Verbeek (1972), (vanaf 14 juli 2016)

Leden C

Nog niet van toepassing

Directeur

Shell Pensioenbureau Nederland B.V.

Directie

J. Bouma, algemeen directeur
S.R. Tabak, directeur

Raad van Commissarissen

M.D. Clark (1966), voorzitter
K. Yildirim (1967)

Actuaris

Triple A - Risk Finance Certification B.V.

Onafhankelijke accountant

Ernst & Young Accountants LLP

4 NADERE SPECIFICATIES VAN DE LIFE CYCLE PORTEFEUILLES

In onderstaande tabellen zijn de performances en de kosten van de Life Cycle portefeuilles Rente, Match I, Rendement en Match II over 2016 weergegeven, gesplitst naar onderliggende beleggingsinstellingen. Alle bedragen luiden in Euro's en performance cijfers zijn eveneens berekend in Euro's.

Vermogensbeheerkosten ten laste van de deelnemers	Gemiddeld belegd vermogen 2016	Betaalde beheervergoedingen (Man. Fees)	Betaalde transactiekosten binnen LCP	Overig (custodian & Bankkosten)	Totaal	Kosten in %
LCP 1: Rente						
Blackrock Euro corporate bond index	4.656.749	4.045	7.461	1.060	12.566	0,27%
Blackrock intermediate credit bond	2.318.081	1.265	894	527	2.687	0,12%
Blackrock euro government bond	2.078.135	2.715	5.310	473	8.498	0,41%
Blackrock world ex Euro gov	407.479	472	999	93	1.564	0,38%
Blackrock euro gov inflation linked	544.413	713	1.995	124	2.832	0,52%
Robeco institutional liability driven	1.236.346	4.178	249	322	4.750	0,38%
Liquide middelen	39.966					
Totaal	11.281.168	13.389	16.909	2.598	32.897	0,29%
LCP 2: Match I						
Blackrock Euro corporate bond index	162.857	148	573	81	802	0,49%
Blackrock euro government bond	1.116.003	844	1.983	555	3.381	0,30%
Blackrock euro gov inflation linked	67.317	97	264	33	394	0,59%
Robeco institutional liability driven	531.070	1.682	714	280	2.676	0,50%
iShares	966.745		-	480	480	0,05%
Liquide middelen	4.045					
Totaal	2.848.038	2.771	3.534	1.429	7.734	0,27%
LCP 3: Rendement						
Blackrock Developed Real Estate	10.464.135	9.296	16.436	1.004	26.736	0,26%
Blackrock Developed World	12.641.983	5.966	8.692	1.213	15.872	0,13%
Robeco Inst. Emerging Markets Quant	12.678.230	42.280	29.909	6.034	78.223	0,62%
Robeco Inst. Low vol (cons.) equity	12.620.564	20.203	-	2.314	22.517	0,18%
Robeco High Yield	11.910.747	46.861	14.344	1.945	63.150	0,53%
Pictet Global Emerging debt	2.756.942	13.456	1.581	1.745	16.782	0,61%
Liquide middelen	57.251					
Totaal	63.129.852	138.063	70.962	14.255	223.280	0,35%
LCP 4: Match II						
Blackrock Euro corporate bond index	110.320	127	61	-	188	0,17%
Blackrock euro government bond	829.922	781	358	-	1.139	0,14%
iShares	580.753			-	-	0,00%
Robeco institutional liability driven	42.739	139	59	1	199	0,47%
Liquide middelen	3.819					
Totaal	1.567.552	1.047	477	1	1.526	0,10%

Bruto performance vs netto performance vs Benchmark performance						
Mandaten per LCP	Performances (BRUTO) in %	Aanvullende kosten** t.l.v. bruto performance in %	Performances (na aftrek van kosten) in %	Benchmark performance in %	Under- / overperformance	Benchmarknaam
	2016	2016	2016	2016	2016	
LCP 1: Rente						
Blackrock Euro corporate bond index	3,2%	0,1%	3,1%	3,4%	-0,2%	Citigroup Non-EGBI EuroBIG Index
Blackrock intermediate credit bond	6,7%	0,1%	6,6%	6,8%	-0,2%	Barclays Intermediate Credit Bond Index
Blackrock euro government bond *	2,3%	0,2%	2,1%	2,3%	-0,1%	Citigroup Euro Government Bond Index
Blackrock world ex Euro gov *	2,5%	0,1%	2,4%	3,1%	-0,7%	Citigroup World GBI (ex EMU)
Blackrock euro gov inflation linked *	1,0%	0,2%	0,9%	1,0%	-0,2%	Barclays Euro Government Inflation-Linked Bond Index
Robeco institutional liability driven *	18,5%	0,0%	18,5%	18,5%	0,0%	Geen
Totaal	11,0%	0,1%	10,8%	11,1%	-0,2%	
LCP 2: Match I						
Blackrock Euro corporate bond index	3,5%	0,1%	3,3%	3,4%	0,0%	Citigroup Non-EGBI EuroBIG Index
Blackrock euro government bond	3,2%	0,1%	3,1%	3,2%	-0,1%	Citigroup Euro Government Bond Index
Blackrock euro gov inflation linked *	1,0%	0,2%	0,8%	1,0%	-0,2%	Barclays Euro Government Inflation-Linked Bond Index
Robeco institutional liability driven	24,6%	0,0%	24,6%	24,6%	0,0%	Geen
iShares	0,3%	0,0%	0,2%	0,3%	0,0%	Geen
Totaal	6,8%	0,1%	6,7%	6,9%	-0,2%	
LCP 3: Rendement						
Blackrock Developed Real Estate	6,0%	0,1%	5,9%	7,2%	-1,2%	FTSE EPRA/NAREIT Developed Index
Blackrock Developed World	10,5%	0,1%	10,4%	10,7%	-0,3%	MSCI World DC
Robeco Inst. Emerging Markets Quant	15,3%	0,0%	15,3%	14,5%	0,8%	MSCI EM
Robeco Inst. Low vol (cons.) equity	7,6%	0,0%	7,6%	10,7%	-3,2%	MSCI World DC
Robeco High Yield	14,3%	0,0%	14,3%	15,0%	-0,7%	Barclays US Corp HY + pan European HY (2,5% cap) mrkt wght index EUR hedged ex
Pictet Global Emerging debt *	5,2%	0,5%	4,7%	6,4%	-1,7%	JPM EMBI Global Diversified Euro Hedged
Totaal	11,6%	0,1%	11,6%	12,6%	-1,0%	
LCP 4: Match II						
Blackrock Euro corporate bond index	0,7%	0,1%	0,6%	0,6%	0,0%	Citigroup Non-EGBI EuroBIG Index
Blackrock euro government bond	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	-0,1%	Citigroup Euro Government Bond Index
iShares	0,3%	0,0%	0,3%	0,3%	0,0%	Geen
Robeco institutional liability driven	-2,0%	0,0%	-2,0%	-2,0%	0,0%	Geen
Totaal	0,3%	0,1%	0,3%	0,3%	0,0%	

* T/m april 2017

** Per fonds verschilt het hoeveel kosten er al in de bruto performance verwerkt zitten. Aanvullende kostencorrectie wordt gedaan om netto performance goed te kunnen vergelijken.

